

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

4^E JAARGANG

WOENSDAG 4 JUNI 1919

No. 179

INHOUD

	Blz.
FACTOREN IN HET WONINGVRAAGSTUK door <i>Ir. A. Plate c. i.</i>	517
Een Recente Belgische Annexionistische stem door <i>Prof. Mr. G. W. J. Bruins</i>	521
De Engelsche Scheepvaartbegroting door <i>H. Ph. Kelder.</i>	522
Distributie van Levensmiddelen	524
AANTEKENINGEN:	
Consulaire dienst versus handelsministerie	526
Kolen in Duitschland en ijzer in Frankrijk	526
De Zilverproductie in 1918	527
DE VREDESVORWAARDEN DER ENTENTE	527
BOEKAANKONDIGING:	
Bulletin de l'Institut Intermédiaire International, bespr. door <i>Prof. Mr. G. W. J. Bruins</i>	533
Vers l'apaisement hollando-belge	534
REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED	534
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	535—541

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

Secretaris-Redacteur: *G. E. Huffnagel.*

Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*

Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*

Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: *Economisch Instituut.*

Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 15,—. Buitenland en Koloniën f 17,— per jaar. Losse nummers 30 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

2 JUNI 1919.

In verband met de maandswisseling en de storting op het schatkistpapier was de geldmarkt de afgelopen week iets minder ruim. De prolongatie-notering steeg daardoor van 3 tot 3½ pCt.; de rente voor particulier disconto onderging daarentegen geen verandering, hoewel wissels in het algemeen wel iets minder gemakkelijk waren onder te brengen.

* * *

De veranderingen in den weekstaat van de Nederlandsche Bank houden ongeveer geheel verband met de storting op het schatkistpapier. Er kwam dan ook bijna geen verandering in den omloop van het bankpapier of in de andere verplichtingen van de bank, maar er hadden alleen verschuivingen plaats, zoodat er in het beschikbaar metaal-saldo slechts een verandering van iets meer dan f 50.000 ontstond.

De rekening-courant-saldi van anderen verminderden met ca. 26 millioen, daarentegen ontstond een tegoed van het Rijk van 25½ millioen. Daar de regeering de vorige week nog een schuld van bijna 15 millioen aan de bank had, is hare positie in het geheel ruim 40 millioen verbeterd. Bovendien is het bedrag van de direct bij de bank geplaatste schatkistpromessen verminderd; de binnenlandsche portefeuille werd nl. 8 millioen kleiner, terwijl door anderen waarschijnlijk bij de bank werd gediscoteerd, daar ook door beleeningen nog een flink bedrag bij de bank moest worden opgenomen. Deze werden, vermoedelijk in den vorm van voorschotten in rekening-courant, bijna 22 millioen grooter.

* * *

Ook deze week, was de wisselmarkt weder zeer levendig. Vooral in de eerste helft der week waren de omzetten zeer groot en weder in de eerste plaats in Marken. Het aanbod hierin was in het begin der week overweldigend, zoodat de koers niet onbelangrijk terugliep. Het groote aanbod werd echter ook nu weder grif opgenomen, zoodat er, zoodra het aanbod iets minder sterk was, direct weder een flinke verbetering intrad.

Dollars waren wederom zeer gevraagd en opnieuw hooger.

FACTOREN IN HET WONINGVRAAGSTUK

De oorlog drong het woningvraagstuk naar den eersten rang. In schier alle Europeesche landen is de nood op woninggebied zoodanig gestegen, dat aangepakt moet worden en wel zonder uitstel. De vraag is hoe.

Het vraagstuk is er niet uitsluitend een van kwantiteit. Betrof het gegeven slechts een zekere hoeveelheid woningen te bouwen, onafhankelijk van kwaliteit, van bouwkosten, huren, bedrijfstekorten, de oplossing ware betrekkelijk eenvoudig. Maar al deze factoren komen, grootendeels als onbekenden nog wel, het vraagstuk vertroebelen.

Er is meer duisters nog. Het woningvraagstuk is niet een los op zichzelf staand vraagstuk. Het is integendeel op tal van wijzen gekoppeld aan het algemeene oeconomische vraagstuk der productie, een vraagstuk, waarop vele hoofden zich te bersten denken. En niet minder zit het vast aan het sociale probleem, dat door den oorlog eveneens vergroot en in een nieuwe phase gebracht is.

Het woningvraagstuk is dus thans meer dan ooit verwand en moeilijk. De vaste grondslag der axioma's van vóór den oorlog ontbreekt.

Het woningvraagstuk is onderdeel van het algemeene productievraagstuk. Dit spreekt vanzelf. Herhaling van deze onaantastbare stelling is niettemin

gemotiveerd. Uit schrifturen en gesprekken toch blijkt al te zeer, dat niet ieder hiervan doordrongen is. Waarlijk niet de eerste de beste, maar zelfs ernstige hervormers op woninggebied, die hun sporen verdiend hebben, hellen over tot de meening, dat sinds den oorlog het verband tusschen het woningbouw- en het algemeen productievraagstuk verbroken is. Van het feit, dat in de eerstkomende jaren op groote schaal woningen gebouwd zullen moeten worden om den grooten achterstand bij te werken, wensch men te profiteeren om den lang verwachten oogst van de ideaal volkswoning van vóór den oorlog in zijn geheel naar binnen te halen. Ware dit zoo maar mogelijk, een hoogst dankbare taak ware te vervullen voor ieder, die aan den opbouw kan medewerken. Maar wien die opbouw ernst is, zal zich daarbij niet alleen door gevoelsoverwegingen laten leiden, maar zich allereerst afvragen hoè nu eigenlijk het vraagstuk luidt. Wat is het gegeven, wat wordt gevraagd, hoe kan de oplossing zijn?

Mag men hen, die bovenvermelde verwachting koesteren, gelooven, dan zou het mogelijk zijn thans op groote schaal arbeiders- en ook middenstandswoningen te bouwen van een type, ongeveer overeenkomend met hetgeen vóór Juni 1914 beschreven werd als het ideaal type. In grove trekken zou dit voor de arbeidersklasse zijn: het vrije lage eengezinshuis met woonkamer, zitkamer, keuken, een aantal slaapkamertjes naar de grootte van het gezin, een zolder, benevens kelder of tuinoodsje. Elke woning zou een eigen tuin verkrijgen. De dichtheid van bebouwing zou gering moeten zijn. De bouw zou voorts geschieden op de wijze van vóór den oorlog, wat de te bezigen materialen betreft. Eenige toepassing van ersatzmaterialen zou toelaatbaar zijn, maar in het algemeen zou geen achteruitgang in bouwweischen geduld mogen worden. Kortom, het werk van vóór den oorlog zou hervat worden om met verjongde kracht volgens de oude methodes in de vroegere richting de oplossing na te streven. De noodzakelijkheid in korten tijd veel te bouwen zou een eenige kans geven juist nu het vroeger gestelde ideaal te verwezenlijken.

De zooveel hogere bouwkosten leveren weinig moeilijkheid. De arbeidersklasse toch — zoo wordt verder geredeneerd — stelt hooge looneischen. Zij zal die ingewilligd krijgen. De mogelijkheid een belangrijk hoogere huur te vorderen en de exploitatie weer dekkend te krijgen, is zoodoende geopend. Bezuiniging op woningbouw zou zelfs zeer onverstandig zijn. De arbeidersklasse zou immers op den duur in te klein opgezette woningen niet meer willen blijven wonen. De eigenaar blijft dan met de panden zitten.

Zoo ongeveer de welgemeende adviezen. Inderdaad zij klinken aanlokkelijk. Wie ze zegt, brengt het vraagstuk van den woningbouw tot een eenvoudig probleem terug, een sommetje uit het hoofd zóó op te lossen.

Is er dan in het geheele productieprobleem niets veranderd of staat misschien het probleem van den woningbouw hier geheel of grootendeels buiten? Kunnen de honderd en één vragen, die zich in elken tak van productie voordoen, gevoeglijk buiten beschouwing blijven, zoodra het geldt het opnieuw in gang brengen van de woningproductie? Doen zich hierbij geen moeilijkheden voor om den zooveel duurdere geworden bouw weer rendabel te maken? Dergelijke vragen dringen zich op bij overweging van de hiervóór vermelde theorieën.

Wíé die vragen negeert en in het groote belang, dat de goede volkswoning voor heel de ontwikkeling van onze volkskracht zal hebben, motief vindt den woningbouw nu verder ook maar los te maken van alle commerciële overwegingen, komt op den duur bedrogen uit. De practijk brengt er dan toe, dat het overgrootte deel van alle nieuwgebouwde woningen geëxploiteerd zal moeten worden met steun in het bedrijfstekort, met een huurtoeslag aan de bewoners. Niet nu, in den overgangstijd alleen, maar op den

duur. Dit komt neer op het stellen van den eisch van duurdere bouw dan de zwaar verarmde maatschappij feitelijk toelaat, met als eindresultaat, vastloopen tegen een muur, versperring van den weg, welke leiden kan naar verdere ontwikkeling van den woningbouw. Want aan de bijdrage door de overheid en daarmee aan het te duur bouwen, d.w.z. aan het bouwen boven den levensstandaard van de maatschappij, komt een eind, onherroepelijk.

Ik laat hierbij nu buiten beschouwing het vraagstuk van den woningbouw voor de allerlaagste klassen, waarbij speciale motieven aanleiding tot steun kunnen geven. Deze bouw geeft ook financieel den doorslag niet. Het gaat in hoofdzaak om het groote aantal woningen, te bouwen voor de arbeiders- en middenklasse. Bij dien bouw moet, wil men het vraagstuk geheel en niet gedeeltelijk oplossen, gezocht worden naar den zich zelf bedruipenden bouw.

Gesteld een bolsjewikisch grensgeval. Van hen, die meer dan f. 5000 inkomen hebben, wordt het meerdere verdeeld onder hen, wier inkomen beneden dat cijfer blijft. Gemakshalve neem ik een berekening van Prof. Van Gijn in een artikel in de Haagsche Post van 8 Maart 1919 als basis. De hier gestelde verdeling zou er op neerkomen, dat de 1.450.000 gezinnen, die minder dan f. 5000 inkomen per gezin genieten, dit vermeerderd krijgen met f. 224. Hiervan $\frac{1}{6}$ bestedend aan woninghuur, zou ongeveer f. 40 's jaars meer aan huur per gezin besteed kunnen worden. De minste bijdrage uit de overheidskas op het exploitatietekort van nieuwgebouwde woningen in de groote steden van ons land bedraagt thans driemaal zooveel.

Zet men de rekening anders op en slaat men het onteigend inkomen slechts om over de nieuw te bouwen woningen, dan is het resultaat, dat een deel van het bedrag van circa 326 miljoen gulden (totaal van hetgeen de inkomens van meer dan f. 5000 boven dit cijfer bedragen) omgeslagen kan worden over circa 50.000 huurders. Het cijfer 50.000 is nl. het minimum aantal woningen, dat in de eerste reeks jaren volgens den oud-inspecteur der Volksgezondheid Faber (Gemeentebelangen van 1 Maart 1918) jaarlijks in Nederland gebouwd zal moeten worden.

Gesteld nu, dat weer $\frac{1}{6}$ van het inkomen aan huur besteed wordt, dat de vóór den oorlog gebouwde woningen kunstmatig op de vroegere huur gehouden worden (de duurdere onderhoudskosten een oogenblik wegdenkend), zoodat hare bewoners niet in de bijdrage behoeven te deelen en dat het loskomend bedrag uitsluitend tot dekking van het huurtekort voor de nieuw te bouwen woningen gebruikt wordt. De 326 miljoen door 6 deelend, komt dan ongeveer 55 miljoen voor de 50.000 huurders der nieuwgebouwde woningen jaarlijks vrij, hetgeen voor den toeslag in eens op elke nieuwgebouwde woning ongeveer f. 1100 beteekent. Omgezet in een jaarlijkschen bijslag, komt dit neer op ongeveer f. 55, dat is alweer belangrijk minder dan de bijdragen, welke thans de overheid aan exploitanten van nieuwgebouwde woningen verleent. Ook bij dezen opzet komt men dus niet uit het gedrang. Bij dit alles staat dan nog de veronderstelling voorop, dat het productievermogen der maatschappij bij de operatie onaangetast blijft en geen prijsstijgingen daaruit voortvloeien.

Welke waarde men nu overigens aan deze cijfers wil toekennen, vast staat, dat met het thans toegepaste stelsel der hooge bijdragen zoo spoedig mogelijk gebroken moet worden, zal de wagen niet vastloopen.

In ieder geval zullen die bijdragen toch tot zeer belangrijk lagere cijfers moeten worden teruggebracht. Al zijn er zeker termen om in de allernaaste toekomst nog door te gaan met woningbouw met betekenende overheidsbijdrage, het is plicht reeds thans ernstig te overwegen hoe het op den duur moet gaan.

Het bijdrage-stelsel voor de normaal arbeiderswoning is — buiten de overgangperiode, noodig om tot een vrije woningmarkt te komen — in de practijk niet met duurzaam succes toe te passen, zoolang de overheidskas

nog uit de inkomsten der burgerij zelf gevuld moet worden en niet een of andere goede fee haar schatten daarin stort. Anders loopt het als met den man, die bij voortduring boven zijn stand leeft. Gedurende eenige jaren gaat alles goed, dan komt plotseling de klap. Met de maatschappij net zoo. Zij is door den oorlog zeer verarmd, gedurende eenige jaren kan zij wellicht nog voldoen aan te hoog opgevoerde levens-eischen, ook hier volgt dan onherroepelijk het faillissement.

Met den grootsten ernst zal dus de weg naar den weer zichzelf bedruipenden woningbouw gezocht moeten worden, omdat alle andere wegen onherroepelijk in het moeras voeren.

Vanzelf richt zich de blik nu allereerst op de mogelijkheid van huurverhooging. De sterk gestegen en nog stijgende loonen der arbeiders openen de mogelijkheid, den huurprijs op te voeren en op die wijze het tekort te helpen dekken. Volgens sommigen ligt hierin de oplossing.

Nu is vermindering van het exploitatietekort door huurverhooging zeker denkbaar, maar de weg naar den rendabelen woningbouw wordt hiermede toch niet ten volle afgelegd. Ik neem als voorbeeld de bijdrage, welke in Rotterdam gewoonlijk berekend wordt op het exploitatietekort voor eenvoudige arbeiderswoningen, door de gemeente en woningwetverenigingen gebouwd. Die bijdrage bedroeg gewoonlijk f 125 per woning per jaar.¹⁾ De enkele particuliere bouwondernemers, die met overheidssteun in Rotterdam een bouw-ondernamen, kregen een bijdrage, welke door de wijze van berekening niet direct vergelijkbaar is met die aan verenigingen gegeven, maar welke vermoedelijk toch niet minder zal zijn.

Terloops wordt opgemerkt, dat in de andere groote gemeenten in den regel eer meer dan minder bijdrage berekend wordt; Amsterdam en Arnhem b.v. gaan zelfs tot belangrijk hogere bedragen. Ook in het buitenland worden belangrijke tekorten berekend. In Engeland werd, volgens de tijdschriftberichten, voor kort geleden aangevangen nieuwbouw o.m. f 135 als jaarlijksche bijdrage per woning genoteerd.

De bijdrage van f 125 beteekent een huurbijdrage van rond een rijksdaalder per week. Bij een gevraagde huur van om en bij vier gulden zou van den huurder dus zes en een halve gulden gevraagd moeten worden om een dergelijken woningbouw zelfbedruipend te maken. Dit wil zeggen, dat de huurders f 35 à f 40 moeten verdienen, om de zeer eenvoudige woningen te kunnen bewonen, zonder het gezin ten opzichte van voeding, kleding en andere eerste levensbehoefte te kort te doen. Dit loon wordt ook bij de jongste belangrijke verhoogingen in den loonstandaard als gemiddeld loon in de groote steden nog niet bereikt. De meeste loonen blijven er zelfs belangrijk beneden.

Nieuwe loonsstijging over de heele linie der arbeidersklasse zou een huurverhooging mogelijk maken. Maar ook daarmee komt men niet op het evenwichtspunt. Hooger loonen beïnvloeden toch de prijzen. De bouwkosten zullen, zoo al niet met het volle bedrag der loonsstijgingen, dan toch met een belangrijk deel daarvan, eveneens omhooggaan. Zeker, nu de invoering van den achturigen werkdag en de verhooging van het standaardloon in alle produceerende landen plaats vindt. Grondstoffen, half- en heelfabrikaten worden met de stijging der loonen duurder. De hogere bouwkosten zullen den onder de exploitatie-uitgaven voorkomenden annuïteitspost verhoogen en den invloed van den omhooggaanden rentestandaard nog versterken, terwijl de onderhoudskosten mede omhoog gaan. Ook langs dezen weg hebben de hoge loonen invloed op de huurprijsstijgingen. Zonder nu anderen na te zeggen, dat men met loonsverhoogingen niets bereikt, doordat men in een vicieuzen cirkel: hooger prijs, hooger loon, hooger prijs rond gaat draaien, zoo kan

¹⁾ Indien inplaats van de 4¼ %, waarnaar het rijk de annuïteit berekent, 5 % rente aangenomen wordt, zou het exploitatietekort f 150,— overschrijden.

toch wel de vicieuze spiraal als beeld dienst doen. De loonsstijgingen, over de heele linie der arbeidende klasse ingevoerd, voeren tot een punt, waarbij de werkelijke welstandsverhooging van de loontrekken-den slechts een onderdeel en bij geringe productie slechts een zeer klein onderdeel van de loonsstijging zal bedragen.

Hiertegenover staat de prijsdaling als gevolg van meerder aanbod van bouwmaterialen. Men behoeft echter geen pessimist te zijn om het reeds een gelukkig verschijnsel te noemen, indien binnen afzienbaren tijd de prijsdalingen in diverse bouwartikelen ten gevolge van het weer vrijkomen der markt evenveel bedragen als de prijsverhoogingen tengevolge van de loonsstijgingen. In ieder geval is en blijft het speculatie om een zoodanige blijvende verlaging der bouwkosten te verwachten, dat hieruit een belangrijke vermindering van de voor rente en afflossing te betalen annuïteit zou voortvloeien. Zeker is het niet gewettigd de speculatie zoover te drijven, om uit annuïteitsvermindering en huuropdrijving te zamen een volledige compensatie tegen de nu reeds betaalde overheidsbijdragen te berekenen. Zeker niet als ook de kans op hoogren rentevoet nog meetelt.

Verhooging der huren moet bovendien een tendenz naar nieuwe loonsverhoogingen geven. Dit kan niet anders, omdat de werkmans anders beslist te kort komt in voeding, kleeren en andere eerste levensbehoefte. Dit vooral als ook daarvan de prijzen hoog blijven.

Om kort te gaan: in *huurverhoogingen alleen* kan de weg naar den zichzelf bedruipenden volkswoningbouw niet worden gevonden.

Twee opmerkingen moeten hieraan vastgeknoot worden.

De eerste betreft het feit, dat de woningen, waarop het hiervoor genoemde cijfer van f 125 aan jaarlijksch exploitatietekort betrekking had, meerendeels van een zeer eenvoudige type zijn. Al winnen deze woningen het, door betere indeeling, uit een algemeen hygiënisch en sociaal oogpunt beschouwd van de woningen vóór den oorlog door de particuliere ondernemers gebouwd, in oppervlak en afwerking staan zij daarbij in het algemeen ten achter. De oorlog dwong tot uiterste spaarzaamheid. De stijgende eischen der in politiek opzicht sterker wordende arbeidersklasse nu zullen allereerst de tendens hebben tot ruimer d.w.z. duurder bouw. En al beteekent het volhouden dezer eischen — zooals bij alle menschelijke eischen — volstrekt niet, dat op den duur alle eischers hun wenschen bevredigd zullen zien (zij ook kunnen immers niet meer krijgen dan er is) ongetwijfeld zal toch in de naaste toekomst een druk in de richting van duurder volkswoningbouw worden uitgeoefend. Dit dus alweer ten nadeele van het financieel eindresultaat.

Een tweede opmerking betreft een verschijnsel, dat zich vrij zeker in de toekomst zal voordoen en zich feitelijk nu reeds afteekent. De sterk opkomende macht der georganiseerde arbeidersklasse zal vermoedelijk leiden tot vorming van een arbeiders-élite en afscheiding van een groote klasse minder bedeelden, gedeeltelijk zelfs tot pauperisme vervallende arbeiders. Een groot getal lieden dus, die naar hun kunnen ontegenzeggelijk tot den werkmansstand behooren, maar die in de komende tijden, waarin het leven van de eene crisis in de andere dreigt over te gaan, vaak tot armoede vervallen. Dit beteekent, dat ten spijt van de hoge loonen, bij de collectieve arbeidscontracten bedongen, de inkomsten van zeer velen, tot den werkmansstand behoorend, gevaar loopen belangrijk lager te blijven, hetgeen de huurinkomsten sterk drukken zal.

Maar gesteld het hier genoemde verschijnsel van splitsing der arbeidersklasse treedt niet op, men slaagt er b.v. in door een ver doorgevoerd stelsel van arbeidsreserven het werk en daarmee de inkomsten over allen te verdeelen. Dan nog zal de werkloos-

heid haar kwaden invloed doen gelden. Een nieuwe evenwichtstoestand in het economisch leven — voor zooverre dan een geleidelijke ontwikkeling als evenwichtstoestand geformuleerd kan worden — is slechts bereikbaar na sterke spanningen en ontelingen.

Periodieke groote werkloosheid is dus te wachten. Zij beteekent vermindering van het netto loon van den werkman, met gevolg een minder bedrag beschikbaar voor woninghuur. Hetzij hij eigen risico draagt, hetzij hij contributie betaalt in een werkloosheidsfonds, hetzij de staat de lasten er van op zich neemt, in welken vorm ook, de werkloosheid teekent zich als verarming der maatschappij, waarvan ook de arbeidersklasse den druk ondergaat.

Het meest te denken geeft het feit, dat ook de zeer eenvoudige woningbouw, waaronder te verstaan het zoogenaamd eenkamertype, bestaande uit een woonvertrek van ongeveer 16 M²., klein keukentje en twee tot vier kleine slaapvertrekjes, geen uitzicht geeft om binnen afzienbare toekomst weer als een zichzelf bedruipend bedrijf beoefend te kunnen worden.

De eischen aan woonruimte en wooninrichting kunnen bovendien niet straffeloos nog lager gesteld worden. Een zeer bedenkelijke sociale achteruitgang zou hiervan het gevolg zijn, welke ook economisch bezien, zeer nadeelige gevolgen zou hebben. De sociale en economische factoren in het woningvraagstuk gaan hier hand aan hand. Woningen, waarin gezinnen opgepropt worden en waarin een ordelijke huishouding practisch ondoenlijk wordt, geven aanleiding tot toestanden, welke zeker niet bevorderlijk zijn de jonge generaties naar behooren te doen opgroeien. De meest belangrijke factoren, welke de volkskracht beïnvloeden en daardoor het productievermogen van een land helpen bepalen, zijn hier werkzaam.

Maar er is meer wat teleurstelt. Niet alleen is de woning in ruimte en inrichting vrijwel tot een minimum waarde voor het huidige en komende geslacht gedaald, ook in afwerking is zij vrijwel tot het vriespunt gekomen.

Als lichtpunt zou hierbij alleen vermeld kunnen worden, dat de bouw op groote schaal van gemeentelijke en vereenigingswoningen gedurende den oorlog in sommige groote steden op het type woning wel eenigszins gunstig inwerkt. Zoo wil ik een zoogenaamde eenkamerwoning met afzonderlijke, zij het kleine slaapvertrekken, mits oordeelkundig aangebracht, uit sociaal en hygiënisch oogpunt wel hooger stellen dan de vóór den oorlog door de particuliere bouwnijverheid gebouwde grootere tweekamerwoningen met dubbele alkovens en bedsteden.

Maar overigens zal ieder, die met aandacht een volkswoning, ook de best gebouwde, beschouwt, tot de slotsom komen, dat het nu langzamerhand welletjes is. Men behoeft hierbij nog niet eens te denken aan de zeer lage eischen, welke aan de materialen in den oorlogstijd gesteld werden of aan de verschillende ersatzmaterialen, welke gaandeweg burgerrecht verkregen. Wij willen zelfs aannemen, dat na een zeker aantal jaren het peil dienaangaande weer kan worden opgevoerd, al is dit, in verband met de groote vraag naar bouwmaterialen in de komende jaren en de gapingen in de productie van sommige materialen, als gevolg van politieke en sociale naweeën van den oorlog, in verschillende Europeesche landen, op zichzelf nog twijfelachtig.

Maar zelfs bij verbeterde materialen is de gewone woning in technisch constructief opzicht ten slotte toch een hoogst onvolmaakt product. Wie de woning, bestaande uit dunne muren, gemakkelijk te beschadigen pleisterwerk, steeds trekkende deuren en ramen, tochtige vloeren en winderige daken een oogenblik onbevangen aanschouwt en daarna een vergelijking trekt met tal van industrie-producten, zal zichzelf de opmerking niet kunnen weerhouden, dat de woning in technisch opzicht zeer ten achter gebleven is. En dit geldt niet alleen de arbeiderswoning, maar even-

zeer de middenstandswoning en tot op zekere hoogte zelfs het heerenhuis.

Tot nadere motiveering waag ik het de aandacht te vragen voor de wijze, waarop het schip, het spoorwegrijtuig, de automobiel geconstrueerd zijn, daaraan is alles af. Wie vindt, dat de vergelijking mank gaat (dat doen nu eenmaal alle vergelijkingen), omdat genoemde voorwerpen een andere bestemming hebben en daardoor beter geconstrueerd moeten zijn, geef ik ten antwoord, dat het woonhuis wegens zijn zeer bijzondere bestemming in het leven van meerdere geslachten — en nu breng ik de sociale betekenis er van in vollen omvang naar voren — zoo buitengewoon groot is en van zoo'n invloed op de ontwikkeling van geheel een volk, dat de bestemming hiervan toch zeker ook wel aanleiding geeft om behoorlijk solide, afgewerkte constructies te verlangen. Maar men behoeft de parallel niet bij het schip, den trein of de auto te doen ophouden. Elk industrieel product van eenigen omvang en betekenis wint het in soliditeit en afwerking van het woonhuis, de machine zoowel als de lantaarnpaal, de moderne fabriek zoowel als het stationsgebouw. Behoudens wat enkele onderdeelen betreft, welke in hoofdzaak op sanitair gebied betrekking hebben, heeft de woningbouw niet doorgemaakt het proces der industriele ontwikkeling van de 19e eeuw en het begin der 20e eeuw. In technisch opzicht niet en in maatschappelijk opzicht niet.

In technisch opzicht niet, omdat het woonhuis van dezen tijd, met uitzondering van enkele onderdeelen, in hoofdzaak constructief nog geheel berust op dezelfde onaangetaste beginselen als die in de 16e, 17e en 18e eeuw golden. Onze geheele hedendaagsche woningbouw staat feitelijk nog in het teeken van den bouw der renaissance-tijden. De kwaliteit van het werk is bovendien hard achteruitgegaan.

Hiermede raak ik vanzelf het punt der maatschappelijke organisatie, welke den woningbouw beheerscht. Het stelsel van den bouw, woning voor woning, beoefend door den onbekenden, maar door zijn werk beroemd geworden ambachtsman van het groote renaissance-tijdperk, werd feitelijk tot vlak vóór den oorlog nog gevolgd. De op zichzelf, in het klein werkende bouwondernemers zijn de menschen geweest, die de moderne steden bouwden in het groot-industriele tijdperk van de 19e en het begin der 20e eeuw. Zij werkten zonder de werkmethodes der groot-industrie. De bouw op groote schaal met gecentraliseerde leiding bleef hun vreemd. Wel werd in den woningbouw volgens enkele vaste plattegronden gewerkt, waardoor een schijn van massa-productie en daardoor eenige aanpassing aan de zoo kenmerkende massa-productie der groot-industrie ontstond, maar in wezen was dit toch op een ander beginsel gegrond. Groote industriele ondernemingen, met een leger deskundigen werkend, in tal van onderafdeelingen georganiseerd, tot het verkrijgen van een zoo voordeelig mogelijk eindproduct, hebben zich tot dusver op de woningproductie niet toegelegd. De overgang van het handwerksproduct der renaissance-tijden naar het „billig und slechte” en vervolgens naar het „billig und gute” industriele massa-product der 19e eeuw, heeft de woningbouw nauwelijks meegemaakt.

In hoofdzaak voortwerkend op de methoden van het ambachtstijdperk, heeft zij het, langs anderen weg dan de industrie, eveneens gebracht tot een punt, waarop het product als goedkoop en slecht te kwalificeeren valt.

Goedkoop, doordat het uiterste uit de onderneming als gevolg van groote concurrentie werd gehaald. Slecht, doordat het ambacht in kwaliteit hard achteruitging en de nieuwere werkmethodes, welke de industrie bracht, slechts op zeer bescheiden schaal werden toegepast. Dit laatste ging zoover, dat scherpere verordeningbepalingen in het leven werden geroepen om het kwaad van te slechten bouw te keeren.

De oorlog heeft — zooals bij zooveel dingen — als een stormwind het tot in 1914 heersche stelsel

van stedenbouw onderst boven gegooïd. Het stelsel van bouw, woning voor woning, door een groot aantal kleine, op zichzelf bouwende ondernemers heeft — bedriegen de teekenen niet — vermoedelijk uitgeleefd. Wel zullen hier en daar nog groepen woningen op deze wijze gebouwd worden, maar als algemeen stelsel voor de toekomst is dit bijna ondenkbaar. In de plaats daarvan is de bouw van geheele woningcomplexen sterk naar den voorgrond getreden. Wel werd het bouwen van straten en blokken als samenhangende geheelen vóór den oorlog van meerdere zijden om sociale en aesthetische redenen gepropageerd, ook werden door woningverenigingen in ons land, speciaal in Amsterdam, groepen woningen op deze wijze gebouwd, maar als stelsel alweer is het eerst tijdens en door den oorlog om zoo te zeggen er in gekomen. Ook de particuliere bouwnijverheid immers, welke tot vóór den oorlog zeer sterk aan individualistische opvattingen vasthield, toont eenige neiging een nieuwen koers te kiezen en het voorbeeld van gemeentebesturen en verenigingen te volgen. Er zijn voorbeelden in Den Haag en Rotterdam o.a., waarbij een groep bouwondernemers de handen in elkaar sloegen om gezamenlijk een aaneengesloten bouw tot stand te brengen. Hoe tekenend ook, is dit intusschen niet anders dan een eerste stap op den weg, die naar de oplossing leiden moet. Want op zichzelf genomen, is het vraagstuk in economischen zin nog niets nader tot de oplossing gebracht. De woningen zijn constructief nog van hetzelfde gehalte of misschien van nog minder gehalte dan die vóór den oorlog gebouwd en van een zichzelf bedruipend bedrijf is nog geen sprake.

In technischen zin beschouwd, heeft het groot-industriele tijdperk zijn stempel op den woningbouw nagenoeg nog niet gedrukt, de oude bouwmethodes worden nog toegepast; zelfs in de wijze, waarop de bouwonderneming geleid wordt is nagenoeg nog geen wijziging gekomen.

Dit heele merkwaardige proces in de ontwikkeling der bouwerij, waarbij geen nauw verband met het overigens de geheele maatschappij doordringend proces der industriele ontwikkeling valt te constateren, is natuurlijk uit de geschiedenis te verklaren. Wie zich de moeite geeft de geschiedkundige ontwikkeling in het bouwbedrijf vanaf vorige eeuwen na te gaan, zal in het hierboven vermelde geen bevreemding vinden. Voor onzen gedachtegang is dit overigens van weinig belang. Meer komt 't er op aan de feiten te stellen zooals ze plaats vonden, om daaruit later conclusies te kunnen trekken voor de toekomst.

(Wordt vervolgd.)

A. PLATE c. i.

EEN RECENTE BELGISCHE ANNEXIONISTISCHE STEM.

Het Belgisch annexionisme steekt in de laatste weken opnieuw het hoofd op. Het samenvallen van dit verschijnsel met de besprekingen te Parijs zal niet geheel en al toevallig zijn. Hoe gematigd schijnen niet de officieele eischen, hoerzeer dragen zij niet het karakter van te zijn compromisvoorstellen — het teeken, waarin de geheele Parijsche conferentie tot dusver gestaan heeft — wanneer tegelijkertijd het uiterste annexionisme luide de trom roert en zich voordoet als een levenseisch van het Belgische volk, die in alle kringen wordt gedeeld.

Dat in enkele Belgische bladén schier dagelijks het vuurtje wordt gestookt, kan niet verwonderen. Ook echter de buitenlandsche pers, zoo de Daily Chronicle van verleden week en de Parijsche Libre Parole van 28 Mei, laat van tijd tot tijd eenzelfde geluid hooren, waartegenover aan het Nederlandsch standpunt nog te weinig ruimte gegeven wordt.

Het artikel evenwel, dat wij hier in het bijzonder willen signaleeren, is niet verschenen in de dagbladen, doch in de „Correspondant”, een 14-daagsch tijdschrift, dat weliswaar niet het aanzien geniet van zijn bekende confrater de Revue des Deux Mondes,

doch niettemin onder de Parijsche tijdschriften zeker gezag heeft.

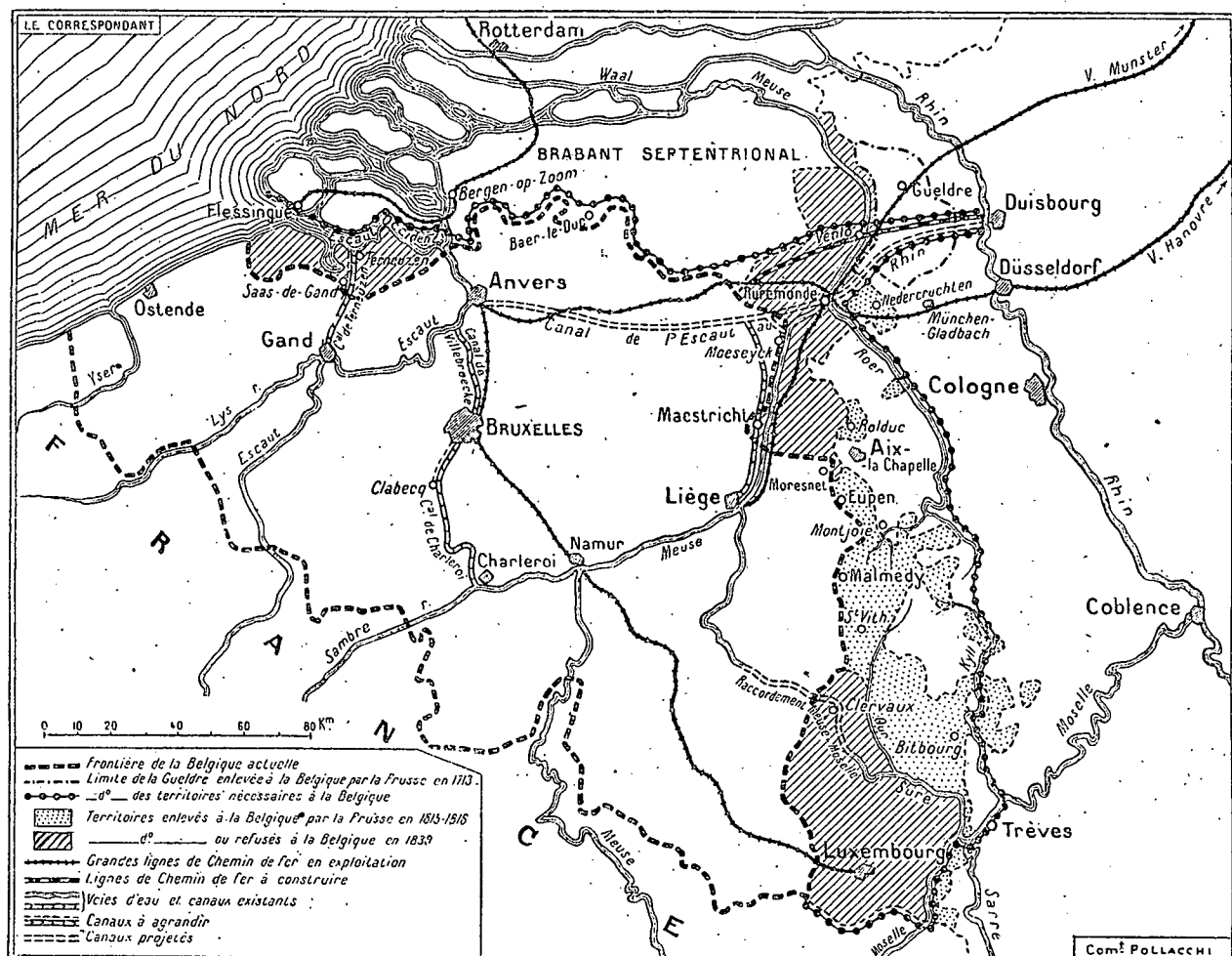
Het artikel, dat opgenomen is in het nummer van 25 Mei, draagt tot titel: Les Aspirations Nationales de la Belgique. Het is ongeteekend, wat niet wegneemt, dat het geschreven is door iemand, die met de politieke geschiedenis van het vraagstuk in onderdeelen vertrouwd is. Op zeer tendentieuze wijze wordt evenwel van deze wetenschap gebruik gemaakt.

De eerste paragraaf is gewijd aan het Scheldevraagstuk. De bestaande regeling, welke Zeeuwsch-Vlaanderen en den Scheldemond aan Nederland laat, doch het loodswezen, de bebakening en de „conservation des passes en aval d'Anvers” aan een gemeenschappelijk toezicht van beide landen onderwerpt, wordt onvoldoende geacht. De Nederlander heeft bij de Schelde geen belang. Vandaar, dat wat het op diepte houden van het vaarwater betreft de Nederlandsche regering „maintes fois” zich beperkt tot „ignorer purement et simplement les demandes qui avec insistance lui adressent les commissaires de l'autre Etat.” En een oogenblik later is het weer „l'inertie ou la mauvaise volonté des Hollandais” die werken verhindert of, zelfs wanneer België deze geheel voor zijn rekening neemt, tegenwerkt of vertraagt. Dit alles is — het is in Holland al zoo dikwijls geconstateerd — volstrekt onwaar. En wil men de proef op de som: Is de Schelde dan zoo slecht? Of is misschien het Belgische deel het slechtste en voor de scheepvaart hinderlijkste? Het antwoord op deze vragen is eenigen tijd geleden gegeven door de Antwerpsche Kamer van Koophandel zelf, die misschien niet ten onrechte de vrees was gaan koesteren, dat al het geschrijf de haven in een kwaden reuk zou brengen! Er is in het huidige regiem, dat ook van Nederlandsche zijde niet in alle opzichten juist gevonden wordt, wel het een en ander te verbeteren en te veranderen, dat het tot nadeel van Antwerpen zou hebben gestrekt is moeilijk vol te houden. Wat Zeeuwsch-Vlaanderen betreft, geeft de schrijver het geheel Noord-Nederlandsch karakter der bevolking — grootendeels van het Hervormd geloof — toe. Wilson's beginselen mogen echter de voeging dezer „enclave” bij België niet tegengaan, eischen deze veeleer. Mag een bevolking van 70.000 zielen „tenir en échec le droit à la vie d'une population de 7 millions d'habitants”?

Nog op enkele andere kanten gaat de schrijver in dit eerste hoofdstuk in: het kanaal Gent-Terneuzen, de concurrentie in het loodswezen, waar het Nederland zou zijn, dat België op nuttelooze kosten jaagt en zoo meer.

De tweede paragraaf behandelt de oostelijke grens. Vooral hier wordt, gelijk trouwens ook bij het Scheldevraagstuk, aan het defensievraagstuk een ruime plaats gegeven. Limburg onverdedigd laat België's noordelijke oostflank onbeschermd, Luxemburg heeft zuidelijker gelijk nadeel ten gevolg. Ook economisch is Nederlandsch Limburg een beletsel. Goede spoor- en waterverbindingen met den Rijn zijn hierdoor, naar de schrijver beweert, uitgesloten. Vandaar de merkwaardige territoriale eischen, aangegeven op het bij het artikel gevoegde en hier gereproduceerde kaartje. Ook op historische gronden ontkent de schrijver het Nederlandsch recht op Limburg. Hij vergeet echter mede te deelen, dat vier vijfde van het huidige Nederlandsche Limburg, waaronder Maastricht, metterdaad van af 1648 deel van het Nederlandsch gebied hebben uitgemaakt en dat bij de scheiding van 1839 ten slotte België meer van het oude Hollandsche bezit in het Luiksche gekregen heeft, dan Nederland ter verbinding van Limburg met het noorden. Ook over het Maas- en Kanaalverkeer klaagt de schrijver. Dat Nederland in dit opzicht misschien nog wel zoo ernstige klachten kan richten tot België moet hem, deskundig als hij is, niet onbekend zijn.

De derde paragraaf, waarin het voorstel wordt ontwikkeld, dat tegenover wat België ontvangt, Nederland Kleef, Bentheim en Oost-Friesland zou nemen,

kunnen wij stilzwijgend voorbijgaan, terwijl ook de vierde en vijfde paragraaf, die over verschillende kleine grensrectificaties en over de neutraliteit handelen, hier onbesproken kunnen blijven.

Een enkel algemeen woord echter nog tot slot:

Dat de Belgische annexionistische campagne het resultaat zal opleveren, dat haar radicale voorstanders er van hopen, is voorshands vermoedelijk niet te vreezen. Vierkant er tegenover staat het Nederlandsche standpunt, dat geen raken aan wat van oudsher tot het Hollandsche gebied heeft behoord, gedoogen kan. Willen de thans gevoerde besprekingen tot resultaat leiden, dan zal België dit Nederlandsche beginsel hebben te aanvaarden. De voor beide landen wenselijke vriendschappelijke samenwerking kan alleen op dezen grondslag tot stand komen. Het wederzijdsche vertrouwen, dat bij dit alles eerste voorwaarde is, kan echter nimmer tot stand komen zolang van eene zijde een dergelijke campagne gevoerd blijft. Vooral in deze richting doen artikelen als het hier besprokene hun kwaad, niet het minst dan, wanneer zij een bekendheid met het vraagstuk verraden, welke die van den eersten den besten buitenstaander belangrijk te boven gaat.

DE ENGELSCHESCHEEPVAART-BEGROTING.

In het Engelsche Parlement is dezer dagen de Scheepvaart-begroting ter sprake gekomen en kolonel Leslie Wilson, de Parliamentary Secretary, die in zijn overzicht eenige zeer belangwekkende gegevens verstrekke, zoowel over de beschikbare scheepsruimte als over het standpunt der Regeering ten aanzien van de exploitatie en vermoedelijke overdracht der werven te Chepstow en Beachley, verklaarde onder bijval der vergadering, dat deze eerste maal waarschijnlijk tevens de laatste zijn zou, omdat het Departement van Scheepvaart zoo spoedig mogelijk zal worden opgeheven. Voor hen, die meenen, dat de reeders slechts bij voortgezette contrôle binnen redelijke vrachtgrenzen kunnen worden gehouden, moge in het bijzon-

der het licht worden geworpen op de uitspraak, dat volgens de overtuiging van ter zake kundigen de zeevrachten eerst dan weder in normale banen kunnen worden geleid, als alle scheepsruimte weder geheel ter vrije beschikking van het bedrijf zal zijn gekomen.

Uit de met kwistigen overvloed gegeven cijfers blijkt, dat bij het uitbreken van den oorlog de wereldtonnemaat aan zeeschepen van meer dan 500 bruto register-ton op 40 miljoen kan worden geschat, waarbij onder Engelsche vlag 18½ miljoen ton, terwijl deze totalen in het begin van dit jaar onderscheidenlijk met 36½ en ruim 15 miljoen worden vermeld. Gedurende het jaar 1918 werden de verliezen over de geheele wereld met 1 miljoen door aanbouw overschreden, doch in Engeland kon men het cijfer der vermeerdering slechts op 96.000 ton brengen, zoodat de wereldtoename voornamelijk op rekening moet worden gesteld van den Amerikaanschen scheepsbouw, die 2 miljoen produceerde. Geen wonder, dat de positie der Vereenigde Staten, wier vloot vóór het uitbreken van den oorlog uit 1,7 miljoen ton bestond en thans op 6,4 miljoen ton geschat wordt, in de Engelsche reederswereld een steeds luider uitgesproken gevoel van onrust baart en men zelfs openlijk in het Parlement de vraag stelde of de Regeering wel de noodige maatregelen neemt, opdat de Amerikanen niet met het grootste deel van den Duitschen buit gaan strijken; een vraag, waarop Bonar Law niet onverwacht ten antwoord gaf, dat hij geen vrijheid had, zich over deze quaestie uit te laten en men overigens vertrouwen moest stellen in de Britsche gedelegeerden ter vredesconferentie, die de eigen belangen wel zouden weten te verdedigen.

Een van de grootste moeilijkheden, waarmede de autoriteiten in Engeland te kampen hadden, was het feit, dat men niet alleen rekening had te houden met het vervoer van troepen en oorlogsmateriaal, doch ook de zorg op zich nemen moest voor het aanbrengen van levensmiddelen voor de eigen bevolking en die van eenige geallieerde landen, terwijl bovendien onder den invloed van den duikbootoorlog e.a., voortdurend

een aanzienlijk aantal handelsschepen ter herstelling werkloos in de dokken en op de werven lag; hun totaal was op 1 Januari 1918 niet minder dan 1 miljoen ton en gedurende dat jaar benutte men ruim 1,8 miljoen voor het overbrengen van troepen en oorlogstuig. Een hoeveelheid van 2 miljoen ton aan handelsschepen werd als bewapende kruisers aan de oorlogsvloot toegevoegd, evenwel kwamen deze vaartuigen toch nog zooveel mogelijk voor het vervoer van koopmansgoederen in aanmerking. Het mag onder deze omstandigheden zeker als een bewijs van zeldzame opoffering van Engelsche zijde worden beschouwd, dat Frankrijk gedurende het jaar 1918 in het genot werd gesteld van een equivalent van 1 miljoen en Italië van driekwart miljoen tons scheepsruimte; bovendien mochten beide landen gebruik maken van de zoo schaarsche voorraden der overzeesche kolenstations.

Het merkwaardigst zijn echter in dit overzicht van kolonel Leslie Wilson misschien wel de cijfers, welke een beeld geven van de importen in het Vereenigd Koninkrijk, voor zoover deze werden bewerkstelligd door schepen onder Engelsche vlag. In 1913 werd namelijk een totaal van 35 miljoen ton aan koopmansgoederen ingevoerd door 12 miljoen bruto registerton scheepsruimte; in 1917 bedroegen deze cijfers: 31 miljoen goederen, geïmporteerd door 7½ miljoen ton, en gedurende 1918 wijzigde de verhouding zich zoodanig, dat de invoer van 30 miljoen ton goederen kon worden bewerkstelligd door 6½ miljoen ton scheepsruimte. Zooals vanzelf spreekt, bestaat er in dit geval geen enkel verband tusschen de totalen voor scheepsruimte en goederen onderling, daar voor zulk eene verhouding niet met de gegevens voor bruto registertonnen, doch slechts met die voor „deadweight” onder vermelding van den aard der goederen rekening kan worden gehouden; maar zij leveren toch het onweerlegbaar bewijs, dat hier door concentratie van het bedrijf een geregelde aanvoer van levensbehoeften langs de kortste en meest-geëigende banen is verkregen onder aanzienlijke stijging van het nuttig effect der beschikbare scheepsruimte. Men vraagt zich met eenige verbazing af, waarom deze verhoudingscijfers niet meer naar voren werden gebracht. Zij vormen het zwaartepunt van het resultaat der handelingen van het Ministerie van Scheepvaart en zouden zelfs als een dankbaar argument kunnen dienen voor hen, die in Engeland nog steeds op nationalisatie van het scheepvaartbedrijf blijven aandringen, indien de bezwaren tegen een dergelijken maatregel niet steeds een doorslaand tegenwicht bleven vormen. Daarenboven kan men opmerken, dat de scheepvaart zich, vooral door de groote fusies van den allerlaatsten tijd, toch reeds in de richting eener gewenschte concentratie voortbeweegt, doch thans gesteund door de onmiskenbare voordeelen van het particulier initiatief.

Minder gemakkelijk was het echter, de houding der Regeering te verklaren met betrekking tot de nationale scheepswerven te Cheptow en Beachley, waarvan de constructie in Augustus 1917 door de Admiraliteit werd ondernomen en welke na den wapenstilstand werden overgedragen aan den „Shipping Controller”. De weinig-bevredigende resultaten van deze geweldige onderneming, waarvan de kosten voor terreinen, het leggen van 34 hellingen en het bouwen van de noodige arbeiderswoningen en hospitalen op ruim 6 miljoen pond sterling worden geraamd, hebben aan eene uiterst-scherpe kritiek in de dagbladders blootgestaan en kolonel Leslie Wilson meende zijn mededeelingen daarom te moeten inleiden met de opmerking, dat men deze geheele zaak in het juiste licht had te beschouwen; men moest zich daarbij namelijk om te beginnen niet op een commercieel standpunt stellen, doch diende de genomen maatregelen als een harde oorlogsnoodzakelijkheid te aanvaarden. Sir Eric Geddes, die zich in dezen had te verantwoorden, kwam er den nadruk op leggen, dat men in 1917 zulk een spoedig staken der vijandelijkheden niet had kunnen voorzien en overi-

gens, bij de talrijke oproepingen van vakarbeiders ten dienste van het staande leger, te kampen had met een groot gebrek aan werkrachten. Volgens zijn gevoelen zou men bij een langeren duur van den oorlog de noodzakelijkheid en de nuttige uitwerking der nationale werven wel hebben leeren waardeeren, doch hiertegenover is zeker wel de vraag gewettigd of eene Regeering zich bij het nemen van bepaalde maatregelen mag grondvesten op een voortduren van omstandigheden, welke zich elk oogenblik konden wijzigen. Sir Eric weigerde pertinent de verontschuldigen aan te bieden, die men van hem ten aanzien van het in 1917 genomen besluit verlangde en bleef hardnekkig volhouden, dat hij ook thans onder gelijke omstandigheden op dezelfde wijze handelen zou. Toch slaagde hij slechts matig in zijne pogingen tot weerlegging van hen, die deze werven als een kostbare mislukking beschouwen, want zijne productiecijfers waren geen feiten, doch de nuttelooze berekening van mogelijkheden, welke nooit in vervulling zijn gegaan. Inderdaad blijkt tot heden nog geen enkel handelsvaartuig aan de werf te Chepstow van stapel te zijn geloopt en een der leden maakte de scherpe opmerking, dat de vakkundigen, welke de Regeering ter assistentie had geroepen en wier werk thans door „gewone politici” moest worden gecontroleerd, zich beter met hun eigen zaken hadden bemoeid; hij vergat, dat de medewerking dier vaklieden eerst van zeer recenten datum is.

Nadat de „Shipping Controller” aldus na het sluiten van den wapenstilstand de werven van de Admiraliteit had overgenomen, stelde hij zich tot taak om op de minst-kostbare wijze de schepen, waarvan de kiel gelegd was, te doen afwerken; de ontwerpen voor arbeiderswoningen en hospitalen tot uitvoer te brengen en de geheele onderneming daarna in zoodanigen staat te brengen, dat mogelijke koopers het bedrijf volgens de eigen inzichten konden voortzetten.

Hier nam de Regeering, vermoedelijk onder den invloed van de voortdurende onrustige bewegingen onder de scheepsbouwarbeiders, een zeer gewichtig besluit. Zonder de aanbiedingen van andere zijde geheel en al af te wijzen of uit te sluiten, trad zij voorloopig in onderhandeling met eenige vakverenigingen van arbeiders in het scheepsbouwbedrijf ten einde te onderzoeken in hoeverre de Arbeid in de gelegenheid kon worden gesteld tot deelneming in het bestuur van een dergelijke industriele onderneming: hetzij op grondslag van coöperatie, hetzij door eenvoudige medezeggenschap. Blijkens de opgaven van kolonel Leslie Wilson was men ten slotte tot een vast omljnd voorstel gekomen, volgens hetwelk de werf aan eene vakvereniging zou worden verkocht tegen een door deskundigen nader te bepalen prijs en op conditie van afbetaling in zekere termijnen. De koopsom moest worden gedekt door een tweede hypotheek en een eerste hypotheek zou dienen tot dekking van het bedrijfskapitaal, hetwelk de te vormen naamloze vennootschap in deelneming van particuliere zijde zou moeten vinden, zonder dat de Regeering eenige garantie te dier zake op zich wenschte te nemen.

Ofschoon op deze voorstellen tot dusverre geen officieel antwoord van de betrokken vakvereniging is ingekomen, schijnt uit de berichten der partijbladen te mogen worden opgemaakt, dat zij definitief zullen worden afgewezen en daarmede de kans op een uitermate belangrijke proefneming op dit gebied voorloopig verloren ging. Het is inmiddels te hopen, dat de redenen der weigering slechts onvoldoende in de mededeelingen der arbeiders-afgevaardigden in het Parlement tot uiting zijn gekomen. Een der leden gaf namelijk te kennen, dat de vakverenigingen de voorstellen niet wenschten te aanvaarden, omdat zij de voorkeur gaven aan Staatsexploitatie en dat zij niet alleen zeer beducht waren voor tegenwerking van de zijde der leveranciers van materialen, die hun minder faciliteiten zouden verleen dan aan andere scheepsbouwers, doch ook van den kant der reeders, welke

eene door arbeiders geleide onderneming wel eens konden boycotten. De absurditeit van dergelijke bewerkingen ligt onmiddellijk voor de hand; deze arbeiders zouden toch volgens den opzet werken met door het kapitaal te verstrekken middelen en daarenboven hebben zoowel reeders als vaklieden uit het scheepsbouwbedrijf reeds bij voorbaat en ongevraagd hun algeheele medewerking toegezegd. Ten slotte kan als vaststaande worden aangenomen, dat men zich bij leveranties slechts laat leiden door overwegingen van commerciële aard, zonder zich in economische ontwikkelingen te verdiepen en voorts leert de praktijk, dat de reederijen hare bestellingen uitsluitend afhankelijk maken van mogelijke voordeelen in kwaliteit en prijzen.

Het valt niet te ontkennen, dat de vakverenigingen deze taak niet hebben aangedurfd; haar is onverwacht eene verantwoordelijkheid geboden, waarvan de omvang en de consequenties haar vermoedelijk deden ontstellen. Na de eerste besprekingen met de autoriteiten bleek deze beduchtheid dan ook teekenend uit het beeld van een partijblad, hetwelk beweerde, dat de Regering het wilde doen voorkomen alsof zij een jong hondje te koop aanbood, dat later wel eens een witte olifant kon blijken te zijn.

Zal men er nu in slagen, de overdracht aan de een of andere particuliere firma te bewerkstelligen? Kolonel Leslie Wilson's antwoord op de vraag of biedingen van die zijde waren ingekomen, klonk weinig bemoedigend, want men had slechts eenige „tentatieve offers" ontvangen. Naar alle waarschijnlijkheid zullen dus de kosten van dit avontuur wel voornamelijk op de algemeene oorlogsuitgaven moeten worden afgeschreven.

Toch zijn er in deze zitting een aantal lichtpunten naar voren gekomen: de verkoop van het staats eigendom aan scheepsruimte kon, vooral met Lord Inchcape's medewerking, op bevredigende voorwaarden ten uitvoer worden gebracht; het vraagstuk van de opleiding voor den zeedienst is op voortvarende wijze van regeeringswege ter hand genomen; de algeheele vrijgave der handelsschepen ten dienste van het bedrijf kan worden tegemoet gezien, zoo spoedig de thans nog geldende eischen van het troepenvervoer vervallen; en zonder twijfel zou men in Engeland de toekomst der scheepvaart met opgewektheid mogen tegemoet zien, indien daar niet steeds, als een onverdrijfbaar donkere wolk, het onvermijdelijk overwicht van Amerika's koopvaardijvloot hangen bleef.

H. PH. KELDER.

DISTRIBUTIE VAN LEVENSMIDDELEN.

Aan de Memorie van Toelichting, behorende bij het 26 dezer door den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel aan de Tweede Kamer aangeboden wetsontwerp inzake verdere beschikbaarstelling van levensmiddelen, ontleenen wij het volgende:

„Het voortdurend wisselen van de omstandigheden en van de vooruitzichten brengt eene ongewisheid met zich mede, die het schier ondoenlijk maakt met de vereischte nauwgezetheid aan te geven, waarin gedurende de eerstvolgende maanden de maatregelen met betrekking tot een bepaald gebied zullen bestaan.

„Hoe bezwaarlijk het zelfs was voor een zó kort tijdsperk als vier maanden vormen (waarover het vorig ontwerp liep) met voldoende nauwkeurigheid de distributiekosten te ramen, komt wel hierin uit, dat de werkelijke uitgaven over die vier maanden nagenoeg 10 pct. van de geschatte verschillen. Terwijl eene zeer conscientieuze raming de voor rekening van het Rijk komende kosten van 1 Januari — 1 Mei op f 100.000.000 gesteld had, blijken die kosten volgens voorloopige berekening, over de periode 1 Januari — 19 April f 84.562.672,62 ½ bedragen te hebben, zoodat tot 1 Mei 1919 ongeveer f 90.000.000 verbruikt zal zijn.

„Zoo verliep de aanvoer van grondstoffen voor de margarinefabricage zeer bevredigend, tengevolge waarvan het mogelijk werd, op een vroeger tijdstip dan aangenomen was, de vervaardiging van de voor de schatkist zoo uiterst dure melanges met resp. 35 pct. en 65 pct. boter te vervangen

door die van supra margarine en eene melange met slechts 25 pct. boter. Daarenboven daalde het verbruik van vetten als zoodanig aanmerkelijk, doordien de distributie van Amerikaansch spek in hooge mate aan de behoeften aan vet tegemoet kwam.

„Om dezelfde reden kon ook de distributie van bevroren schapen- en varkensvleesch op aanmerkelijk kleiner schaal geschieden dan aanvankelijk in de bedoeling lag.

„Het aanvoeren van steenkolen uit België bracht een groot aantal stoomtrawlers in de vaart, waardoor de vischaanvoer dermate toenam, dat een einde kon worden gemaakt aan de distributie der zg. Regeeringsvisch; daarenboven was ook de vangst van Zuiderzeeharing zoo overvloedig, dat een gedeelte uitgevoerd en het overblijvende tegen redelijken prijs in het binnenland geplaatst kon worden zonder dat zulks van de schatkist offers vergde.

„De verhooging van het brood- en aardappelrantsoen leidde er toe, dat van andere regeringsgoederen als bijv. peulvruchten en rijst het toegekende rantsoen niet ten volle verbruikt werd; de distributie dezer artikelen vereischte derhalve van de schatkist aanmerkelijk geringer offers dan aanvankelijk was berekend.

„De verbetering van de hoedanigheid van het wittebrood werkte mede tot eene vermeerdering van het verbruik dezer broodsoort; ook deze omstandigheid gaf tot besparing der Rijks gelden aanleiding, daar de bijslag op regeeringsbloem aanzienlijk lager is dan die op regeeringsmeel.

„Evenals het hart der afgelopen winterperiode, toen de eerste gevolgen van den wapenstilstand hadden uitgewerkt, vormt de aanvang van de thans komende zomerperiode een geschikt tijdstip, om met inachtneming der noodige omzichtigheid, de lijn aan te geven, langs welke het Regeeringsbeleid ten aanzien der beschikbaarstelling van levensmiddelen gedurende het overige gedeelte dezes jaars zich zal bewegen.

„De ondergeteekende meent, dat er alle aanleiding is omtrent de aanvankelijke resultaten van het loslaten der Regeeringsbemoeienis gunstig gestemd te zijn. Het moge juist wezen, dat de omstandigheden, die trouwens tot het loslaten vaak den stoot gaven, mede hebben gewerkt tot een welslagen van het gevolgde beleid, dit neemt niet weg, dat ook het loslaten op zich zelf een krachtige prikkel vormde tot terugkeer naar normale toestanden. De schijnbaar voor allen gelijke rantsoeneering werkte in werkelijkheid zeer ongelijkmatig, omdat de behoefte aan een bepaald artikel zelfs onder personen van denzelfden kring vaak zeer verschillend is; reeds dit feit is voldoende om te verklaren, waarom soms in artikelen, waarvan toch werkelijk het rantsoen niet onbevredigend is, zooals b.v. de suiker, zich een omvangrijke sluikhandel heeft kunnen ontwikkelen. Ook de rantsoeneering op zich zelf bleek dikwerf voldoende mede te werken tot het ontstaan van schaarschte aan eenig goed; in die rantsoeneering toch vond menigeen, die nimmer een bepaald artikel gebruikte, grond het thans wel te betrekken en zich een voorraad te vormen van producten, die hij ongebruikt laat liggen. Vooral gold dit, zoo het goederen betrof, waarop van Overheidswege bijslag werd verstrekt; hier lokte ook de goedkoopste tot aanschaffing uit en werd dus die goedkoopste aanleiding tot verkwisting van waren, aan welke in het algemeen groote schaarschte bestond. In hooge mate deden zich de bezwaren van het bijslagstelsel gevoelen bij artikelen, die slechts aan bepaalde groepen tegen verlaagden prijs verstrekt werden; de schromelijke misstanden, die b.v. bij de verstreking van de goedkoopste melk aan zieken en kinderen geconstateerd werden zoowel van de zijde van den handel als van de verbruikers, zijn in dit opzicht uiterst leerzaam.

„Een ander kwaad van de regeeringsbemoeienis was, dat noodgedrongen bepaalde groepen van handelaren bij de distributie uitgeschakeld werden. Die uitschakeling had niet ten doel eene besparing van distributiekosten te verkrijgen, doch was noodzakelijkerwijs aan het ingrijpen van overheidswege verbonden, wijl bij behoud van alle tusschenschakels de distributie zelf zou vastgelopen zijn; wanneer een bepaald goed door tal van handen ging, was het n.l. niet meer na te gaan, waar het eindelijk aanlandde, en of niet bij slot van rekening voor datzelfde goed twee of drie maal bijslag werd gegeven. De aldus uit hun bedrijf gestooten tusschenhandelaren trachtten uiteraard hun werkkraacht en kapitaal elders productief te maken, en de ondergeteekende schroomt dan ook niet als zijn overtuiging uit te spreken, dat juist de onvermijdelijke uitschakeling van bepaalde groepen van handelaren eene der grootste oorzaken is geweest van het welig tieren van den kettinghandel.

„Eveneens is de ondergeteekende van meening, dat de Regeeringsbemoeienis met haar stelsel van bijslagen, zooals

men die in de crisisjaren kende, een zeer groote factor tot prijsopdriving is geweest. Aan dat bijslagstelsel is inhaerent een vaststellen van maximum-inkooprijzen, gebaseerd op productiekosten plus matige winst of prijzen van invoer en aankoop plus matige winst. Welnu, die maximum-inkooprijzen zijn onvermijdelijk te hoog; immers als maatstaf bij de vaststelling moesten, ten einde grove onbillijkheid tegenover de leveranciers te vermijden, niet gelden de uitkomsten van het gemiddeld-gesitueerde bedrijf, doch van het bedrijf, *hetwelk in de ongunstigste verhoudingen verkeerde*. Vandaar dat — zooals bij de levensmiddelen-debatten in de Kamer telkens werd opgemerkt — *aan groote groepen van producenten en handelaren grove winsten in den schoot werden geworpen, die uit de schatkist betaald moesten worden*.

„Het komt den ondergeteekende voor, dat het thans het tijdstip bij uitnemendheid is voor de Regeering om op tal van gebieden, waar zij tot dusver heeft ingegrepen, hare bemoeienis te beëindigen of nog slechts leidend op te treden. Het vooruitzicht van den komenden vrede maakt, dat de bevolking, ook al zijn de voorraden nog niet ruim, niet meer door een paniekachtigen kooplust is bevangen, doch eene afwachtende houding aanneemt; reeds hierdoor kunnen, zooals bijv. bij het schoeisel zoo duidelijk uitkwam, allerlei rantsoeneeringsbepalingen opgeheven worden, zonder dat er te vreezen is voor kunstmatige schaarschte of prijsopdriving. Ook bij de vleeschvoorziening kwam het uit, hoezeer eene verbetering in den toestand intrad, zoodra de distributie van Overheidswege ophield, en zulks, terwijl er toch niet méér geslacht werd dan tijdens het tijdperk van distributie. Het behoeft trouwens geen betoog, dat de redenen, die in eene periode van stijgende crisis voor den ambtsvoorganger van den ondergeteekende aanleiding waren het stelsel van bijlagen uit de publieke kassen ten behoeve van de levensmiddelenvoorziening in te voeren, thans nu er meer en meer normale verhoudingen intreden, steeds minder hun invloed doen gelden, zoodat het bijslagstelsel dan ook in toenemende mate verlaten moet worden. Voor deze toeslagen bestaat des te minder reden, naarmate méér welslagen heeft het streven van den ondergeteekende, om de werkgelegenheid te vermeerderen door het opvoeren van de productie, welke hij zich bovenal voorstelt te bevorderen door aanvoer van productiemateriaal: kunstmeststoffen en veevoeder ten behoeve van den landbouw, alsmede steenkolen, grondstoffen en ruwe materialen ten behoeve van de nijverheid.

„Gaarne erkent de ondergeteekende, dat niet aanstands geheel met de distributie en het geven van bijlagen van overheidswege kan gebroken worden; een zeer aanzienlijke beperking acht hij echter ook reeds nu mogelijk, zonder dat daarvan ongewenschte gevolgen van belang zijn te verwachten.

„Eene algeheele beëindiging van rantsoeneering, distributie en bijlagen neemt hij zich reeds thans voor met betrekking tot visch, vleesch, groenten, melk, boter, kaas, eieren, gort en haverhout; bij wijze van overgang zal, totdat de periode van nieuwe aardappelen is gekomen, d.i. dus tot omstreeks 1 Juli, de distributie van rijst en peulvruchten behouden blijven; de distributie van gezouten Amerikaansch spek wordt voortgezet tot half Juni, op welk tijdstip de voorraad uitgeput zal zijn; de distributie van aardappelen wordt gehandhaafd tot den nieuwen oogst, om daarna beëindigd te worden; slechts van brood en margarine zal gedurende langeren tijd de distributie worden voortgezet, zij het dan ook, dat voor het eerstgenoemde artikel dezen zomer eene geleidelijke prijsverhooging zal worden ingevoerd.

„Ter toelichting van een en ander zij het volgende opgemerkt:

„*Brood*. De beschikbare voorraden en de te verwachten aanvoeren gedogen nog niet, dat de rantsoeneering wordt opgeheven of het rantsoen verhoogd wordt. Weliswaar was ook zelfs het bij het „agreement“ toegekende rantsoen van broodkoren van dien aard, dat ingeval het ten volle kon worden aangevoerd, aanmerkelijke verhooging van het broodrantsoen, zoo niet geheele opheffing daarvan zou kunnen plaats vinden, doch de beschikbare scheepsruimte is niet voldoende voor den aanvoer van broodkoren op grooter schaal dan thans plaats heeft. Hierbij moet in acht genomen worden, dat de ondergeteekende het van het hoogste sociale en economische belang acht, dat de beschikbare scheepsruimte, voor zoover zulks slechts eenigszins met de volksvoeding overeen valt te brengen, voornamelijk wordt gebezigd voor den aanvoer van grondstoffen voor de industrie en van kunstmeststoffen en veevoeder, ten einde ten spoedigste de productie van nijverheidsartikelen, alsmede van graan, peulvruchten, aardappelen, suiker, melk, boter en kaas in het eigen land zoo hoog mogelijk op te voeren.

„Blijft dus de huidige broodrantsoeneering gehandhaafd, niettemin treedt eene wijziging in met betrekking tot de voorraden en de prijzen, waaronder en waartegen de distributie plaats vindt. Als algemeene regel heeft tijdens de crisis gegolden, dat aan de bakkers regeeringsmeel verstrekt werd tegen wisselende

prijzen, terwijl overal eenzelfde bruinbroodprijs werd betaald. De ondergeteekende is er reeds toe overgegaan het regeeringsmeel evenals de regeeringsbloem en de rogge te leveren tegen voor alle gemeenten gelijke prijzen en de broodprijzen, die daardoor uiteraard in de verschillende plaatsen komen te verschillen, te doen bepalen door de natuurlijke concurrentie der leverende bakkers. Tevens is de prijs van het geleverde meel, bloem en rogge verhoogd, terwijl voor het meel en de rogge verdere verhoogingen zullen volgen.

„*Margarine*. De vooruitzichten ten aanzien van de vetvoorziening hebben het in den loop der maand Maart j.l. mogelijk gemaakt de vervaardiging van melange-A door die van supra-margarine te vervangen, terwijl het botergehalte in melange-B kon worden teruggebracht tot 25 pCt. Met ingang van Mei dezes jaars is ook de vervaardiging van melange-B beëindigd en maakt ook deze vetsoort plaats voor supra-margarine, zij het dan ook, dat deze onder eigen merk der fabrikanen in den handel komt. Naast gemelde soort margarine blijft voor houders van vroegere normaal-margarine-kaarten beschikbaar normaal-margarine naar een rantsoen van 250 gram per hoofd en per acht dagen; de verbruikers van normaal-margarine kunnen een eventueel tekort aan vet aanvullen door naast hun rantsoen te betrekken andere soorten margarine en/of boter, alsmede rundervet en reuzel, die, evenals slaolie, in het vrije verkeer zijn gebracht. Alle genoemde vetsoorten zijn tegen den kostenden prijs beschikbaar, behoudens normaal-margarine, waarop bijslag wordt gegeven.

„Aanvankelijk heeft de ondergeteekende getracht ook de verstrekking van normaal-margarine te doen plaats hebben, zonder dat zulks kosten voor het Rijk of de Gemeenten met zich bracht. Te dien einde bood hij aan de margarinefabrikanen aan om de in het bezit van de Regeering zijnde grondstoffen voor de margarine-fabricage tegen den kostenden prijs over te nemen, onder de verplichting de verstrekking van normaal-margarine op den huidige voet en tegen de huidige prijzen voort te zetten, en met de bevoegdheid het op de normaal-margarine geleden verlies te verhalen op de tegen vrije prijzen in den handel te brengen andere soorten margarine. Aangezien naar het oordeel der fabrikanen de prijs der andere soorten aldus te hoog zou worden, wat zich uiteraard in den afzet zou doen gelden, is het bovenbedoelde voorstel niet aanvaard.

„Daarop is toen de regeling getroffen, dat van Overheidswege het verlies op de normaal-margarine gedragen wordt, doch eenige winst wordt gemaakt op de levering van de grondstoffen, die verwerkt worden tot tegen vrije prijzen te verkopen margarine.

„Zoodra meer nauwkeurig deze winst bekend is, zal herziening plaats hebben van de prijzen, waartegen de Gemeenten de normaal-margarine ontvangen. Aanvankelijk is deze prijs bepaald op f 1,20 per K.G., wat, bij een verkoopprijs van f 0,85, een nadeelig verschil geeft van f 0,35 per K.G. Vermoedelijk zal dit verschil op gemiddeld f 0,30 kunnen worden teruggebracht.

„Wat nu de vermoedelijke kosten van de distributie van normaal-margarine over de laatste acht maanden dezes jaars aangaat, kan het volgende worden opgemerkt:

„Mede in verband met de distributie van Amerikaansch spek is het verbruik van margarine aanmerkelijk verminderd en de ondergeteekende vermoedt, dat dit gebruik nog meer terugloopen zal door het vrijgeven van het slachtvet en de slaolie, alsmede door de ruime verkrijgbaarstelling van plantenvetten en van bak- en braadvet, zoodra nog verdere grondstoffen zijn aangevoerd.

„Naar raming zal van normaal-margarine in plaats van de ruim 350.000 K.G., die nog voor enkele distributie-perioden per tijdvak noodig was, in volgende distributie-perioden gemiddeld niet meer dan 250.000 K.G. per tijdvak verbruikt worden. Daar over eenige maanden grondstoffen tegen aanmerkelijk lager prijzen zullen kunnen aangevoerd worden, dan de Regeering heeft moeten besteden, verwacht de ondergeteekende, dat alsdan de fabrikanen bereid zullen zijn om in te gaan op een nieuw voorstel om de verkrijgbaarstelling van normaal-margarine tegen de huidige verkoopprijzen voort te zetten, zonder dat daaruit een offer voor de schatkist zal voortvloeden.

„Op grond van een en ander vertrouwt de ondergeteekende, dat de distributie van normaal-margarine beneden kostenden prijs voor rekening der publieke kassen niet langer dan gedurende een zestiental perioden zal behoeven plaats te vinden.

„In die perioden zal dan volgens schatting 4.000.000 K.G. normaal-margarine gedistribueerd zijn, wat, bij een nadeelig verschil van gemiddeld f 0,30 per K.G., van de publieke kassen eene uitgave vergt van f 1.200.000.

„Omtrent de voorraden grondstoffen voor de margarine-fabricage zij verwezen naar den als bijlage toegevoegden staat, die aangeeft, welke hoeveelheden eetbare vetten, oliën, alsmede zaden, noten enz., omgerekend op hun olie- en vetgehalte, op 19 April j.l. onder N.O.T.-verband hier te lande aanwezig waren, uitgedrukt in tons. Daarboven waren nog enkele honderden tons aan inlandsch vet beschikbaar.”

Grondstoffen	Vetsm.	Oliesl.	Marg-fabr.	Import. Handel.	Totaal	Grondstoffen	Vetsm.	Oliesl.	Marg-fabr.	Import. Handel.	Totaal
<i>Dierlijke vetten</i>						<i>Zaden e. a.</i>					
Oleo	—	—	27	—	27	Kapokpitten	—	—	—	1	1
Premier Jus	—	—	66	10	76	Copra.....	—	—	138	13	151
Neutral....	—	—	113	—	113	Sesamzaad.	—	—	120	—	120
Imitatie....	—	—	5	—	5	Arach.zaad.	—	—	449	—	449
Inlandsch..	71	—	248	—	319	Palmpitten.	—	—	172	—	172
Diversen ..	—	—	40	—	40	Raapzaad..	—	—	1	—	1
Totaal ..	71	—	499	10	580	Beuk.noten.	—	—	—	—	—
<i>Plantenvetten en oliën</i>						<i>Totaal ..</i>					
Cocosolie..	220	—	5405	—	5625	—	—	—	881	13	894
Sesamolie..	—	—	386	—	386	<i>Lijnolie</i>					
Arachid.olie	—	3	624	—	627	Lijnolie....	—	—	—	—	274
Soyaolie ..	—	—	15	—	15	Geh. lijnolie	—	—	—	—	23
Kapok.olie	—	4	34	—	38	Totaal ..	—	—	—	—	297
Palmpit.olie	—	—	166	—	166	<i>Recapitulatie.</i>					
Raapolie ..	—	117	92	1	210	Dierlijke vetten.....	—	—	—	—	580
Gehardeolie	—	—	261	—	261	Plantenvetten en oliën	—	—	—	—	15641
Katoenolie	381	—	7621	1	8003	Zaden e.a.	—	—	—	—	894
Beukenolie.	—	—	8	—	8	—	—	—	—	17115
Div. oliën..	—	2	271	29	302	Lijnolie.....	—	—	—	—	297
Totaal ..	601	126	14883	31	15641	<i>Zoodat de voorraad, waarmede rekening te houden is, blijft</i>					

„Uit het voorgaande blijkt dus, dat al moge van sommige goederen ook aanvankelijk nog de distributie worden voortgezet, bij het einde dezes jaars slechts de verstrekking van goedkoop bruinbrood en roggebrood zal worden gehandhaafd. Deze verstrekking zal — mede als gevolg van het besteden van hooge garantie-prijzen van graan voor den oogst 1919 — ook in een deel van het jaar 1920 waarschijnlijk nog moeten worden bestendig.

„*Samenvatting der kosten van distributie.* Een samenvatting der kosten van distributie gedurende het tijdperk 1 Mei—31 December 1919 — de post van f 2.000.000 voor de verstrekking van militaire schoenen, welke reeds heeft plaats gehad, is hierbij uiteraard buiten beschouwing gelaten — geeft dan het volgende beeld:

Kosten van beschikbaarstelling voor Rijk en Gemeenten.
(1 Mei—31 December 1919.)

a. Regeeringsmeel	f 32.048.660
b. Regeeringsbloem	„ 1.653.750
c. Rogge	„ 12.677.500
d. Aardappelen	„ 5.455.000
e. Margarine	„ 1.200.000
f. Peulvruchten	„ 1.865.500
g. Rijst	„ 1.080.000
h. Spek	„ 1.500.000
i. Kaas	„ 300.000
j. Zeep	„ 637.000
Totaal	f 58.417.410

„Van dit bedrag komt $\frac{9}{10}$ of f 52.575.669 voor rekening van het Rijk.

„Gelijk in den aanvang dezer Memorie is medegedeeld, waren van de over de eerste vier maanden dezes jaars, ten behoeve van de beschikbaarstelling van levensmiddelen, aangevraagde f 100.000.000 volgens voorloopige berekening nog niet verbruikt f 10.000.000; volstaan kan derhalve worden om voor de laatste acht maanden dezes jaars f 42.575.669 aan te vragen. Hierbij komt dan nog een som van f 2.000.000 wegens de verstrekking van militaire schoenen, zoodat in totaal noodig is f 44.575.669 of afgetoond f 44.600.000.

„Aldus zal over 1919 een bedrag van f 145.000.000 ten behoeve van de beschikbaarstelling van levensmiddelen moeten uitgegeven worden.

„De ondergeteekende meent te kunnen vertrouwen, dat door het voteeren van deze uitgaaf de liquidatie van het huidige distributiestelsel zoozeer zal zijn gevorderd, dat voor 1920 nog slechts een bedrag zal behoeven te worden beschikbaar gesteld, dat in geen vergelijking komt met de tot heden gevoteerde belangrijke bedragen.”

Wegens plaatsgebrek moet het vervolg van het artikel: *De scheepvaartwegen in het Zuidoosten des lands*, behorende tot de serie *Uitgevoerde en voorgenomen verbeteringen van onze scheepvaartwegen*, door Ir. V. I. P. de Blocq van Kuffeler — zie pag. 498 van het vorig nummer — tot de volgende week worden aangehouden.

Red.

AANTEKENINGEN.

Consulaire dienst versus handelsministerie. — Sir Albert Stanley, President of the Board of Trade, is afgetreden en wordt voorloopig opgevolgd door Sir Auckland Geddes. „The Times” van 28 Mei j.l. haalt ter gelegenheid van deze mutatie nog eens op wat zich bij de organisatie van den Engelschen voorlichtingsdienst in de laatste jaren heeft afgespeeld.¹⁾ Men zag er zich voor dezelfde puzzle gesteld, die hier te lande al veel hoofdbreken gevegd heeft en na een profusie van toegezegde regelingen in Nederland nog immer om oplossing vraagt. Het is daarom niet onbelangrijk er kennis van te nemen wat thans de „Times” schrijft over de ervaringen met de functie, die Sir Albert bekleedt heeft, opgedaan.

Wij gelooven het beste te doen de woorden van de „Times” onvertaald over te nemen:

„The Department of Overseas Trade is the child of a compromise between the Foreign Office and the Board of Trade. The Consular service has always been under the Foreign Office, while the collection of trade intelligence abroad is plainly a function of the Board of Trade. But

the Consuls and Commercial Attachés are the only people who can collect trade intelligence abroad, so that a Board of Trade function was being performed by men under the control of the Foreign Office. Neither Department would give way, so a new Department of Overseas Trade was created in the summer of 1917 to be a „link” between the Foreign Office and the Board of Trade—a kind of buffer State, with a Parliamentary Secretary representing these particular functions of both rivals, and accountable to both. We said at the time that this arrangement would „require much tact in its working”, and for all that we know the requisite tact has been forthcoming. But it does seem clear enough that the experiment is not a success, and indeed only the most sanguine could ever have thought that it could be a success, though no one was disposed at the outset to reckon its novelty against it. Time seems to have shown, however, that the vice of rooted antagonism between the Foreign Office and the Board of Trade has not been and cannot be eradicated by the suave compromise over which Sir Arthur Steel-Maitland has presided. These squabbles between two great Departments are more and more intolerable. The Government should make a clear decision about them and enforce it on both.”

Voor de oplossing, die hier te lande gekozen zal worden, kan de Engelsche ervaring eene aanwijzing zijn.

H.

Kolen in Duitschland en ijzer in Frankrijk. — Wij hebben reeds geruimen tijd voor ons liggen een boekje, waarin een aantal conferenties opgenomen zijn in 1918 georganiseerd door de Ligue du Libre Echange te Parijs. Naast de geest, die thans uit de vredesvoorwaarden, welke den overwonnen vijanden zullen worden opgelegd, spreekt, leest men met belangstelling nog eens na de lezing van den bekenden econoom Yves-Guyot over de „Conditions Economiques de la Paix”, welke gehouden werd 15 Februari 1918. De geleerde spreker zeide naar men lezen kon op pagina 169 en volgende van het bovenbedoelde boekje:

„Au Sénat, le 7 février, M. Perchot a interpellé M. Clémentel. Ces Messieurs se sont livrés à des discours sur la réglementation du commerce étranger, la réglementation des produits manufacturés, l'union douanière, etc. Ils ont parlé, plus ou moins vaguement de traités entre les pays alliés et de boycottage des pays ennemis. Dans ce boycottage il était moins question de prohibitions d'entrée que de prohibitions de sortie. On déclare que les Alliés manqueront de matières premières et que, par conséquent, il faut qu'ils les gardent pour eux et qu'ils empêchent les pays ennemis d'en recevoir. Cela paraît au premier abord très simple. En effet, la masse des Alliés possèdent les matières premières des textiles, une grande quantité de minerai de fer, des produits de tous genres indispensables à l'industrie.

„Je suppose que nous reprenions la Lorraine annexée, que nous détachions le Luxembourg du Zollverein. Nous refusons de livrer du minerai de fer à l'Allemagne! Soit.

„Mais je suppose encore que nous reprenons le bassin de Sarrebrück, conformément au premier traité de Paris de 1814, et que nous aurons les mines de charbon de la Sarre. Mais elles fournissent un mauvais coke pour la métallurgie. Tous les charbons que nous importons d'Allemagne, soit en 1913 5 millions et demi de tonnes, viennent du bassin de la Ruhr; et à coup sur nous ne l'annexerons pas. Le bassin de la Ruhr fournit également 7 millions de tonnes à la Belgique. Sur 28 millions et demi de tonnes de minerai de fer produits dans les centres du Zollverein, plus de 21 millions venaient de la Lorraine annexée, 6 millions du Luxembourg. L'Allemagne importait en outre, en 1913, 4.558.000 tonnes de la Suède, 3.800.000 tonnes de la France, 3.600.000 tonnes de l'Espagne. Si nous refusions du minerai de fer à l'Allemagne, elle nous refuserait du charbon, et dans ce cas, tous nos hauts-fourneaux et notre industrie métallurgique de l'Est seraient réduits au chômage.

„Tandis qu'on lui refuserait du minerai de fer, imposerait-on à l'Allemagne, comme fait de l'indemnité de guerre, l'obligation de fournir de la houille et du coke à la France et à la Belgique? Mais la houille n'a pas le caractère homogène de la monnaie.

„Les intérêts de la métallurgie et de l'industrie houillère en France et en Allemagne sont-ils donc complètement séparés. Il y a sept participations d'Allemands dans les mines de fer du bassin de Briey: j'en ai publié le texte dans mon livre *les Causes et les conséquences de la guerre.*

¹⁾ Zie pag. 132 van den vorigen jaargang van dit tijdschrift.

„Mais des Français ont aussi des participations importantes dans les mines de houille du bassin de la Ruhr.

„J'emprunte à une des consciencieuses enquêtes de M. Powlawski, publiée en 1913, les renseignements suivants:
„1° M. de Wendel, député français, dont nul ne contestera le patriotisme, est co-propriétaire de huit terrains houillers qu'il a achetés en 1899 et 1900, à l'ouest de Hamm, en Westphalie;

„2° La Société anonyme de charbonnage Friedrich-Heinrich (Steinkohlenbergwerk F. H.) à Lintfort, près Mors, créée en 1906, a un conseil d'administration, composé de financiers parisiens dont le président est M. de Monplanet, président de la société générale du Crédit industriel et commercial de Paris;

„3° La mine Carl Alexander, à Baesweiler, appartient à une société franco-allemande, à laquelle participent les aciéries de Longwy;

„4° Les sociétés de Homécourt, Pont-à-Mousson et Michéville, ont acquis, en 1913, la mine Carolus Magnus;

„5° Une société belge-française, la Bergwerkegesellschaft Dabbusch exploite à Rotthausen 4.000 hectares de charbonnages;

„6° Des groupes français ont d'importantes participations dans plusieurs sociétés: l'Internationale Kohlenbergbau-gesellschaft à Saint-Avoid, dont 9 administrateurs sur 18 sont Français; la Vieille Montagne à Oberhausen; la Houve. La société des hauts-fourneaux de Caen s'était assurée 40 % des parts de la Gewerkschaft Lippe;

„7° Une société française, allemande et belge, la Gewerkschaft für Bergbau, Blei und Zinkfabrication Aachen exploitait la mine de Calamine de Schwelm et plusieurs charbonnages;

„8° La Schlesische Aktien Gesellschaft für Bergbau und Zinkhüttenbetrieb compte dans son conseil au moins deux Français. ¹⁾

„Il y avait, en temps de paix, un échange nécessaire entre les minerais de fer et le charbon, avec l'approbation de la Chambre de Commerce de Nancy et de tous les intéressés dans l'industrie métallurgique de l'Est. On ne pourra pas supprimer ces échanges, car le minerai de fer et le charbon sont solidaires.

„Vous voyez donc, Messieurs, combien ces questions sont délicates; et ces questions, on ne les aborde pas ou on les aborde à côté. On les remplace par des phrases sonores, mais ce ne sont pas ces phrases qui peuvent les résoudre. „La conférence de Paris a paru les ignorer. Cependant les Alliés devraient se mettre d'accord de la manière la plus ferme sur les conditions à imposer au moment des préliminaires de paix.”

¹⁾ Voir pour plus de détails „L'Information”, 8 janvier 1913.

De Zilverproductie in 1918. — In de laatst ontvangen circulaire van Samuel Montagu & Co., d.d. 29 Mei j.l., wordt de getaxeerde zilverproductie in het afgelopen jaar voor de onderscheidene gebieden gegeven volgens eene schatting van den Amerikaanschen Federal Reserve Board. Ter vergelijking zijn bijgevoegd de cijfers over 1917 van den Director of the U. S. Mint. De getallen drukken ounces uit:

	1917	1918
Ver. Staten	71.740.000	67.900.000
Canada	22.151.000	20.800.000
Mexico	34.214.000	51.000.000
Peru	11.000.000	12.000.000
Bolivia	2.435.000	3.000.000
Spanje	4.500.000	5.000.000
Japan	6.845.000	8.000.000
Australië	4.071.000	4.000.000
Alle overigen	10.037.000	8.200.000
Totaal	163.993.000	179.900.000

Na ontvangst van vollediger gegevens zullen wij evenals vorige jaren hierop uitvoeriger terugkomen. Voorloopige cijfers der goudproductie in 1918 werden in het vorig nummer op pag. 503 opgenomen.

DE VREDESVOORWAARDEN DER ENTENTE.

Hieronder volgt een gedeelte der vredesvoorwaarden, door de geallieerde en geassocieerde mogendheden aan de Duitsche onderhandelaars te Versailles voorgelegd, in den officieelen Franschen tekst. Het is natuurlijk volstrekt onmogelijk de, 440 artikelen tellende, voorwaarden, annexa nog niet eens medege-

rekend, in haar geheel hier over te nemen, trouwens niet alle zouden in dit weekblad thuis behooren.

Wij dienden ons er toe te bepalen de z.g. economische clausules over te nemen en zelfs hiervan moesten enkele gedeelten uitvallen, gelijk uit de verwijzingen nauwkeurig kan blijken. De artikelen, die hieronder afgedrukt worden, zijn echter alle geheel onverkort overgenomen. Behalve de z.g. economische bepalingen ontlenen wij voorts aan het hoofdstuk: „Havens, water- en spoorwegen” de inleiding en volledig de clausules betrekkelijk den Rijn en de Moezel. ¹⁾

Partie X. Clauses économiques.

Section I. Relations commerciales.

Chapitre I. Réglementation, taxes et restrictions douanières. (Arts. 264—270).

Art. 264. L'Allemagne s'engage à ne pas soumettre les marchandises, produits naturels ou fabriqués de l'un quelconque des Etats alliés ou associés, importés sur le territoire allemand, quel que soit l'endroit d'où ils arrivent, à des droits ou charges, y compris les impôts intérieurs, autres ou plus élevés que ceux auxquels sont soumis les mêmes marchandises, produits naturels ou fabriqués d'un autre quelconque des dits Etats ou d'un autre pays étranger quelconque.

L'Allemagne ne maintiendra ou n'imposera aucune prohibition ou restriction à l'importation sur le territoire allemand de toutes marchandises, produits naturels ou fabriqués des territoires de l'un quelconque des Etats alliés ou associés de quelque endroit qu'ils arrivent, qui ne s'étendra pas également à l'importation des mêmes marchandises, produits naturels ou fabriqués d'un autre quelconque desdits Etats ou d'un autre pays étranger quelconque.

Art. 265. L'Allemagne s'engage, en outre, à ne pas établir, en ce qui concerne le régime des importations, de différence au détriment du commerce de l'un quelconque des Etats alliés ou associés par rapport à un autre quelconque desdits Etats, ou par rapport à un autre pays étranger quelconque, même par des moyens indirects, tels que ceux résultant de la réglementation ou de la procédure douanière, ou des méthodes de vérification ou d'analyse, ou des conditions de paiement des droits, ou des méthodes de classification ou d'interprétation des tarifs, ou encore de l'exercice de monopoles.

Art. 266. En ce qui concerne la sortie, l'Allemagne s'engage à ne pas soumettre les marchandises, produits naturels ou fabriqués exportés du territoire allemand vers les territoires de l'un quelconque des Etats alliés ou associés, à des droits ou charges, y compris les impôts intérieurs, autres ou plus élevés que ceux payés pour les mêmes marchandises exportées vers un autre quelconque desdits Etats ou vers un pays étranger quelconque.

L'Allemagne ne maintiendra ou n'imposera aucune prohibition ou restriction à l'exportation de toutes marchandises expédiées du territoire allemand vers l'un quelconque des Etats alliés ou associés qui ne s'étendra pas également à l'exportation des mêmes marchandises, produits naturels ou fabriqués expédiés vers un autre quelconque desdits Etats ou vers un autre pays étranger quelconque.

Art. 267. Toute faveur, immunité ou privilège concernant l'importation, l'exportation ou le transit de marchandises, qui serait concédé par l'Allemagne à l'un quelconque des Etats alliés ou associés ou à un autre pays étranger quelconque, sera simultanément et inconditionnellement, sans qu'il soit besoin de demande ou de compensation, étendu à tous les Etats alliés ou associés.

Art. 268. Les dispositions des articles 264 à 267 du présent chapitre et de l'article 323 de la Partie XII (Ports, Voies d'eau et Voies ferrées) du présent Traité recevront les exceptions suivantes:

a) Pendant une période de cinq années, à dater de la mise en vigueur du présent Traité, les produits naturels ou fabriqués, originaires et en provenance des territoires alsaciens et lorrains réunis à la France, seront reçus à leur entrée sur le territoire douanier allemand en franchise de tous droits de douane.

Le Gouvernement français se réserve de fixer chaque année, par décret notifié au Gouvernement allemand, la nature et la quotité de produits qui bénéficieront de cette franchise.

Les quantités de chaque produit qui pourront être ainsi envoyées annuellement en Allemagne ne pourront dépasser la moyenne annuelle des quantités envoyées au cours des années 1911 à 1913.

En outre, et pendant la période ci-dessus mentionnée, le Gouvernement allemand s'engage à laisser librement sortir d'Allemagne, et à laisser réimporter en Allemagne en franchise de tous droits de douane et autres charges, y compris les impôts intérieurs, les fils, tissus et autres matières ou produits textiles de toute nature et à tous états, venus d'Allemagne dans les territoires alsaciens ou lorrains pour y subir des opérations de finissage quelconques, telles que: blanchiment, teinture, impression, mercerisage, gazeage, retardage ou apprêt.

b) Pendant une période de trois années à dater de la mise en vigueur du présent Traité, les produits naturels ou fabriqués, originaires et en provenance des territoires polonais ayant fait avant la guerre partie de l'Allemagne, seront reçus à leur entrée sur le territoire douanier allemand en franchise de tous droits de douane.

Le Gouvernement polonais se réserve de fixer chaque année, par décret notifié au Gouvernement allemand, la nature et la quotité des produits qui bénéficieront de cette franchise.

Les quantités de chaque produit, qui pourront être ainsi envoyées annuellement en Allemagne, ne pourront dépasser la moyenne annuelle des quantités envoyées au cours des années 1911 à 1913.

c) Les Puissances alliées et associées se réservent la faculté d'imposer à l'Allemagne l'obligation de recevoir en franchise de tous droits de douane, à leur entrée sur le territoire douanier allemand, les produits naturels ou fabriqués, originaires et en provenance du Grand-Duché de Luxembourg, pendant une période de cinq années à dater de la mise en vigueur du présent Traité.

La nature et la quotité des produits qui bénéficieront de ce

¹⁾ Hierbij zie men het artikel op pag. 477 van dezen jaargang.

régime seront notifiées chaque année au Gouvernement allemand. Les quantités de chaque produit qui pourront être ainsi envoyées annuellement en Allemagne ne pourront dépasser la moyenne annuelle des quantités envoyées au cours des années 1911 à 1913.

Art. 269. Pendant un délai de six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, les taxes imposées par l'Allemagne aux importations des Puissances alliées et associées ne pourront être supérieures aux taxes les plus favorables, qui étaient en application pour les importations en Allemagne à la date du 31 juillet 1914.

Cette disposition continuera à être appliquée pendant une seconde période de trente mois après l'expiration des six premiers mois, exclusivement à l'égard des produits qui, étant compris dans la première catégorie, section A, du tarif douanier allemand du 25 décembre 1902, jouissaient à la date du 31 juillet 1914 de droits conventionnels par des traités avec les Puissances alliées ou associées, avec addition de toute espèce de vins et d'huiles végétales, de la soie artificielle et de la laine lavée ou dégraissée, ayant ou non fait l'objet de conventions spéciales avant le 31 juillet 1914.

Art. 270. Les Puissances alliées et associées, dans le cas où ces mesures leur paraîtraient nécessaires pour sauvegarder les intérêts économiques de la population des territoires allemands occupés par leurs troupes, se réservent d'appliquer à ces territoires un régime douanier spécial, tant en ce qui touche les importations que les exportations.

Chapitre II. Traitement de la navigation. (Arts. 271—273).

Art. 271. En ce qui concerne la pêche, le cabotage et le remorquage maritimes, les navires et bateaux des Puissances alliées et associées bénéficieront, dans les eaux territoriales allemandes, du traitement qui sera accordé aux navires et bateaux de la nation la plus favorisée.

Art. 272. L'Allemagne accepte que, malgré toute stipulation contraire contenue dans les Conventions relatives aux pêcheries et au trafic des liqueurs dans la mer du Nord, tous droits d'inspection et de police seront, lorsqu'il s'agit de bateaux de pêche des Puissances alliées, exercés uniquement par des bâtiments appartenant à ces Puissances.

Art. 273. Dans le cas de navires des Puissances alliées ou associées toutes espèces de certificats ou de documents ayant rapport aux navires et bateaux, qui étaient reconnus comme valables par l'Allemagne avant la guerre, ou qui pourront ultérieurement être reconnus comme valables par les principaux Etats maritimes, seront reconnus par l'Allemagne comme valables et comme équivalents aux certificats correspondants octroyés à des navires et bateaux allemands.

Seront reconnus de la même manière les certificats et documents délivrés à leurs navires et bateaux par les Gouvernements des nouveaux Etats qu'ils aient ou non un littoral maritime, à condition que ces certificats et documents soient délivrés en conformité avec les usages généralement pratiqués dans les principaux Etats maritimes.

Les Hautes Parties Contractantes s'accordent à reconnaître le pavillon des navires de toute Puissance alliée ou associée qui n'a pas de littoral maritime, lorsqu'ils sont enregistrés en un lieu unique déterminé, situé sur son territoire; ce lieu tiendra lieu à ces navires de port d'enregistrement.

Chapitre III. Concurrence déloyale. (Arts. 274—275).

Art. 274. L'Allemagne s'engage à prendre toutes les mesures législatives ou administratives nécessaires pour garantir les produits naturels ou fabriqués originaires de l'une quelconque des Puissances alliées ou associées contre toute forme de concurrence déloyale dans les transactions commerciales.

L'Allemagne s'oblige à réprimer et à prohiber, par la saisie et par toutes autres sanctions appropriées, l'importation et l'exportation ainsi que la fabrication, la circulation, la vente et la mise en vente à l'intérieur, de tous produits ou marchandises portant sur eux-mêmes, ou sur leur conditionnement immédiat, ou sur leur emballage extérieur des marques, noms, inscriptions ou signes quelconques, comportant, directement ou indirectement, de fausses indications sur l'origine, l'espèce, la nature ou les qualités spécifiques de ces produits ou marchandises.

Art. 275. L'Allemagne, à la condition qu'un traitement réciproque lui soit accordé en cette matière, s'oblige à se conformer aux lois, ainsi qu'aux décisions administratives ou judiciaires prises conformément à ces lois, en vigueur dans un Pays allié ou associé et régulièrement notifiées à l'Allemagne par les autorités compétentes, déterminant ou réglementant le droit à une appellation régionale, pour les vins ou spiritueux produits dans le pays auquel appartient la région, ou les conditions dans lesquelles l'emploi d'une appellation régionale peut être autorisé; et l'importation, l'exportation, ainsi que la fabrication, la circulation, la vente ou la mise en vente des produits ou marchandises portant des appellations régionales contrairement aux lois ou décisions précitées seront interdites par l'Allemagne et réprimées par les mesures prescrites à l'article qui précède.

Chapitre IV. Traitement des ressortissants des Puissances alliées et associées. (Arts. 276—279).

Chapitre V. Clauses générales. (Arts. 280—281).

Art. 280. Les obligations imposées à l'Allemagne par le Chapitre I et par les articles 271 et 272 du Chapitre II ci-dessus, cesseront d'être en vigueur cinq ans après la date de la mise en vigueur du présent Traité, à moins que le contraire résulte du texte ou que le Conseil de la Société des Nations décide, douze mois au moins avant l'expiration de cette période, que ces obligations seront maintenues pour une période subséquente avec ou sans amendement.

L'article 276 du Chapitre IV restera en vigueur après cette période de cinq ans, avec ou sans amendement, pour telle période, s'il en est une, que fixera la majorité du Conseil de la Société des Nations, et qui ne pourra dépasser cinq années.

Section II. Traités. (Arts. 282—295.)

Art. 282. Dès la mise en vigueur du présent Traité et sous réserve des dispositions qui y sont contenues, les traités, conventions et accords plurilatéraux, de caractère économique ou technique, énumérés, ci-après et aux articles suivants, seront seuls appliqués entre l'Allemagne et celles des Puissances alliées et associées qui y sont Parties:

1° Conventions du 14 mars 1884, du 1er décembre 1886 et du 23 mars 1887 et Protocole de clôture du 7 juillet 1887, relatifs à la protection des câbles sous-marins;

2° Convention du 11 octobre 1909, relative à la circulation internationale des automobiles;

3° Accord du 15 mai 1886, relatif au plombage des wagons assujettis à la douane et Protocole du 13 mai 1907;

4° Accord du 15 mai 1886, relatif à l'unité technique des chemins de fer;

5° Convention du 5 juillet 1890, relative à la publication des tarifs de douane et à l'organisation d'une Union internationale pour la publication des tarifs douaniers;

6° Convention du 31 décembre 1913, relative à l'unification des statistiques commerciales;

7° Convention du 25 avril 1907, relative à l'élévation des tarifs douaniers ottomans;

8° Convention du 14 mars 1857, relative au rachat des droits de péage du Sund et des Belts;

9° Convention du 22 juin 1861, relative au rachat des droits de péage sur l'Elbe;

10° Convention du 16 juillet 1863, relative au rachat des droits de péage sur l'Escaut;

11° Convention du 29 octobre 1888, relative à l'établissement d'un régime définitif destiné à garantir le libre usage du canal de Suez;

12° Conventions du 23 septembre 1910, relatives à l'unification de certaines règles en matière d'abordage, d'assistance et de sauvetage maritimes;

13° Convention du 21 décembre 1904, relative à l'exemption pour les bâtiments hospitaliers des droits et taxes dans les ports;

14° Convention du 4 février 1898, relative au jaugeage des bateaux de navigation intérieure;

15° Convention du 26 septembre 1906, pour la suppression du travail de nuit pour les femmes;

16° Convention du 26 septembre 1906, pour la suppression de l'emploi du phosphore blanc dans la fabrication des allumettes;

17° Conventions des 18 mai 1904, 4 mai 1910, relatives à la répression de la traite des blanches;

18° Convention du 4 mai 1910, relative à la suppression des publications pornographiques;

19° Conventions sanitaires de Paris et de Venise du 3 avril 1894, du 19 mars 1897 et du 3 décembre 1903;

20° Convention du 20 mai 1875, relative à l'unification et au perfectionnement du système métrique;

21° Convention du 29 novembre 1906, relative à l'unification de la formule des médicaments héroïques;

22° Convention du 16 et 19 novembre 1885, relative à la construction d'un diapason normal;

23° Convention du 7 juin 1905, relative à la création d'un Institut international agricole à Rome;

24° Conventions des 3 novembre 1881, 15 avril 1889, relatives aux mesures à prendre contre le phylloxéra;

25° Convention du 19 mars 1902, relative à la protection des oiseaux utiles à l'agriculture.

Art. 283. Dès la mise en vigueur du présent Traité, les Hautes Parties Contractantes appliqueront de nouveaux les conventions et arrangements ci-après désignés, en tant qu'ils les concernent, sous condition de l'application, par l'Allemagne, des stipulations particulières contenues dans le présent article.

Conventions postales:

Conventions et arrangements de l'Union postale universelle, signés à Vienne, le 4 juillet 1891;

Conventions et arrangement de l'Union postale, signés à Washington, le 15 juin 1897;

Conventions et arrangements de l'Union postale, signés à Rome, le 26 mai 1906.

Conventions télégraphiques:

Conventions télégraphiques internationales, signées à Saint-Petersbourg, le 10/22 juillet 1875;

Règlement et tarifs arrêtés par la Conférence télégraphique internationale de Lisbonne le 11 juin 1908.

L'Allemagne s'engage à ne pas refuser son consentement à la conclusion avec les nouveaux Etats des arrangements spéciaux prévus par les conventions et arrangements relatifs à l'Union postale universelle et à l'Union télégraphique internationale, dont lesdits nouveaux Etats font partie ou auxquels ils adhéreront.

Art. 284. Dès la mise en vigueur du présent Traité, les Hautes Parties Contractantes appliqueront de nouveau, en tant qu'elle les concerne, la Convention radio-télégraphique internationale du 5 juillet 1912, sous condition de l'application par l'Allemagne des règles provisoires, qui lui seront indiquées par les Puissances alliées et associées.

Lorsqu'une nouvelle convention réglant les relations radio-télégraphiques internationales aura été conclue en remplacement de la convention du 5 juillet 1912, cette nouvelle convention liera l'Allemagne, même au cas où celle-ci aurait refusé soit de participer à l'élaboration de la convention, soit d'y souscrire.

Cette nouvelle convention remplacera également les règles provisoires en vigueur.

Art. 285. Dès la mise en vigueur du présent Traité, les Hautes Parties Contractantes appliqueront, en tant qu'elles les concernent, et sous la condition stipulée à l'article 272, les conventions ci-après désignées:

1° Conventions des 6 mai 1882 et 1er février 1889 en vue de réglementer la pêche dans la mer du Nord, en dehors des eaux territoriales;

2° Les Conventions et Protocoles des 16 novembre 1887, 14 février 1893 et du 11 avril 1894, relatifs au trafic des liqueurs dans la mer du Nord.

Art. 286. La Convention internationale de Paris du 20 mars 1883, pour la protection de la propriété industrielle, révisée à Washington le 2 juin 1911, l'arrangement du 14 avril 1891 concernant l'enregistrement international des marques de fabrique et de commerce, l'arrangement du 14 avril 1891 relatif à la répression des fausses indications de provenance des marchandises et la Convention internationale de Berne du 9 septembre 1886 pour la protection des oeuvres littéraires et artistiques, révisée à Berlin le 13 novembre 1908 et complétée par le Protocole additionnel signé à Berne le 20 mars 1914, seront remis en vigueur et reprendront leur effet à partir de la mise en vigueur du présent Traité, dans la mesure où ils ne seront pas affectés et modifiés par les exceptions et restrictions résultant dudit Traité.

Art. 287. Dès la mise en vigueur du présent Traité, les Hautes Parties Contractantes appliqueront, en tant qu'elle les concerne, la Convention de la Haye du 17 juillet 1905 relative à la procédure civile. Toutefois, cette remise en vigueur demeure et demeurera sans effet vis-à-vis de la France, du Portugal et de la Roumanie.

Art. 289. Chacune des Puissances alliées ou associées, s'inspirant des principes généraux ou des stipulations particulières du présent Traité, notifiera à l'Allemagne les conventions bilatérales ou les traités bilatéraux, dont elle exigera la remise en vigueur avec elle.

Les Puissances alliées ou associées s'engagent entre elles à ne remettre en vigueur avec l'Allemagne que les conventions ou traités qui sont conformes aux stipulations du présent Traité. En cas de divergence d'avis, la Société des Nations sera appelée à se prononcer.

La notification prévue au présent article sera faite, soit directement, soit par l'entremise d'une autre Puissance. Il en sera accusé réception par écrit par l'Allemagne; la date de la remise en vigueur sera celle de la notification.

La notification mentionnera éventuellement celles des dispositions de ces conventions ou traités qui, n'étant pas conformes aux stipulations du présent Traité, ne seront pas considérées comme remises en vigueur.

Un délai de six mois, qui courra depuis la mise en vigueur du présent Traité, est imparti aux Puissances alliées ou associées pour procéder à la notification.

Les conventions bilatérales et traités bilatéraux, qui auront fait l'objet d'une telle notification, seront seuls remis en vigueur entre les Puissances alliées ou associées et l'Allemagne; tous les autres sont et demeureront abrogés.

Les règles ci-dessus sont applicables à toutes conventions bilatérales ou traités bilatéraux existant entre toutes Puissances alliées et associées signataires du présent Traité et l'Allemagne, même si lesdites Puissances alliées et associées n'ont pas été en état de guerre avec elle.

Art. 290. L'Allemagne reconnaît comme étant et demeurant abrogés par le présent Traité tous les traités, conventions ou accords qu'elle a conclus avec l'Autriche, la Hongrie, la Bulgarie ou la Turquie depuis le 1er août 1914 jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité.

Art. 291. L'Allemagne s'engage à assurer de plein droit aux Puissances alliées et associées, ainsi qu'aux fonctionnaires et ressortissants desdites Puissances, le bénéfice de tous les droits et avantages de quelque nature que ce soit qu'elle a pu concéder à l'Autriche, à la Hongrie, à la Bulgarie, ou à la Turquie, ou concéder aux fonctionnaires et ressortissants de ces Etats, par traités, conventions ou accords, conclus avant le 1er août 1914, aussi longtemps que ces traités, conventions ou accords resteront en vigueur.

Les Puissances alliées et associées se réservent d'accepter ou non le bénéfice de ces droits et avantages.

Art. 292. L'Allemagne reconnaît comme étant et demeurant abrogés tous les traités, conventions ou accords qu'elle a conclus avec la Russie ou avec tout Etat ou Gouvernement dont le territoire constituait antérieurement une partie de la Russie, ainsi qu'avec la Roumanie, avant le 1er août 1914 ou depuis cette date, jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité.

Art. 293. Au cas où, depuis le 1er août 1914, une Puissance alliée ou associée, la Russie, ou un Etat ou Gouvernement dont le territoire constituait antérieurement une partie de la Russie, aurait été contraint à la suite d'une occupation militaire, par tout autre moyen ou pour toute autre cause, d'accorder ou de laisser accorder par un acte émanant d'une autorité publique quelconque, des concessions, privilèges et faveurs de quelque nature que ce soit à l'Allemagne ou à un ressortissant allemand, ces concessions, privilèges et faveurs sont annulés de plein droit par le présent Traité.

Toutes charges ou indemnités pouvant éventuellement résulter de cette annulation ne seront en aucun cas supportées par les Puissances alliées et associées, ni par les Puissances, Etats, Gouvernements ou autorités publiques que le présent article délie de leurs engagements.

Art. 294. Dès la mise en vigueur du présent Traité, l'Allemagne s'engage à faire bénéficier de plein droit les Puissances alliées et associées, ainsi que leurs ressortissants, des droits et avantages de quelque nature que ce soit qu'elle a concédés depuis le 1er août 1914 jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité, par traités, conventions ou accords, à des Etats non belligérants ou ressortissants de ces Etats, aussi longtemps que ces traités, conventions ou accords resteront en vigueur.

Art. 295. Celles des Hautes Parties Contractantes qui n'auraient pas encore signé ou qui, après avoir signé, n'auraient pas encore ratifié la Convention sur l'Opium, signée à la Haye le 23 janvier 1912, sont d'accord pour mettre cette convention en vigueur, et, à cette fin, pour édicter la législation nécessaire aussitôt qu'il sera possible et, au plus tard, dans les douze mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité.

Les Hautes Parties Contractantes conviennent, en outre, pour celles d'entre elles qui n'ont pas encore ratifié, ladite Convention, que la ratification du présent Traité équivaudra, à tous égards, à cette ratification et à la signature du Protocole spécial ouvert à la Haye conformément aux résolutions de la troisième Conférence sur l'Opium, tenue en 1914 pour la mise en vigueur de ladite Convention.

Le Gouvernement de la République française communiquera au Gouvernement des Pays-Bas une copie certifiée conforme du procès-verbal de dépôt des ratifications du présent Traité et invitera le Gouvernement des Pays-Bas à accepter et recevoir ce document comme dépôt des ratifications de la Convention du 23 janvier 1912 et comme signature du Protocole additionnel de 1914.

Section III. Dettes. (Art. 296.)

Art. 296. Seront réglées par l'intermédiaire d'Offices de vérification et de compensation qui seront constitués par chacune des Hautes Parties Contractantes dans un délai de trois mois à dater de la notification prévue à l'alinéa e ci-après, les catégories suivantes d'obligations pécuniaires:

1° Les dettes exigibles avant la guerre et dues par les ressortissants d'une des Puissances Contractantes, résidant sur le territoire de cette Puissance, aux ressortissants d'une Puissance adverse résidant sur le territoire de cette Puissance;

2° Les dettes devenues exigibles pendant la guerre, et dues aux ressortissants d'une des Puissances Contractantes résidant sur le territoire de cette Puissance et résultant de transactions ou de contrats, passés avec les ressortissants d'une Puissance adverse résidant sur le territoire de cette Puissance, dont l'exécution totale ou partielle a été suspendue du fait de la déclaration de guerre;

3° Les intérêts échus pendant la guerre, et dus à un ressortissant d'une des Puissances Contractantes, provenant des valeurs émises par une Puissance adverse, pourvu que le paiement de

ces intérêts aux ressortissants de cette Puissance ou aux neutres n'ait pas été suspendu pendant la guerre;

4° Les capitaux remboursables pendant la guerre, payables aux ressortissants d'une des Puissances Contractantes, représentant des valeurs émises par une Puissance adverse, pourvu que le paiement de ce capital aux ressortissants de cette Puissance ou aux neutres n'ait pas été suspendu pendant la guerre.

Les produits des liquidations des biens, droits et intérêts ennemis visés dans la Section IV et son Annexe, seront pris en charge dans la monnaie et au change prévus ci-après à l'alinéa d, par les Offices de vérification et de compensation et affectés par eux dans les conditions prévues par lesdites Sections et Annexes.

Les opérations visées dans le présent article seront effectuées selon les principes suivants et conformément à l'Annexe de la présente section:

a) Chacune des Hautes Parties Contractantes interdira, dès la mise en vigueur du présent Traité tous paiements, acceptations de paiements et généralement toutes communications entre les parties intéressées, relativement au règlement desdites dettes, autrement que par l'intermédiaire des Offices de vérification et de compensation susvisés;

b) Chacune des Hautes Parties Contractantes sera respectivement responsable du paiement desdites dettes de ses nationaux, sauf dans le cas où le débiteur était, avant la guerre, en faillite, en déconfiture ou en état d'insolvabilité déclarée ou si la dette était due par une société, dont les affaires ont été liquidées pendant la guerre conformément à la législation exceptionnelle de guerre. Néanmoins les dettes des habitants des territoires envahis ou occupés par l'ennemi avant l'Armistice ne seront pas garanties par les Etats dont ces territoires font partie;

c) Les sommes dues aux ressortissants d'une des Puissances Contractantes par les ressortissants d'une Puissance adverse seront portées au débit de l'Office de vérification et de compensation du pays du débiteur et versées au créancier par l'Office du pays de ce dernier;

d) Les dettes seront payées ou créditées dans la monnaie de celle des Puissances alliées et associées (y compris les colonies et protectorats des Puissances alliées, les Dominions britanniques et l'Inde), qui sera intéressée. Si les dettes doivent être réglées dans toute autre monnaie, elles seront payées ou créditées dans la monnaie de la Puissance alliée ou associée intéressée (colonie, protectorat, Dominion britannique ou Inde). La conversion se fera au taux du change d'avant-guerre.

Pour l'application de cette disposition, on considère que le taux du change d'avant-guerre est égal à la moyenne des taux des transferts télégraphiques de la Puissance alliée ou associée intéressée pendant le mois précédant immédiatement l'ouverture des hostilités entre ladite Puissance intéressée et l'Allemagne.

Dans le cas où un contrat stipulerait expressément en taux fixe de change pour la conversion de la monnaie, dans laquelle l'obligation est exprimée, en la monnaie de la Puissance alliée ou associée intéressée, la disposition ci-dessus, relative au taux du change ne sera pas applicable.

En ce qui concerne les Puissances nouvellement créées, la monnaie de règlement et le taux du change applicables aux dettes à payer ou à créditer seront fixés par la Commission des réparations prévues dans la Partie VIII;

e) Les prescriptions du présent article et de l'Annexe ci-jointe ne s'appliqueront pas entre l'Allemagne d'une part et, d'autre part, d'une quelconque des Puissances alliées ou associées, leurs colonies et pays de protectorat, ou l'un quelconque des Dominions britanniques, ou l'Inde, à moins que, dans un délai de six mois, à dater de l'entrée en vigueur du présent Traité, notification à cet effet ne soit donnée à l'Allemagne par les Gouvernements de telle Puissance alliée ou associée, de tel Dominion britanniques, ou de l'Inde, suivant le cas.

f) Les Puissances alliées et associées qui ont adhéré au présent article et à l'Annexe ci-jointe, pourront convenir entre elles de les appliquer à leurs ressortissants respectifs établis sur leur territoire, en ce qui concerne le rapports entre ces ressortissants et les ressortissants allemands. Dans ce cas, les paiements effectués par application de la présente disposition feront l'objet de règlements entre les Offices de vérification et de compensation alliés et associés intéressés.

Section IV. Biens, droits et intérêts. (Arts. 297—298.)

Section V. Contrats, prescriptions, jugements.

(Arts. 299—303.)

Art. 299. a) Les contrats conclus entre ennemis seront considérés comme ayant été annulés à partir du moment où deux quelconques des parties sont devenues ennemies, sauf en ce qui concerne les dettes et autres obligations pécuniaires résultant de l'exécution d'un acte ou paiement prévu par ces contrats et sous réserve des exceptions et des règles spéciales à certains contrats ou catégories de contrats prévues ci-après ou dans l'Annexe ci-jointe.

b) Seront exceptés de l'annulation, aux termes du présent article, les contrats dont, dans un intérêt général, les Gouvernements des Puissances alliées ou associées, dont l'une des parties est un ressortissant, réclameront l'exécution, dans un délai de six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité.

Lorsque l'exécution des contrats ainsi maintenus entraîne, pour une des parties, par suite du changement dans les conditions du commerce, un préjudice considérable, le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI pourra attribuer à la partie lésée une indemnité équitable.

c) En raison des dispositions de la Constitution et du droit des Etats-Unis d'Amérique, du Brésil et du Japon, le présent article ainsi que l'article 300 et l'Annexe ci-jointe ne s'appliquent pas aux contrats conclus par des ressortissants de ces Etats avec des ressortissants allemands, et de même, l'article 305 ne s'applique pas aux Etats-Unis d'Amérique ou à leurs ressortissants.

d) Le présent article ainsi que l'Annexe ci-jointe ne s'appliquent pas aux contrats dont les parties sont devenues ennemies du fait que l'une d'elles était un habitant d'un territoire qui change de souveraineté, en tant que cette partie aura acquis, par application du présent Traité, la nationalité d'une Puissance alliée ou associée, ni aux contrats conclus entre ressortissants des Puissances alliées ou associées entre lesquelles le commerce s'est trouvé interdit du fait que l'une des parties se trouvait

1) [Niet overgenomen. — Red.]

2) [Hierbij behoort een Annexe. — Red.]

dans un territoire d'une Puissance alliée ou associée occupé par l'ennemi.

c) Aucune disposition du présent article et de l'Annexe ci-pointe ne peut être regardée comme invalidant une opération qui a été effectuée légalement en vertu d'un contrat passé entre ennemis avec l'autorisation d'une des Puissances belligérantes.

Art. 300. a) Sur le territoire des Hautes Parties Contractantes, dans les rapports entre ennemis, tous délais quelconques de prescription, péremption ou forclusion de procédure seront suspendus pendant la durée de la guerre, qu'ils aient commencé à courir avant le début de la guerre ou après; ils recommenceront à courir au plus tôt trois mois après la mise en vigueur du présent Traité. Cette disposition s'appliquera aux délais de présentation de coupons d'intérêts ou de dividendes, et de présentation, en vue du remboursement, des valeurs sorties au tirage ou remboursables à tout autre titre.

b) Dans le cas où, en raison du non-accomplissement d'un acte ou d'une formalité pendant la guerre, des mesures d'exécution ont été prises sur le territoire allemand portant préjudice à un ressortissant des Puissances alliées ou associées, la réclamation formulée par le ressortissant d'une Puissance alliée ou associée sera portée devant le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI, à moins que l'affaire ne soit de la compétence d'un Tribunal d'une Puissance alliée ou associée.

c) Sur la demande du ressortissant intéressé d'une Puissance alliée ou associée, le Tribunal arbitral mixte prononcera la restauration des droits lésés par les mesures d'exécution mentionnées au paragraphe b, toutes les fois qu'en raison des circonstances spéciales de l'affaire cela sera équitable et possible.

Dans le cas où cette restauration serait injuste ou impossible, le Tribunal arbitral mixte pourra accorder à la partie lésée une indemnité qui sera à la charge du Gouvernement allemand.

d) Lorsqu'un contrat a été invalidé, soit en raison du fait qu'une des parties n'en a pas exécuté une clause, soit en raison de l'exercice d'un droit stipulé au contrat, la partie lésée pourra s'adresser au Tribunal arbitral mixte pour obtenir réparation. Le Tribunal aura, dans ce cas, les pouvoirs prévus au paragraphe c.

e) Les dispositions des paragraphes précédents du présent article s'appliqueront aux ressortissants des Puissances Alliées ou Associées qui ont subi un préjudice en raison de mesures ci-dessus prévues, prises par l'Allemagne en territoire envahi ou occupé, s'ils n'en ont été indemnisés autrement.

f) L'Allemagne indemnisera tout tiers lésé, par les restitutions ou restaurations de droit prononcées par le Tribunal arbitral mixte.

g) En ce qui concerne les effets de commerce, le délai de trois mois, prévu au paragraphe c, partira du jour où auront pris fin définitivement les mesures exceptionnelles appliquées dans les territoires de la Puissance intéressée relativement aux effets de commerce.

Art. 301. Dans les rapports entre ennemis, aucun effet de commerce passés avant la guerre ne sera considéré comme invalidé par le seul fait de n'avoir pas été présenté pour acceptation ou pour paiement dans les délais voulus, ni pour défaut d'avis aux tireurs ou aux endosseurs de non-acceptation ou de non-paiement, ni en raison du défaut de protêt, ni pour défaut d'accomplissement d'une formalité quelconque pendant la guerre.

Si la période pendant laquelle un effet de commerce aurait dû être présenté à l'acceptation ou au paiement ou pendant laquelle l'avis de non-acceptation ou de non-paiement aurait dû être donné au tireur ou aux endosseurs ou pendant laquelle l'effet aurait dû être protesté, est échue pendant la guerre, et si la partie qui aurait dû présenter ou protester l'effet ou donner avis de la non-acceptation ou du non-paiement ne l'a pas fait pendant la guerre, il lui sera accordé au moins trois mois après la mise en vigueur du présent Traité pour présenter l'effet, donner avis de non-acceptation ou de non-paiement ou dresser protêt.

Art. 302. Les jugements rendus par les tribunaux d'une Puissance alliée ou associée, dans le cas où ces tribunaux sont compétents d'après le présent Traité, seront considérés en Allemagne comme ayant l'autorité de la chose jugée et y seront exécutés sans qu'il soit besoin d'exequatur.

Si un jugement, en quelque matière qu'il soit intervenu, a été rendu, pendant la guerre, par un tribunal allemand, contre un ressortissant des Puissances alliées ou associées, dans une instance où celui-ci n'a pas pu se défendre, le ressortissant allié ou associé qui aura subi, de ce chef, un préjudice pourra obtenir une réparation qui sera déterminée par le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI.

Sur la demande du ressortissant de la Puissance alliée ou associée, la réparation ci-dessus pourra être, sur l'ordre du Tribunal arbitral mixte et lorsque cela sera possible, effectuée en replaçant les parties dans la situation où elles se trouvaient avant le jugement rendu par le tribunal allemand.

La réparation ci-dessus pourra être également obtenue devant le Tribunal mixte, par les ressortissants des Puissances alliées ou associées qui ont subi un préjudice du fait des mesures judiciaires prises dans les territoires envahis ou occupés, s'ils n'ont pas été dédommagés autrement.

Art. 303. Au sens des Sections III, IV, V et VII, l'expression „pendant la guerre” comprend, pour chaque Puissance alliée ou associée, la période s'étendant entre le moment où l'état de guerre a existé entre l'Allemagne et cette Puissance et la mise en vigueur du présent Traité.

Annexe.

I. Dispositions générales.

Par. 1. Au sens des articles 299, 300 et 301, les personnes parties à un contrat sont considérées comme ennemies lorsque le commerce entre elles aura été interdit ou sera devenu illégal en vertu des lois, décrets ou règlements auxquels une de ces parties étaient soumises, et ce à dater, soit du jour où ce commerce a été interdit, soit du jour où il est devenu illégal de quelque manière que ce soit.

Par. 2. Sont exceptées de l'annulation prévue à l'article 299, et restent en vigueur, sans préjudice des droits prévus à l'article 297, paragraphe b, de la section IV, et sous réserve de l'application des lois, décrets et règlements internes pris pendant la guerre par les Puissances alliées et associées, ainsi que des clauses des contrats:

a) Les contrats ayant pour but le transfert de propriétés, de biens et effets mobiliers ou immobiliers, lorsque la propriété aura été transférée ou l'objet livré avant que les parties ne soient devenues ennemies;

b) Les baux, locations et promesses de location;

c) Les contrats d'hypothèque, de gage et de nantissement;

d) Les concessions concernant les mines, minières, carrières ou gisements;

e) Les contrats passés entre des particuliers et des Etats, provinces, municipalités ou autres personnes juridiques administratives analogues et les concessions données par lesdits Etats, provinces, municipalités ou autres personnes juridiques administratives analogues.

Par. 3. Si les dispositions d'un contrat sont en partie annulées, conformément à l'article 299 et si la disjonction peut être effectuée, les autres dispositions de ce contrat subsisteront, sous réserve de l'application des lois, décrets et règlements internes prévus au paragraphe 2 ci-dessus. Si la disjonction ne peut être effectuée, le contrat sera considéré comme annulé dans sa totalité.

II. Dispositions particulières à certaines catégories de contrats.

Positions dans les Bourses de valeurs et de commerce.

Par. 4. a) Les règlements faits pendant la guerre par les bourses de valeurs ou de commerce reconnues, stipulant la liquidation des positions de bourse prises avant la guerre par un particulier ennemi, sont confirmés par les Hautes Parties Contractantes, ainsi que les mesures prises en application de ces règlements, sous réserve:

(1) Qu'il ait été prévu expressément que l'opération serait soumise au règlement des dites bourses;

(2) Que ces règlements aient été obligatoires pour tous;

(3) Que les conditions de la liquidation aient été justes et raisonnables.

b) Le Paragraphe précédent ne s'applique pas aux mesures prises, pendant l'occupation, dans les bourses des régions qui ont été occupées par l'ennemi.

c) La liquidation des opérations à terme relatives aux cotons, effectuées à la date du 31 juillet 1914, à la suite de la décision de l'Association des cotons de Liverpool, est confirmée.

Gage.

Par. 5. Sera considérée comme valable, en cas de non-paiement, la vente d'un gage constitué pour garantie d'une dette due par un ennemi, alors même qu'avais n'a pu être donné au propriétaire, si le créancier a agi de bonne foi et en prenant les soins et précautions raisonnables et, dans ce cas, le propriétaire ne pourra formuler aucune réclamation en raison de la vente du gage.

Cette disposition ne s'applique pas aux ventes de gage faites par l'ennemi pendant l'occupation dans les régions envahies ou occupées par l'ennemi.

Effets de commerce.

Par. 6. En ce qui concerne les Puissances qui ont adhéré à la section III et à l'Annexe jointe, les obligations pécuniaires existant entre ennemis et résultant de l'émission d'effets de commerce, seront réglées conformément à ladite Annexe par l'intermédiaire des Offices de vérification et de compensation qui sont subrogés dans les droits du porteur en ce qui concerne les différents recours que possède ce dernier.

Par. 7. Si une personne s'est obligée, soit avant, soit pendant la guerre, au paiement d'un effet de commerce, à la suite d'un engagement pris envers elle par une autre personne devenue ennemie, celle-ci reste tenue, malgré l'ouverture des hostilités, de garantir la première des conséquences de son obligation.

III. Contrats d'assurances.

Par. 8. Les contrats d'assurances conclus entre une personne et une autre devenue par la suite ennemie seront réglés conformément aux articles suivants.

Assurances contre l'incendie.

Par. 9. Les contrats d'assurance contre l'incendie, concernant des propriétés, passés entre une personne ayant des intérêts dans cette propriété et une personne devenue par la suite ennemie, ne seront pas considérés comme annulés par l'ouverture des hostilités ou par le fait que la personne est devenue ennemie ou parce qu'une des parties n'a pas accompli une clause du contrat pendant la guerre ou pendant une période de trois mois après la guerre, mais seront annulés à partir de la première échéance de la prime annuelle survenant trois mois après la mise en vigueur du présent Traité.

Un règlement sera effectué pour les primes non payées, échues pendant la guerre, ou pour les réclamations pour des pertes encourues pendant la guerre.

Par. 10. Si, par suite d'un acte administratif ou législatif, une assurance contre l'incendie, conclue antérieurement à la guerre, a été pendant la guerre transférée de l'assureur primitif à un autre assureur, le transfert sera reconnu et la responsabilité de l'assureur primitif sera considérée comme ayant cessé à partir du jour du transfert. Cependant, l'assureur primitif aura le droit d'être, sur sa demande, pleinement informé des conditions du transfert, et s'il apparaît que ces conditions n'étaient pas équitables, elles seront modifiées pour autant que cela sera nécessaire pour les rendre équitables.

En outre, l'assuré aura droit, d'accord avec l'assureur primitif, de transférer le contrat à l'assureur primitif à dater du jour de la demande.

Assurances sur la vie.

Par. 11. Les contrats d'assurances sur la vie passés entre un assureur et une personne devenue par la suite ennemie ne seront pas considérés comme annulés par la déclaration de guerre ou par le fait que la personne est devenue ennemie.

Toute somme devenue exigible pendant la guerre, aux termes d'un contrat qui, en vertu du paragraphe précédent, n'est pas considéré comme annulé, sera recouvrable après la guerre. Cette somme sera augmentée des intérêts à 5 p. 100 l'an depuis la date de son exigibilité jusqu'au jour du paiement.

Si le contrat est devenu caduc pendant la guerre par suite du non-paiement des primes, ou s'il est devenu sans effet par suite du non-accomplissement des clauses du contrat, l'assuré ou ses représentants ou ayants droit auront droit à tout moment, pendant douze mois à dater du jour de la mise en vigueur du présent Traité, de réclamer à l'assureur la valeur de la police au jour de sa caducité ou de son annulation.

Lorsque le contrat est devenu caduc pendant la guerre, par suite du non-paiement des primes par application des mesures de guerre, l'assuré ou ses représentants, ou ayants droit, ont le droit, dans les trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, de remettre le contrat en vigueur moyennant le paiement des primes éventuellement échues, augmentées des intérêts de 5 p. 100 l'an.

Par. 12. Chaque Puissance alliée ou associée aura, dans les trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, la faculté de résilier tous les contrats d'assurance en cours entre

une Compagnie d'Assurance allemande et ses ressortissants dans des conditions sous-trayant lesdits ressortissants à tout préjudice.

A cette fin, la Compagnie d'Assurance allemande transfèrera au Gouvernement de la Puissance alliée ou associée intéressée, la proportion de son actif attribuable aux polices ainsi annulées et sera déliée de toute obligation, par rapport à des polices. L'actif à transférer sera fixé par un actuaire désigné par le Tribunal arbitral mixte.

Par. 13. Si des contrats d'assurance sur la vie ont été conclus par une succursale d'une Compagnie d'Assurances établie dans un pays devenu, par la suite, ennemi, le contrat devra, en l'absence de toute stipulation contraire contenue dans le contrat lui-même, être régi par la loi locale, mais l'assureur aura le droit de demander à l'assuré ou à ses représentants le remboursement des sommes payées sur des demandes faites ou imposées, par application de mesures prises pendant la guerre, contrairement aux termes du contrat lui-même, et aux lois et traités existant à l'époque où il a été conclu.

Par. 14. Dans tous les cas où, en vertu de la loi applicable au contrat, l'assureur reste lié par le contrat nonobstant le non-paiement des primes, jusqu'à ce que l'on fait part à l'assuré de la déchéance du contrat, il aura le droit là où, par suite de la guerre, il n'aurait pu donner cet avertissement, de recouvrer sur l'assuré les primes non payées, augmentées des intérêts à 5 p. 100 l'an.

Par. 15. Pour l'application des paragraphes 11 à 14, seront considérés comme contrats d'assurances sur la vie les contrats d'assurances qui se basent sur les probabilités de la vie humaine, combinés avec le taux d'intérêt, pour le calcul des engagements réciproques des deux parties.

Assurances maritimes.

Par. 16. Les contrats d'assurance maritime, y compris les polices à temps et les polices de voyage passées entre un assureur et une personne devenue par la suite ennemi, seront considérés comme annulés au moment où cette personne est devenue ennemi, sauf dans le cas où, antérieurement à ce moment, le risque prévu dans le contrat avait commencé à être couru.

Dans le cas où le risque n'a pas commencé à courir, les sommes payées au moyen de primes ou autrement seront recouvrables sur l'assureur.

Dans le cas où le risque a commencé à courir, le contrat sera considéré comme valable, bien que la partie soit devenue ennemi, et les paiements des sommes dues aux termes du contrat, soit comme primes, soit comme sinistres, seront exigibles après la mise en vigueur du présent Traité.

Dans le cas où une convention sera conclue pour le paiement d'intérêts pour des sommes dues antérieurement à la guerre, à ou par des ressortissants des Etats belligérants, et recouvrées après la guerre, cet intérêt devra, dans le cas de pertes recouvrables en vertu de contrat d'assurance maritime, courir à partir de l'expiration d'une période d'un an à compter du jour de ces pertes.

Par. 17. Aucun contrat d'assurance maritime avec un assuré devenu par la suite ennemi ne devra être considéré comme couvrant les sinistres causés par des actes de guerre de la Puissance dont l'assureur est ressortissant, ou des alliés ou associés de cette Puissance.

Par. 18. S'il est démontré qu'une personne qui, avant la guerre, avait passé un contrat d'assurance maritime avec un assureur devenu par la suite ennemi, a passé après l'ouverture des hostilités un nouveau contrat couvrant le même risque avec un assureur non ennemi, le nouveau contrat sera considéré comme substitué au contrat primitif à compter du jour où il aura été passé, et les primes échues seront réglées sur le principe que l'assureur primitif n'aura été responsable du fait du contrat que jusqu'au moment où le nouveau contrat aura été passé.

Autres assurances.

Par. 19. Des contrats d'assurances passés avant la guerre entre un assureur et une personne devenue par la suite ennemi, autres que les contrats dont il est question dans les paragraphes 9 à 18, seront traités, à tous égards, de la même manière que seraient traités, d'après lesdits articles, les contrats d'assurances contre l'incendie entre les mêmes parties.

Réassurances.

Par. 20. Tous les traités de réassurance passés avec une personne devenue ennemi, seront considérés comme abrogés par le fait que cette personne est devenue ennemi, mais sans préjudice, dans le cas de risque sur la vie ou maritime, qui avait commencé à être couru antérieurement à la guerre, du droit de recouvrer après la guerre le paiement des sommes dues en raison de ces risques.

Toutefois, si la partie réassurée a été mise, par suite de l'invasion, dans l'impossibilité de trouver un autre réassureur, le traité subsiste jusqu'à l'expiration d'une période de trois mois après la mise en vigueur du présent Traité.

Si un traité de réassurance est annulé en vertu de cet article, un compte sera établi entre les parties en ce qui concerne à la fois les primes payées et payables et les responsabilités pour pertes subies, au sujet des risques sur la vie ou maritime qui auraient commencé à être courus avant la guerre. Dans le cas de risques autres que ceux mentionnés aux paragraphes 11 à 18, le règlement des comptes sera établi à la date à laquelle les parties sont devenues ennemies, sans tenir compte des réclamations pour pertes subies depuis cette date.

Par. 21. Les dispositions du paragraphe précédent s'étendent également aux réassurances existant au jour où les parties sont devenues ennemies, des risques particuliers acceptés par l'assureur dans un contrat d'assurance, autres que les risques sur la vie ou maritimes.

Par. 22. La réassurance d'un contrat d'assurance sur la vie, faite par contrat particulier et non comprise dans un traité général de réassurance, restera en vigueur.

Les dispositions du paragraphe 12 s'appliquent aux traités de réassurance des polices d'assurances sur la vie dans lesquels les compagnies ennemies sont réassureurs.

Par. 23. Dans le cas d'une réassurance effectuée avant la guerre, d'un contrat d'assurance maritime, la cession du risque cédé au réassureur restera valable si ce risque a commencé à être couru avant l'ouverture des hostilités, et le contrat restera valable malgré l'ouverture des hostilités. Les sommes dues en vertu du contrat de réassurance, en ce qui concerne soit des primes, soit des pertes subies, seront recouvrables après la guerre.

Par. 24. Les dispositions des paragraphes 17 et 18 et le

dernier alinéa du paragraphe 16 s'appliqueront aux contrats de risques maritimes.

Section VI. Tribunal arbitral mixte. (Arts. 304—305.)

Art. 304. a) Un Tribunal arbitral mixte sera constitué entre chacune des Puissances alliées ou associées d'une part et l'Allemagne d'autre part, dans un délai de trois mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité. Chacun de ces Tribunaux sera composé de trois membres. Chacun des Gouvernements intéressés désignera un de ces membres. Le Président sera choisi à la suite d'un accord entre les deux Gouvernements intéressés.

Au cas où cet accord ne pourrait intervenir, le Président du Tribunal et deux autres personnes susceptibles l'une et l'autre, en cas de besoin, de le remplacer, seront choisis par le Conseil de la Société des Nations et, jusqu'au moment où il sera constitué, par M. Gustave Ador, s'il y consent. Ces personnes appartiendront à des Puissances qui sont restées neutres au cours de la guerre.

Si un Gouvernement ne pourvoit pas dans un délai d'un mois, à la désignation ci-dessus prévue d'un membre du tribunal, en cas de vacance, ce membre sera choisi par le Gouvernement adverse parmi les deux personnes mentionnées ci-dessus, autres que le Président.

La décision de la majorité des membres sera celle du Tribunal. b) Les Tribunaux arbitraux mixtes créés par application du paragraphe a) jugeront les différends qui sont de leur compétence, aux termes des Sections III, IV, V et VII.

En outre, tous les différends, quels qu'ils soient, relatifs aux contrats conclus, avant la mise en vigueur du présent Traité, entre les ressortissants des Puissances alliées et associées et les ressortissants allemands, seront réglés par le Tribunal arbitral mixte, à l'exception toutefois des différends qui, par application des lois des Puissances alliées, associées ou neutres, sont de la compétence des tribunaux nationaux de ces dernières Puissances. Dans ce cas, ces différends, seront réglés par ces tribunaux nationaux, à l'exclusion du Tribunal arbitral mixte. Le ressortissant intéressé d'une Puissance alliée ou associée pourra toutefois porter l'affaire devant le Tribunal arbitral mixte à moins que sa loi nationale ne s'y oppose.

c) Si le nombre des affaires de la justice, d'autres membres devront être désignés pour que chaque Tribunal arbitral mixte puisse se diviser en plusieurs sections. Chacune de ces sections devra être composée ainsi qu'il est dit ci-dessus.

d) Chaque Tribunal arbitral mixte établira lui-même sa procédure en tant qu'elle ne sera pas réglée par les dispositions de l'annexe au présent article. Il aura pouvoir pour fixer les dépenses à payer par la partie perdante pour frais et débours de procédure.

e) Chaque Gouvernement payera les honoraires du membre du Tribunal arbitral mixte qu'il nomme et de tout agent qu'il désignera pour le représenter devant le Tribunal. Les honoraires du Président seront fixés par accord spécial entre les Gouvernements intéressés et ces honoraires ainsi que les dépenses communes de chaque Tribunal seront payées par moitié par les deux Gouvernements.

f) Les Hautes Parties Contractantes conviennent de considérer les décisions du Tribunal arbitral mixte comme définitives, et de les rendre obligatoires pour leurs ressortissants.¹⁾

Section VII. Propriété industrielle. (Arts. 306—311.)

Art. 306. Sous réserve des stipulations du présent Traité, les droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique, tels qu'ils sont définis par les Conventions internationales de Paris et de Berne visées à l'article 286, seront rétablis ou restaurés, à partir de la mise en vigueur du présent Traité dans les territoires des Hautes Parties Contractantes, en faveur des personnes qui en étaient bénéficiaires, au moment où l'état de guerre a commencé d'exister, ou de leurs ayants droit. De même les droits qui, si la guerre n'avait pas eu lieu, auraient pu être acquis pendant la durée de la guerre, à la suite d'une demande formée pour la protection de la propriété industrielle ou de la publication d'une oeuvre littéraire ou artistique, seront reconnus et établis en faveur des personnes qui y auraient des titres, à partir de la mise en vigueur du présent Traité.

Toutefois, les actes faits en vertu des mesures spéciales qui auront été prises pendant la guerre, par une autorité législative, exécutive ou administrative d'une Puissance alliée ou associée à l'égard des droits des ressortissants allemands, en matière de propriété industrielle, littéraire ou artistique demeureront valables et continueront à avoir leurs pleins effets.

Il n'y aura lieu à aucune revendication ou action de la part de l'Allemagne ou des ressortissants allemands contre l'utilisation qui aurait été faite pendant la durée de la guerre, par le Gouvernement d'une Puissance alliée ou associée ou par toute personne, pour le compte de ce Gouvernement ou avec son assentiment, de droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique, ni contre la vente, la mise en vente ou l'emploi de produits, appareils, articles ou objets quelconques auxquels s'appliquaient ces droits.

Si la législation d'une des Puissances alliées ou associées n'en a pas disposé autrement, les sommes dues ou payées, par application de tout acte et de toute opération effectués en exécution des mesures spéciales visées à l'alinéa 1 du présent article, recevront la même affectation que les autres créances des ressortissants allemands, conformément aux dispositions du présent Traité et les sommes produites par des mesures spéciales prises par le Gouvernement allemand en ce qui concerne les droits de propriété industrielle littéraire ou artistique des ressortissants des Puissances alliées ou associées, seront considérées et traitées comme toutes les autres dettes des ressortissants allemands.

Chacune des Puissances alliées ou associées se réserve la faculté d'apporter aux droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique (à l'exception des marques de fabrique ou de commerce) acquis avant la guerre, ou pendant sa durée, ou qui seraient acquis ultérieurement, suivant sa législation par des ressortissants allemands, soit en les exploitant, soit en accordant des licences pour leur exploitation, soit en conservant le contrôle de cette exploitation, soit autrement, telles limitations, conditions ou restrictions qui pourraient être considérées comme nécessaires pour les besoins de la défense nationale, ou dans l'intérêt public, ou pour assurer un traitement équitable par l'Allemagne des droits de propriété industrielle, litté-

¹⁾ [Hierbij behoort een Annexe. — Red.]

raire ou artistique possédés sur le territoire allemand par ses ressortissants, ou pour garantir l'entier accomplissement et toutes les obligations contractées par l'Allemagne en vertu du présent Traité.

Chacune des Puissances alliées ou associées se réserve la faculté de considérer comme nulle et de nul effet toute cession totale ou partielle, et toute concession de droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique, qui auraient été effectuées depuis le 1er août 1914 ou qui le seraient à l'avenir et qui auraient pour résultat de faire obstacle à l'application des dispositions du présent article.

Les dispositions du présent article ne sont pas applicables aux droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique compris dans les Sociétés ou entreprises, dont la liquidation a été effectuée par les Puissances alliées ou associées, conformément à la législation exceptionnelle de guerre, ou sera effectuée en vertu de l'article 297, paragraphe (b).

Art. 307. Un délai minimum d'une année, à partir de la mise en vigueur du présent Traité, sans surtaxe ni pénalité d'aucune sorte, sera accordé aux ressortissants de chacune des Hautes Parties Contractantes pour accomplir tout acte, remplir toute formalité, payer toute taxe et généralement satisfaire à toute obligation prescrite par les lois et règlements de chaque Etat pour conserver ou obtenir les droits de propriété industrielle déjà acquis au 1er août 1914 ou qui, si la guerre n'avait pas eu lieu, auraient pu être acquis depuis cette date, à la suite d'une demande faite, avant la guerre, ou pendant sa durée, ainsi que pour y former opposition. Toutefois, cet article ne pourra conférer aucun droit pour obtenir aux Etats-Unis d'Amérique la reprise d'une procédure d'interférence dans laquelle aurait été tenue l'audience finale.

Les droits de propriété industrielle qui auraient été frappés de déchéance par suite du défaut d'accomplissement d'un acte, d'exécution d'une formalité ou de paiement d'une taxe seront remis en vigueur, sous la réserve toutefois en ce qui concerne les brevets et dessins, que chaque Puissance alliée ou associée pourra prendre les mesures qu'elle jugerait équitablement nécessaires pour la sauvegarde des droits des tiers qui auraient exploité ou employé des brevets ou des dessins pendant le temps où ils étaient frappés de déchéance. De plus, les brevets d'invention ou dessins appartenant à des ressortissants allemands et qui seront ainsi remis en vigueur, demeureront soumis aux prescriptions qui leur auraient été applicables pendant la guerre, ainsi qu'à toutes les dispositions du présent Traité.

La période comprise entre le 1er août 1914 et la date de la mise en vigueur du présent Traité n'entrera pas en ligne de compte dans le délai prévu pour la mise en exploitation d'un brevet ou pour l'usage de marques de fabrique ou de commerce ou de dessins et il est convenu en outre qu'aucun brevet, marque de fabrique ou de commerce ou dessin qui était encore en vigueur au 1er août 1914 ne pourra être frappé de déchéance ou d'annulation du seul chef de non-exploitation ou de non-usage avant l'expiration d'un délai de deux ans à partir de la mise en vigueur du présent Traité.

Art. 308. Les délais de priorité, prévus par l'article 4 de la Convention internationale de Paris du 20 mars 1883 révisée à Washington en 1911 ou par toute autre Convention ou loi en vigueur, pour le dépôt ou l'enregistrement des demandes de brevets d'invention ou modèles d'utilité, des marques de fabrique ou de commerce, des dessins et modèles, qui n'étaient pas encore expirés le 1er août 1914 et ceux qui auraient pris naissance pendant la guerre ou auraient pu prendre naissance si la guerre n'avait pas eu lieu seront prolongés par chacune des Hautes Parties Contractantes en faveur de tous les ressortissants des autres Hautes Puissances Contractantes jusqu'à l'expiration d'un délai de six mois à partir de la mise en vigueur du présent Traité.

Toutefois cette prolongation de délai ne portera pas atteinte aux droits de toute Haute Puissance Contractante ou de toute personne qui serait, de bonne foi, en possession, au moment de la mise en vigueur du présent Traité, de droits de propriété industrielle en opposition avec ceux demandés en revendiquant le délai de priorité et qui conserveront la jouissance de leurs droits, soit personnellement, soit par tous agents ou titulaires de licence auxquels ils les auraient concédés avant la mise en vigueur du présent Traité, sans pouvoir en aucune manière être inquiétés ni poursuivis comme contrefacteurs.

Art. 309. Aucune action ne pourra être intentée ni aucune revendication exercée, d'une part, par des ressortissants allemands, ou par des personnes résidant ou exerçant leur industrie en Allemagne, et d'autre part, par ressortissants des Puissances alliées ou associées ou des personnes résidant ou exerçant leur industrie sur le territoire de ces Puissances, ni par les tiers auxquels ces personnes auraient cédé leurs droits pendant la guerre, à raison de faits qui se seraient produits sur le territoire de l'autre Partie, entre la date de la déclaration de guerre et celle de la mise en vigueur du présent Traité et qui auraient pu être considérés comme portant atteinte à des droits de propriété industrielle ou de propriété littéraire ou artistique ayant existé à un moment quelconque pendant la guerre ou qui seront rétablis conformément aux articles 307 et 308 qui précèdent.

Aucune action ne sera également recevable de la part des mêmes personnes, pour infraction aux droits de propriété industrielle ou artistique, à aucun moment, à l'occasion de la vente ou de la mise en vente, pendant un an à dater de la mise en vigueur du présent Traité sur les territoires des Puissances alliées et associées, d'une part, ou de l'Allemagne, d'autre part, de produits ou articles fabriqués, ou d'oeuvres littéraires ou artistiques publiés durant la période comprise entre la date de la déclaration de guerre et celle de la mise en vigueur du présent Traité; ni à l'occasion de leur acquisition et de leur emploi ou usage, étant entendu toutefois que cette disposition ne s'appliquera pas lorsque les possesseurs des droits avaient leur domicile ou des établissements industriels ou commerciaux situés dans les régions occupées par l'Allemagne au cours de la guerre.

Cet article ne sera pas applicable aux rapports entre les Etats-Unis d'Amérique, d'une part, et l'Allemagne d'autre part.

Art. 310. Les contrats de licences d'exploitation de droits de propriété industrielle ou de reproduction d'oeuvres littéraires ou artistiques conclus avant la déclaration de guerre entre des ressortissants des Puissances alliées ou associées ou des personnes résidant sur leur territoire ou y exerçant leur industrie d'une part et des ressortissants allemands d'autre part, seront considérés comme résiliés, à dater de la déclaration de guerre, entre l'Allemagne et la Puissance alliée ou associée. Mais, dans

tous les cas, le bénéficiaire primitif d'un contrat de ce genre aura le droit, dans un délai de six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité d'exiger du titulaire des droits la concession d'une nouvelle licence, dont les conditions, à défaut d'entente entre les parties, seront fixées par le tribunal dûment qualifié à cet effet dans le pays sous la législation duquel les droits ont été acquis, sauf dans le cas de licences obtenues en vertu de droits acquis sous la législation allemande; dans ce cas, les conditions seraient fixées par le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI du présent Traité. Le Tribunal pourra, s'il y a lieu, fixer alors le montant des redevances qui lui paraîtraient justifiées, en raison de l'utilisation des droits pendant la durée de la guerre.

Les licences relatives à des droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique qui auront été concédés suivant la législation spéciale de guerre d'une Puissance alliée ou associée ne pourront se trouver atteintes par la continuation d'une licence existant avant la guerre, mais elles demeureront valables et continueront à avoir leurs pleins effets, et dans le cas où une de ces licences aurait été accordée au bénéficiaire primitif d'un contrat de licence passé avant la guerre, elle sera considérée comme s'y substituant.

Lorsque des sommes auront été payées pendant la guerre, en vertu de contrat ou licence quelconques intervenus avant la guerre pour l'exploitation des droits de propriété industrielle ou pour la reproduction ou la représentation d'oeuvres littéraires, dramatiques ou artistiques, ces sommes recevront la même affectation que les autres dettes ou créances des ressortissants allemands, conformément au présent Traité.

Cet article ne sera pas applicable aux rapports entre les Etats-Unis d'Amérique, d'une part, et l'Allemagne, d'autre part.

Art. 311. Les habitants des territoires séparés de l'Allemagne en vertu du présent Traité, conserveront, nonobstant cette séparation et le changement de nationalité qui en résultera, la pleine et entière jouissance en Allemagne de tous les droits de propriété industrielle et de propriété littéraire et artistique, dont ils étaient titulaires suivant la législation allemande, au moment de cette séparation.

Section VIII. Assurances sociales et assurances d'état dans les territoires cédés. (Art. 312).

Partie XI. Navigation aérienne.

(Arts. 313—320).

Partie XII. Ports, voies d'eau et voies ferrées.

Section I. Dispositions générales. (Arts. 321—326).

Art. 323. L'Allemagne s'interdit d'établir une distinction ou une préférence directe ou indirecte, en ce qui concerne les droits, taxes et prohibitions relatifs aux importations dans son territoire ou aux exportations de son territoire et, sous réserve des stipulations particulières contenues dans le présent Traité, en ce qui concerne les conditions et le prix du transport des marchandises ou des personnes à destination ou en provenance de son territoire, en raison soit de la frontière d'entrée ou de sortie, soit de la nature, de la propriété ou du pavillon des moyens de transports employés (y compris les transports aériens), soit du point de départ primitif ou immédiat du navire ou bateau, du wagon, de l'aéronef ou autre moyen de transport, de sa destination finale ou intermédiaire, de l'itinéraire suivi ou des points de transbordement, soit du fait que le port par l'intermédiaire duquel les marchandises sont importées ou exportées est un port allemand ou un port étranger quelconque, soit du fait que les marchandises sont importées ou exportées par mer, par terre ou par voie aérienne.

L'Allemagne s'interdit notamment d'établir, au préjudice des ports, navires ou bateaux de l'une quelconque des Puissances alliées et associées, aucune surtaxe, aucune prime directe ou indirecte à l'exportation ou à l'importation par les ports ou par les navires ou bateaux allemands, ou par ceux d'une autre Puissance, en particulier sous forme de tarifs combinés, et de soumettre les personnes ou les marchandises, passant par un port ou utilisant un navire ou bateau d'une quelconque des Puissances alliées et associées, à des formalités ou à des délais quelconques, auxquels ces personnes ou ces marchandises ne seraient pas soumises, si elles passaient par un port allemand ou par le port d'une autre Puissance, ou si elles utilisaient un navire ou bateau allemand ou un bateau d'une autre Puissance.

Art. 326. Les ports maritimes des Puissances alliées et associées bénéficieront de toutes les faveurs et de tous les tarifs réduits accordés, sur les voies ferrées ou les voies navigables de l'Allemagne, au profit des ports allemands ou d'un port quelconque d'une autre Puissance.

L'Allemagne ne pourra refuser de participer aux tarifs ou combinaisons de tarifs, qui auraient pour objet d'assurer aux ports d'une des Puissances alliées et associées des avantages analogues à ceux qu'elle aurait accordés à ses propres ports ou à ceux d'une autre Puissance.

Section II. Navigation.

Chapitre I. Liberté de navigation. (Art. 327).

Art. 327. Les ressortissants des Puissances alliées et associées, ainsi que leurs biens, navires et bateaux, jouiront, dans tous les ports et sur les voies de navigation intérieure de l'Allemagne, d'un traitement égal, à tous égards, à celui des ressortissants, des biens et des navires et bateaux allemands.

En particulier, les navires et bateaux de l'une quelconque des Puissances alliées et associées seront autorisés à transporter des marchandises de toute nature et des passagers à destination ou en provenance de tous ports ou localités situés sur le territoire de l'Allemagne auxquels les navires et bateaux allemands peuvent avoir accès, à des conditions qui ne seront pas plus onéreuses que celles appliquées dans le cas de navires et bateaux nationaux; ils seront traités sur le pied d'égalité avec les navires et bateaux nationaux, en ce qui concerne les facilités et charges de ports et de quai de toute sorte, y compris les facilités de stationnement, de chargement et de déchargement, les droits et charges de tonnage, de quai, de pilotage, de phare, de quarantaine et tous droits et charges analogues, de quelque nature qu'ils soient, perçus au nom et au profit du Gouvernement, de fonctionnaires publics, de particuliers, de corporations ou d'établissements de quelque espèce que ce soit.

Au cas où l'Allemagne accorderait à l'une quelconque des Puissances alliées et associées ou à toute autre Puissance étrangère, un traitement préférentiel, ce régime sera étendu sans délai et sans conditions à toutes les Puissances alliées et associées.

Il ne sera apporté à la circulation des personnes et des navires et bateaux d'autres entraves que celles résultant des dispositions relatives aux douanes, à la police, aux prescriptions sanitaires, à l'émigration ou à l'immigration ainsi qu'à l'importation ou à l'exportation des marchandises prohibées. Ces dispositions, raisonnables et uniformes, ne devront pas entraver inutilement le trafic.

Chapitre II. Zones franches dans le port.
(Arts. 328—330.)

Chapitre III. Clauses relatives à l'Elbe, à l'Oder, au Niemen (Russtrom-Memel-Niemen) et au Danube. (Arts. 331—353.)

Chapitre IV. Clauses relatives au Rhin et à la Moselle. (Arts. 354—362.)

Art. 354. Dès la mise en vigueur du présent Traité, la Convention de Mannheim du 17 octobre 1868, y compris son protocole de clôture, continuera à régler la navigation du Rhin, dans les conditions fixées ci-après.

Au cas d'opposition entre certaines des dispositions de ladite Convention et les dispositions de la Convention générale visée à l'article 338 ci-dessus, qui s'appliquera au Rhin, les dispositions de la Convention générale prévaudront.

Dans un délai maximum de six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, la Commission centrale visée à l'article 355 se réunira pour établir un projet de révision de la Convention de Mannheim. Ce projet devra être rédigé en conformité des dispositions de la Convention générale, si elle est intervenue à cette date, et sera soumis aux Puissances représentées à la Commission centrale.

L'Allemagne déclare donner, dès à présent, son adhésion au projet qui sera établi de la manière indiquée ci-dessus.

En outre, les modifications visées dans les articles suivants seront immédiatement apportées à la Convention de Mannheim.

Les Puissances alliées et associées se réservent le droit de s'entendre à cet égard avec les Pays-Bas. L'Allemagne s'engage, dès à présent, si elle en est requise, à donner son adhésion à tout accord de cette nature.

Art. 355. La Commission centrale, prévue par la Convention de Mannheim, comprendra 19 membres, savoir:

- 2 représentants des Pays-Bas;
- 2 représentants de la Suisse;
- 4 représentants des Etats allemands riverains du fleuve;
- 4 représentants de la France, qui nommera en plus le Président de la Commission;
- 2 représentants de la Grande-Bretagne;
- 2 représentants de l'Italie;
- 2 représentants de la Belgique.

Le siège de la Commission centrale sera fixé à Strasbourg. Quel que soit le nombre des membres présents, chaque Délégation aura droit à un nombre de voix égal au nombre des représentants qui lui est accordé.

Si un certain nombre de ces représentants ne peuvent être désignés au moment de la mise en vigueur du présent Traité, les décisions de la Commission seront néanmoins valables.

Art. 356. Les bateaux de toutes les nations et leurs chargements jouiront de tous les droits et privilèges accordés aux bateaux appartenant à la navigation du Rhin et à leurs chargements.

Aucune des dispositions contenues dans les articles 15 à 20 et 26 de la Convention de Mannheim précitée, dans l'article 4 du Protocole de clôture, ou dans les Conventions ultérieures, ne fera obstacle à la libre navigation des bateaux et équipages de toute nationalité sur le Rhin et sur les voies d'eau auxquelles, s'appliquent lesdites Conventions, sous réserve de l'observation des règlements édictés par la Commission centrale, en ce qui concerne le pilotage et des autres mesures de police.

Les dispositions de l'article 22 de la Convention de Mannheim, et de l'article 5 du Protocole de clôture, seront appliquées aux seuls bateaux enregistrés sur le Rhin. La Commission centrale déterminera les mesures à prendre pour vérifier que les autres bateaux satisfont aux prescriptions du règlement général applicable à la navigation du Rhin.

Art. 357. Dans le délai maximum de trois mois à dater de la notification qui lui en sera faite, l'Allemagne cédera à la France soit des remorqueurs et bateaux, prélevés sur ceux qui resteront immatriculés dans les ports allemands ports du Rhin après les prélèvements à opérer à titre de restitution ou de réparation, soit des parts d'intérêts dans les Sociétés allemandes de navigation sur le Rhin.

En cas de cession de bateaux et remorqueurs, ceux-ci, munis de leurs agrès et apparaux, devront être en bon état, capables d'assurer le trafic commercial sur le Rhin et choisis parmi les plus récemment construits.

Les mêmes règles seront applicables en ce qui concerne la cession par l'Allemagne à la France:

1° des installations, poste de stationnement, terre-pleins, docks, magasins, outillages, etc., que les nationaux allemands ou les sociétés allemandes possédaient dans le port de Rotterdam au 1er août 1914;

2° des participations ou intérêts que l'Allemagne ou ses nationaux avaient, à la même date, dans lesdites installations. Le montant et le détail de ces cessions seront déterminés, eu égard aux besoins légitimes des parties intéressées, par un ou plusieurs arbitres désignés par les Etats-Unis d'Amérique, dans le délai d'un an après la mise en vigueur du présent Traité.

Les cessions prévues au présent article donneront lieu à une indemnité, dont le montant global, fixé forfaitairement par l'arbitre ou les arbitres, ne pourra, en aucun cas, dépasser la valeur du capital de premier établissement du matériel et des installations cédés, et sera imputable sur le montant des sommes dues par l'Allemagne; il appartiendra à l'Allemagne d'indemniser les propriétaires.

Art. 358. Moyennant l'obligation de se conformer aux stipulations de la Convention de Mannheim, ou de celle qui lui sera substituée, ainsi qu'aux stipulations du présent Traité, la France aura, sur tout le cours du Rhin compris entre les point limites de ses frontières:

a) le droit de prélever l'eau sur le débit du Rhin, pour l'alimentation des canaux de navigation et d'irrigation construits ou à construire, ou pour tout autre but, ainsi que d'exécuter sur la rive allemande tous les travaux nécessaires pour l'exercice de ce droit;

b) le droit exclusif à l'énergie produite par l'aménagement du fleuve, sous réserve du paiement à l'Allemagne de la moitié de la valeur de l'énergie effectivement produite; ce paiement sera effectué, soit en argent, soit en énergie, et le montant calculé, en tenant compte du coût des travaux nécessaires pour la

production de l'énergie, en sera déterminé, à défaut d'accord, par voie d'arbitrage. A cet effet, la France aura seule le droit d'exécuter, dans cette partie du fleuve, tous les travaux d'aménagement, de barrages ou autres, qu'elle jugera utiles pour la production de l'énergie. Le droit de prélever l'eau sur le débit du Rhin est reconnu de même à la Belgique pour l'alimentation du canal Rhin-Meuse prévu ci-dessus.

L'exercice des droits mentionnés sous les paragraphes a) et b) du présent article ne devra ni nuire à la navigabilité ni réduire les facilités de la navigation, soit dans le lit du Rhin, soit dans les dérivations que y seraient substituées, ni entraîner une augmentation des taxes perçues jusqu'alors par application de la Convention en vigueur. Tous les projets de travaux seront communiqués à la Commission centrale, pour lui permettre de s'assurer que ces conditions sont remplies.

Pour assurer la bonne et loyale exécution des dispositions contenues dans les paragraphes a) et b) ci-dessus, l'Allemagne:

1° s'interdit d'entreprendre ou d'entreprendre la construction d'aucun canal latéral, ni d'aucune dérivation sur la rive droite du fleuve vis-à-vis des frontières françaises;

2° reconnaît à la France le droit d'appui et de passage sur tous les terrains situés sur la rive droite qui seront nécessaires aux études, à l'établissement et à l'exploitation des barrages que la France, avec l'adhésion de la Commission centrale, pourra ultérieurement décider de construire. En conformité de cette adhésion, la France aura qualité pour déterminer et délimiter les emplacements nécessaires, et pourra occuper les terrains à l'expiration d'un délai de deux mois après simple notification, moyennant le paiement par elle à l'Allemagne d'indemnités dont le montant global sera fixé par la Commission centrale. Il appartiendra à l'Allemagne d'indemniser les propriétaires des fonds grevés de ces servitudes ou définitivement occupés par les travaux.

Si la Suisse en fait la demande et si la Commission centrale y donne son approbation, les mêmes droits lui seront accordés pour la partie du fleuve formant sa frontière avec les autres Etats riverains;

3° Remettra au Gouvernement français, dans le mois qui suivra la mise en vigueur du présent Traité, tous plans, études, projets de concessions et de cahiers de charges, concernant l'aménagement du Rhin pour quelque usage que ce soit, établis ou reçus par le Gouvernement d'Alsace-Lorraine ou par celui du Grand-Duché de Bade.

Art. 359. Dans les sections du Rhin formant frontière entre la France et l'Allemagne, et sous réserve des stipulations qui précèdent, aucun travail dans le lit ou sur l'une ou l'autre berge du fleuve ne pourra être exécuté sans l'approbation préalable de la Commission centrale ou de ses délégués.

Art. 360. La France se réserve la faculté de se substituer aux droits et obligations résultant des accords intervenus entre le Gouvernement de l'Alsace-Lorraine et le Grand-Duché de Bade pour les travaux à exécuter sur le Rhin; elle pourra aussi dénoncer ces accords dans un délai de cinq ans à dater de la mise en vigueur du présent Traité.

La France aura également la faculté de faire exécuter les travaux, qui seraient reconnus nécessaires par la Commission centrale, pour le maintien ou l'amélioration de la navigabilité du Rhin, en amont de Mannheim.

Art. 361. Au cas où, dans un délai de vingt-cinq années à dater de la mise en vigueur du présent Traité, la Belgique déciderait de créer une voie navigable à grande section Rhin-Meuse, à la hauteur de Ruhrort, l'Allemagne serait tenue de construire, d'après les plans qui lui seraient communiqués par le Gouvernement belge et après approbation par la Commission centrale, la portion de cette voie navigable située sur son territoire.

Le Gouvernement belge aura, en pareil cas, le droit de procéder sur le terrain à toutes les études nécessaires.

Faute par l'Allemagne d'exécuter tout ou partie des travaux, la Commission centrale aura qualité pour les faire exécuter en ses lieu et place; à cet effet, elle pourra déterminer et délimiter les emplacements nécessaires, et occuper les terrains, à l'expiration d'un délai de deux mois après simple notification, moyennant les indemnités qu'elle fixera, et qui seront payées par l'Allemagne.

Cette voie navigable sera placée sous le même régime administratif que le Rhin lui-même, et la répartition entre les Etats traversés des frais de premier établissement, y compris les indemnités ci-dessus, sera faite par les soins de la Commission centrale.

Art. 362. L'Allemagne s'engage dès à présent à ne faire aucune objection à toutes propositions de la Commission centrale du Rhin tendant à étendre sa juridiction:

1° à la Moselle, depuis la frontière franco-luxembourgeoise jusqu'au Rhin, sous réserve de l'assentiment du Luxembourg;

2° au Rhin, en amont de Bâle jusqu'au lac de Constance, sous réserve de l'assentiment de la Suisse;

3° aux canaux latéraux et chenaux qui seraient établis, soit pour doubler ou améliorer des sections naturellement navigables du Rhin ou de la Moselle, soit pour réunir deux sections naturellement navigables de ces cours d'eau, ainsi qu'à tous autres éléments du réseau fluvial rhénan, qui pourraient être compris dans la Convention générale prévue à l'article 338 ci-dessus.

BOEKAANKONDIGING.

Bulletin de l'Institut Intermédiaire International. Publication trimestrielle. Orgaan van het Internationaal Intermediair Instituut, gevestigd te 's-Gravenhage. 1e Jaargang No. 1—2. Haarlem en 's-Gravenhage, Tjeenk Willink & Zonen en Martinus Nijhoff. 1919. 272 blz.

Het in Januari 1918 opgerichte Internationaal Intermediair Instituut heeft met dit Bulletin zijn eerste publicatie het licht doen zien. In meer dan

één opzicht heeft het hiermede een goed werk verricht.

In de eerste plaats wegens den inhoud. Op een goed gestelde inleiding, waarin een overzicht wordt gegeven van de gedachten, die tot de oprichting van het Instituut hebben geleid, en van de organisatie en het terrein van werkzaamheid der instelling, volgt als eerste bijdrage een uitvoerige en belangrijke documentaire arbeid, tot titel dragend „La Genève de la Paix”. In chronologische orde en in onderling verband zijn hier, beginnend bij de 14 punten van Wilson, de officieele en semi-officieele publicaties en berichten bijeengebracht, die tezamen de historie geven van den overgang naar den vredestand. Hierop volgt een overzicht van jurisprudentie uit een reeks van landen op het gebied van het internationaal recht, alphabetisch en systematisch gerangschikt, terwijl in enkele woorden, onder verwijzing naar de plaats, waar de volledige beslissing te vinden is, de hoofdinhoud wordt weergegeven. De verzameling, welke in dit eerste nummer 384 vonnissen bevat, is voor internationaal vergelijkende rechtsstudie van groot belang.

De verdere inhoud wordt, behalve door enkele korte bijdragen over internationale dubbele belasting en over de internationale Zionistische beweging, gevormd door een documentair overzicht van internationale overeenkomsten en een nader aan te vullen lijst van officieele oorlogsbescheiden der verschillende landen. Ten slotte volgt een overzicht van de antwoorden door het Instituut op een reeks tot haar gerichte vragen gegeven.

Documentaire arbeid dus in hoofdzaak. Een arbeid echter, die in verschillend opzicht in bestaande leemten voorziet en aanstonds voor velen het Bulletin maakt tot een gewenschten, vertrouwbaren en bruikbaren gids.

Niet minder belangrijk zijn de mededeelingen, die in het inleidend artikel omtrent den verderen arbeid van het Instituut worden gedaan. In voorbereiding is de voortzetting van de eertijds op initiatief van Asser ter hand genomen publicatie van tractaten, wetten, jurisprudentie etc. op het gebied van het internationaal privaatrecht, een publicatie van beslissingen van verschillende landen in prijsrechtzaken en een algemeen repertorium van sedert 1907 tot stand gekomen tractaten etc.

Het Internationaal Intermediair Instituut treedt met dit alles voor het publiek als een lichaam, dat reeds dadelijk op het breede terrein van het internationale leven, dat het zich tot arbeidsveld gekozen heeft, een belangrijk gebied beslaat. In hoofdzaak is zijn arbeid voorhands van juridischen aard. Dit is juist gezien. Aan het internationale gebouw van het recht moet thans in de eerste plaats worden gearbeid. En onder de werklieden zijn in de eerste plaats noodig organisaties en mannen, vrij van eenzijdigheid en los van bijzondere belangen. Het Instituut heeft hier een groote taak. Dat het op dit oogenblik, ruim geutilleerd bovendien, zich aan deze taak kan gaan wijden, is de verdienste van hen, die in den loop van 1917 het initiatief tot de stichting hebben genomen.

Naast het algemeen belang van het recht wordt door dit alles ook een nationaal belang gediend. De Nederlandsche naam heeft thans in het buitenland zekeren steun wel van noode. Op verschillende wijzen kan in deze richting worden gewerkt. Ongetwijfeld echter mag men hierbij aan den ernstigen belangloosen arbeid van algemeen internationaal nut, door het nieuwe Instituut ter hand genomen, een belangrijke plaats geven. Het Instituut zal er toe kunnen medewerken den roep, dien het land van Grotius en Asser steeds op internationaal gebied — op internationaal-rechtelijk gebied in de eerste plaats — heeft gehad, te handhaven.

B.

Vers l'apaisement hollando-belge.
Commentaires sur les questions relevées vis-à-vis de la Hollande du côté de la Belgique. Paris. Impr. Dubost et Bauer. 1919, 48 blz.

De Vereeniging tot verbreiding van kennis over Nederland in den vreemde heeft onder haar auspiciën te Parijs een klein geschrift het licht doen zien over het Hollandsch-Belgische vraagstuk. In soberen stijl zonder omhaal van woorden geeft het een uiteenzetting van de verhouding tusschen beide landen en van de vraagstukken, die op het oogenblik aan de orde zijn. In een viertal stellingen wordt op den omslag de strekking van het geschrift als volgt samengevat:

La Flandre Zélandaise et le Limbourg ont été à tort contestés à la Hollande;

La Hollande a jusqu'ici rempli correctement ses obligations envers la Belgique;

La bonne intelligence entre la Hollande et la Belgique est d'un intérêt général;

Elle devra se trouver dans l'harmonie et dans la confiance entre les deux pays.

Het geschrift, dat blijk geeft met kennis van zaken te zijn geschreven, verschijnt juist op tijd. Het is in ruimen kring onder de te Parijs vergaderden verspreid en zal niet nalaten tot een beter begrip van aard en proportie der Belgische bezwaren bij te dragen. De ongenoemde schrijver heeft met het samenstellen van het geschrift een goed werk gedaan, waarvoor hem evenals der Vereeniging tot verbreiding van kennis over Nederland in den vreemde, dank toekomt.

B.

REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

Uitvoer Noordzee-haring. De Minister van Landbouw heeft bepaald, dat geen bezwaar meer bestaat om over de periode van 1 Januari tot 15 Juni voor de geheele haringvangst uitvoervergunning te verlenen, terwijl eveneens de haring der vangst-1918 voor 100 pCt. mag worden uitgevoerd.

Uitvoer thee en koffie. De bezwaren, die tot dusver bij de regering bestonden tegen den uitvoer van thee zijn thans opgeheven. Van koffie kan voorloopig slechts uitvoer van Liberia-koffie worden toegestaan.

Kaas. De in de centrale pakhuizen opgeslagen kaas zal, voor zoover deze niet voor binnenlandsch verbruik benodigd is, worden verkocht met recht van uitvoer naar bepaalde bestemmingen.

Melk. In een briefwisseling met het Zuivelkantoor heeft de Minister van Landbouw zijn meening uiteengezet omtrent de vraag, welk peil der melkprijzen thans als redelijk kan worden beschouwd. Met hooger prijsbasis dan 12½ ct. per liter franco inrichting of slijterij, kan de Minister zich niet vereenigen.

Vroege aardappelen. Het vervoerverbod voor aardappelen zal niet van toepassing zijn op vroege aardappelen van den oogst 1919.

Kalimestoffen. Volgens mededeeling der Kunstmestcommissie zullen dezer dagen 10.000 ton kalizout 20 pCt. uit Duitschland en 5000 ton kalizout 20 pCt. uit den Elzas worden ingevoerd. Deze partijen, zullen rechtstreeks door importeurs en handelaars aan hunne afnemers kunnen worden afgeleverd.

E. L. T. A. De in Augustus te houden Eerste Luchtverkeer-Tentoonstelling Amsterdam is van Staatswege erkend als eene tentoonstelling in den zin van art. 8 der Octrooiwet 1910 (Stbl. No. 313).

Loonbakken. Het verbod tot loonbakken door bakkers is ingetrokken.

Staatscourant. Wegens invoering van den vrijen Zaterdagmiddag ter Algemeene Landsdrukkerij zal de Staatscourant, te rekenen van 24 Mei af, des Zaterdagavonds niet meer verschijnen.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Table with columns for Date, 31 Mei 1919, and 20 Juli 1914. Rows include various banks like Ned. Bank, Belgische Nat. Bk., etc.

OPEN MARKT.

Table with columns for Date, Amsterdam (Part. disconto, Prolongatie), Londen (Part. disconto), Berlijn (Part. disconto), Parijs (Part. disconto), and N. York (Call-money).

1) Noteering van 29 Mei. 2) Het particulier disconto der gemeentewissels was in de afgelopen week 1/2-1 1/8 pCt. hooger.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De wisselmarkt was weder zeer geanimeerd. De omzetten worden steeds grooter. Vooral in Marken was de handel weder zeer levendig.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table with columns for Date, Londen, Parijs, Berlijn, Weenen, België, and New York.

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

Table with columns for Data, Stockholm, Copenhagen, Christiania, Zwitserland, Spanje, and Batavia telegrafisch.

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Table with columns for Data, Cable Londen, Zicht Parijs, Zicht Berlijn, and Zicht Amsterdam.

1) Koers van 29 Mei.

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Table with columns for Plaatsen en Landen, Noteerings-eenheden, 17 Mei 1919, 22 Mei 1919, Tijdperk 23-31 Mei 1919 (Laagste, Hoogste), and 31 Mei 1919.

* Koersen van den dag voorafgaande aan de data in het hoofd vermeld. 1) Telegrafisch transfert. 2) Noteering van 14 Mei. 3) Id. van 20 Mei.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen te New York

Table with columns for Date, Londen, and New York.

1) Koers van 29 Mei.

N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij. Voornaamste posten in duizenden guldens.

Table with columns for Data, Bankiers, Buitenl. Schat-kistbilj., Debet Diverse reken., 5 pCt. Schuld-brieven, and Credit Diverse reken.

1) Beide rekeningen omvatten, behalve garantiewissels in portefeuille tot het bedrag der buitenl. schat-kistbiljetten, in hoofdzaak garantiewissels in depôt bij de Ned. Bank.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 31 Mei 1919.

Activa.

Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	{ H.-bk. f 93.779.415,85 1/2 B.-bk. „ 614.179,08 1/2 Ag.sch. „ 22.978.027,84	f 117.371.622,78
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—
Idem eigen portef.	f 27.581.699,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	„ —	27.581.699,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	{ H.-bk. f 155.706.950,35 1/2 B.-bk. „ 12.545.263,77 1/2 Ag.sch. „ 65.897.602,00 1/2	f 234.149.816,13 1/2
Op Effecten	f 228.813.516,13 1/2	
Op Goederen en Spec.	„ 5.386.300,—	234.149.816,13 1/2
Voorschotten a. h. Rijk	—
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 56.411.325,—	
Muntmat., Goud	„ 605.557.175,01 1/2	
	f 661.968.500,01 1/2	
Munt, Zilver, enz.	„ 7.938.028,96 1/2	
Muntmat., Zilver	„ —	669.906.528,98
Effecten		
Bel. v. h. Res.fonds. id. van 1/5 v. h. kapit.	f 5.069.962,32 „ 3.984.593,43	9.054.555,75
Geb. en Meub. der Bank	1.770.000,—
Diverse rekeningen	84.189.704,49 1/2
		f 1.144.023.927,14

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	„ 5.079.402,56
Bankbiljetten in omloop	„ 1.025.962.220,—
Bankassignatiën in omloop	„ 3.228.069,57 1/2
Rekening-Courant saldo's:	
Van het Rijk	f 55.444.877,51 1/2
Van anderen	„ 56.406.987,78 1/2
	81.951.865,30
Diverse rekeningen	„ 7.802.369,70 1/2
	f 1.144.023.927,14
Beschikbaar metaalsaldo	f 447.301.600,41
Op de basis van 2/5 metaaldekking	„ 225.073.169,43 1/2
Minder bedragen aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„ 2.236.508.000,—

Verschillen met den vorigen weekstaat:

	Meer	Minder
Disconto's		8.087.522,96
Buitenlandsche wissels		58.150,—
Beleeningen	21.863.135,24	
Goud		10.519,32
Zilver	213.424,60	
Bankbiljetten	1.125.500,—	
Part. Rek.-Crt. saldo's		25.906.109,20

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
31 Mei 1919	661.969	7.938	1.025.962	85.180
24 „ 1919	661.979	7.725	1.024.837	85.531
17 „ 1919	662.160	7.545	1.042.667	104.158
10 „ 1919	662.389	7.359	1.061.881	74.220
3 „ 1919	662.835	7.262	1.083.454	48.581
26 April 1919	663.348	8.114	1.034.638	94.915
19 „ 1919	666.605	8.952	1.025.906	93.872
12 „ 1919	667.070	8.851	1.020.674	90.518
5 „ 1919	667.947	8.733	1.019.207	81.820
29 Maart 1919	669.334	9.750	1.011.223	82.202
22 „ 1919	670.253	9.597	992.658	83.231
15 „ 1919	675.032	9.468	1.001.168	78.555
8 „ 1919	676.947	9.317	1.009.168	71.281
1 Juni 1918	720.266	7.797	927.614	61.880
2 Juni 1917	596.314	7.497	757.088	51.967
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dek-kings-percentage
	Totaal	Hiervan Schatkist-promessen rechtstreeks			
31 Mei 1919	117.372	72.000	234.150	447.302	60
24 „ 1919	125.459	78.000	212.287	447.254	60
17 „ 1919	153.333	101.000	228.517	439.960	58
10 „ 1919	147.102	88.000	226.085	442.146	59
3 „ 1919	144.892	80.000	231.978	443.305	59
26 Apr. 1919	139.716	93.000	225.975	445.163	60
19 „ 1919	143.344	94.000	206.089	451.211	60
12 „ 1919	140.327	94.000	200.495	453.290	61
5 „ 1919	137.031	99.000	194.720	456.077	61
29 Mrt. 1919	119.690	87.000	195.746	459.997	62
22 „ 1919	113.894	82.000	190.530	464.262	63
15 „ 1919	110.373	65.000	193.785	468.132	63
8 „ 1919	101.841	50.000	189.577	470.053	64
1 Juni 1918	48.296	18.000	133.252	529.395	74
2 Juni 1917	57.813	44.000	91.120	441.043	75
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

1) Op de basis van 2/5 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	24 Mei 1919	31 Mei 1919
Aan schatkistpromessen.. waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	f 407.630.000,— „ 78.000.000,—	f 457.300.000,— „ 72.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 80.724.000,—	„ 71.322.000,—
Aan zilverbons ..	„ 53.664.026,50	„ 54.383.872,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
17 Mei 1919	***	***		330.800
10 „ 1919	***	***		335.700
3 „ 1919	***	***		335.900
19 April 1919	127.269	9.419	213.115	120.023
12 „ 1919	127.356	9.553	214.701	118.937
5 „ 1919	127.009	10.530	211.469	123.292
29 Mrt. 1919	127.706	10.748	210.776	126.038
18 Mei 1918	98.368	15.914	184.265	69.599
19 Mei 1917	72.297	22.244	156.671	34.428
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen 1)	Beschikbaar metaal-saldo	Dek-kings-percentage
17 Mei 1919		214.300		***	68.800	***
10 „ 1919		214.400		***	68.700	***
3 „ 1919		210.400		***	69.300	***
19 Apr. 1919	8.548	24.599	79.331	9.443	70.329	41
12 „ 1919	8.594	23.700	78.175	10.817	70.466	41
5 „ 1919	8.500	20.832	78.731	8.515	70.880	41
29 Mrt. 1919	9.398	22.069	80.700	10.254	71.342	41
18 Mei 1918	7.104	25.853	70.509	27.069	63.701	45
19 Mei 1917	6.508	36.852	50.149	8.553	56.783	49
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

1) Sluitpost der activa. 2) Op de basis van 2/5 metaaldekking.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opschbare schulden	Disconto's	Div. rekeningen 1)
19 April 1919	980	1.650 ²⁾	828	1.347	228
12 „ 1919	973	1.659 ³⁾	828	1.343	212
22 Maart 1919	962	1.643 ⁴⁾	882	1.345	114
15 „ 1919	958	1.627 ⁵⁾	833	1.343	109
20 April 1918	582	1.293	735	1.118	844
21 April 1917	749	1.097	1.080	923	454
25 Juli 1914	645	1.100	560	735	396

1) Sluitpost der activa. 2) Hiervan zilverbons 267 dz. gld. 3) idem 266 dz. gld. 4) idem 250 dz. gld. 5) idem 260 dz. gld.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 31 Mei 1919.

De indiening van de Duitse tegenvoorstellen heeft een nieuw moment in de beschouwingen op de internationale beurzen naar voren geroepen. Weliswaar hield men zich toch al voortdurend bezig met de vraag, of de tegenwoordige Duitse Regeering het vredesverdrag al dan niet zou onderteekenen, doch thans zijn er meer feiten naar voren gekomen, die een beantwoording dezer vraag eenigszins in de sfeer der werkelijkheid brengen.

Aan de beurs te Berlijn heeft deze omstandigheid wel eenige verbetering te voorschijn geroepen. Zeer sterk kwam dit tot uiting in den koers der oorlogsleeningen, die van den laagst bereikten koers ad 72 pCt. tot circa 77½ pCt. konden monteeren, hetgeen echter nog steeds onder den interventiekoers van de Rijksbank, die 80 pCt. bedraagt, blijft. Deze verbetering heeft echter ook verband gehouden met de technische marktpositie, die zeer sterk was geworden door de omvangrijke baisse-verkoopten, welke in het fonds hadden plaats gevonden. In de vakpers heeft men er op gewezen, dat het voor bona-fide houders vrijwel geen doel heeft hunne stukken tot den thans geldenden zeer lagen prijs te realiseeren, omdat, wat zij er ook voor terug ontvangen, zij het een inlage bij de spaarbanken, bankbiljetten e.d. dit toch alles weder een vordering op den Staat representeert, waarvan de meerdere zekerheid in ieder geval nog problematiek is. Deze uitspraken hebben er toe geleid den verkoopdrang eenigszins te verminderen, waardoor een onmiddellijk herstel kon intreden, hetwelk nog is toegenomen door aankopen ten gevolge van een eenigszins optimistischer opvatting van den loop der dingen.

Overigens was de Berlijnsche beurs wel prijshoudend, doch geenszins bepaald geanimeerd te noemen. De diverse koersen van industriële aandelen hebben thans alle wel een niveau bereikt, waarop verkooporders niet meer in grooten omvang binnenkomen en deze omstandigheid wekt het aspect van een eenigszins beteren tendens, zonder dat deze in werkelijkheid nog is ingetreden. Het hoofdmotief, waarop alle beurstransacties zijn gebaseerd is: afwachten.

Te Weenen is de markt ook uiterst lusteloos gestemd. Behoudens een enkele uitzondering, als Alpine Montan en Staatsspoorwegaandelen bewoog de gansche beurs zich in zwakke stemming met uiterst minieme omzetten. Alleen voor petroleum- en voor chemische waarden bestond nog eenige, hoewel niet groote belangstelling.

Te Londen en te Parijs hebben de beurzen mede een kalm, hoewel vast verloop gehad. Vooral te Londen oefende de publicatie van den stand der schulden aan de Vereenigde Staten een stimulerenden invloed uit. Alles tezamen genomen, bedraagt deze schuld ongeveer 1000 millioen Pond Sterling, waartegenover echter een vordering op de geallieerden en de koloniën van 1700 millioen Pond Sterling kan worden gesteld. Weliswaar zullen deze vorderingen niet alle geïnd kunnen worden (men rekent op ongeveer de helft), doch per saldo zal dan toch het uitgegeven bedrag voor oorlogsdoeleinden voor het Britsche Rijk gemakkelijk te dragen zijn.

Te New York is de opgewekte tendens nog lang niet verdwenen. Af en toe kwamen dagen van reacties voor, doch op de stemming, als geheel genomen, hadden deze niet veel invloed. Voornamelijk industriële waarden en van deze weder in de eerste plaats automobiefondsen stonden in het centrum der belangstelling. Indien men den staat van uitgevoerde artikelen uit de Vereenigde Staten dan ook beschouwt, komt men tot de ontdekking, dat automobielen wel tot het meest geliefde export-artikel gerekend kunnen worden. Doch ook de staalfabrieken werden sterk gefavoreerd, met het oog op het hier ter plaatse reeds gereleveerde feit ¹⁾, dat men spoedig omvangrijke orders ter reconstructie van het oude Europa hoopt te zullen ontvangen.

Spoorwegwaarden waren gevraagd in verband met de nog steeds zeer hoopvolle oogstvooruitzichten. Weliswaar is de katoenogst iets tegengevallen, doch dit wordt ruimschoots goed gemaakt door de vermoedelijk zeer groote opbrengst van graangewassen, waardoor een groot vervoer voor de spoorwegen wel als zeker in het vooruitzicht kan worden gesteld.

Te onzent is de markt voor *staatsfondsen* vrijwel onveranderd gebleven. Alleen Indische soorten waren bepaald aangeboden in het vooruitzicht op de komende nieuwe lening. Van buitenlandsche soorten waren Russen vaster van stemming in verband met de bekende berichten uit het vroegere Tsarenrijk, terwijl ook het gemelde af-

treden van de Hongaarsche Raden-Regeering nieuwe perspectieven opende met betrekking tot een mogelijken val van het huidig bewind in Rusland.

	28 Mei.	30 Mei.	2 Juni.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Sch.	93 1/8	92 1/8	92 1/8	— 1/8
4 1/2 % " " " 1916	85 1/4	85 1/2	86	+ 1/4
4 % " " " 1916	82 1/16	83 7/8	82 3/8	+ 5/16
3 1/2 % " " "	69 7/16	70	69 9/16	+ 1/8
3 % " " "	62	61 1/4	62 1/8	+ 1/8
2 1/2 % Cert. N. W. S. . . .	51	51 1/4	51 7/16	+ 7/16
5 % Oost-Indië 1915	93	92 1/2	93 3/4	+ 3/4
4 % Hongarije Goud	27 1/2	27 1/2	27 1/2	—
4 % Oostn. Kronenrente . .	27 3/8	27 1/4	27 1/16	— 5/16
5 % Rusland 1906	41	42 7/8	42 1/2	+ 1 1/2
4 1/2 % Iwangoerod Domb. . .	28 11/16	29 3/16	29	+ 5/16
4 % Rusland Cons. 1880 . . .	30	30	31 3/4	+ 1 1/4
4 % Rusl. bij Hope & Co. . .	32	31 15/16	32	—
4 % Servië 1895	50	50	50	—
4 1/2 % China Goud 1898 . . .	72 3/8	72 3/8	72 3/8	—
4 % Japan 1899	69 7/8	69 7/8	69 7/8	—
4 % Argentinië Buitenl. . . .	68 1/2	68 1/2	68 1/2	—
5 % Brazilië 1895	74 1/2	74 1/2	74 1/2	—
5 % " 1913	51 3/4	51 3/4	—	—

De locale afdelingen hebben meereendeels een rustig verloop gehad, met geringe omzetten, hoofdzakelijk ten gevolge van de onderbreking door den Hemelvaartsdag. Het meest bewogen was de *cultuurafdeeling*, waar de berichten omtrent de schade, toegebracht door de uitbarsting van den Kloet op Java, nu eens een levendige, dan weder een ongeanimeerde stemming te voorschijn riepen. Over het geheel bestond een goed vertrouwen, dat slechts een geringe schade was toegebracht, hoewel toch enkele soorten als Handelsvereeniging Amsterdam en Javasche Cultuur-Maatschappij tot lagere koersen aangeboden waren. Aandelen en actions van de Cultuur-Maatschappij der Vorstenlanden echter werden slechts zeer voorbijgaand in koers gedrukt; hiervan stond van den aanvang af vrij vast, dat geen schade was berokkend aan de ondernemingen dezer maatschappij. Ten slotte konden de berichten omtrent de zeer vaste suikerprijzen zegevieren en verlaat de afdeeling de berichtperiode op een niveau, aanmerkelijk hooger dan het laagst bereikte.

De *petroleumafdeeling* was het meest geïnteresseerd voor aandelen Geconsolideerde Hollandsche Petroleum-Mij. Het gerucht, tot dusverre onbevestigd, liep, dat een inwisseling van aandelen Geconsolideerde tegen aandelen Koninklijke Petroleum-Mij. zou plaats vinden en dit stimuleerde den koers der eerste. De aandelen Koninklijke zelve, benevens de bijsoorten, waren eerder aangeboden; alleen konden aandelen Orion ten deele profiteren van de verheffing in aandelen Geconsolideerde.

	28 Mei.	30 Mei.	2 Juni.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	197 3/4	183 1/2	185	—12 1/4 *
Ned. Handel-Mij. cert. v. a. a. d.	203 1/2	202	201 1/2	— 2
Rotterd. Bankvereeniging . .	139 3/4	139 3/4	139 3/4	—
Amst. Superfosfaatfabriek . .	154 3/4	154 3/4	154 3/4	—
Van Berkel's Patent	156 3/4	153	151 1/2	— 5
Insulinde Oliefabriek	247	243 3/4	246 1/2	— 1/2
Jurgens' Ver. Fabr. pr. a. a. d.	108	108	108 1/2	+ 1/2
Ned. Scheepsbouw-Mij.	170 1/2	178	178 1/2	+ 8
Philips' Gloeilampenfabriek	572	585	589	+ 17
R. S. Stokvis & Zonen	553	553	549	— 4
Vereenigde Blikfabrieken . .	140	138 1/2	138 3/4	— 1 1/4
Compania Mercantil Argent.	325 3/4	323 1/2	328	+ 2 1/4
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	223 3/8	220	223 3/8	—
Handelsver. Amsterdam . . .	500	487 1/4	503 1/2	+ 3 1/2
Holl. Transatl. Handelsver.	126 1/2	131	131	+ 4 1/2
Linde Teves & Stokvis	232 1/2	225	228	— 4 1/2
Van Nierop & Co's Handel-Mij	190	189	188	— 2
Tels & Co's Handel-Mij	169 1/2	169 1/2	168 3/4	— 3/4
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	360 1/2	356 1/2	365	+ 4 1/2
Kon. Petroleum-Mij.	890	869	870	— 20
Orion Petroleum-Mij.	102 3/8	101 3/8	104	+ 1 3/8
Steaua Romana Petr.-Mij. . .	159 1/2	159 7/8	159 1/2	—
Amsterdam-Rubber-Mij. . . .	204	201 1/2	206	+ 2
Nederl.-Rubber-Mij.	113 1/2	114	114 1/2	+ 1
Oost-Java-Rubber-Mij.	220 1/2	229 1/2	234 1/2	+ 14
Deli-Maatschappij	518 1/2	503	514 1/2	— 4
Medan-Tabak-Maatschappij . .	234	229	226 1/4	— 7 1/4
Senembah-Maatschappij	510 1/2	507	502	— 8 1/2

* ex dividend 12 %.

De *scheepvaartmarkt* gaf niet veel variaties te aanschouwen; met uitzondering van aandelen Maatschappij Nederland en Nederlandsche Scheepvaart-Unie, die op sommige

¹⁾ Pag. 509 l. j.

dagen gezocht waren, bleven de koersen vrijwel op een gelijk niveau.

	28 Mei.	30 Mei.	2 Juni.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	378 3/4	378	379 1/4	+ 1
" " " gem.eig.	358 1/2	358	359 1/2	+ 1
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij. .	302 1/2	289 1/2	289 1/2	- 13
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij. .	154 1/2	159	159 3/8	+ 5 1/8
Hollandsche Stoomboot-Mij. .	190	192 1/2	194 3/8	+ 4 3/8
Java-China-Japan-Lijn	329 3/4	329 1/2	332 1/2	+ 2 3/4
Kon. Hollandsche Lloyd	167 3/4	168 1/4	167 1/2	- 1/4
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	220	222 1/2	223 1/2	+ 3 1/2
Kon. Paketvaart-Mij.	258	255 1/2	261 1/4	+ 3 1/4
Maatschappij Zeevaart	298 1/2	298	299	+ 1/2
Nederl. Scheepvaart-Unie. . . .	275	274 1/4	278	+ 3
Nievelt Goudriaan	545	545	500 1/2	- 44 1/2*
Rotterdamsche Lloyd.	297 3/4	298	276 3/4	- 21**
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg“ .	268	269	271	+ 3
" " „Nederland“	296 1/2	297 1/4	306 1/2	+ 10
" " „Noordzee“	139 1/2	142 1/8	152 1/2	+ 13
" " „Oostzee“	343	343	343	

* ex dividend 50.%. ** ex dividend 25.%

Ook *rubber-* en *tabakswaarden* behoeven hier niet speciaal te worden vermeld; de stemming was hier over het geheel iets beter, met zeer geringe omzetten.

De *Amerikaansche markt* was over het geheel veel levendiger; vooral de soorten, die in Amerika sterk de aandacht hebben getrokken, werden aan onze beurs op groote schaal verhandeld. Zoo konden aandelen Studebaker zeer sterk monteeren; daarentegen waren hier Marinewaarden op groote schaal aangeboden. De geruchten omtrent een liquidatie der Marinetrust werden wel sceptisch, doch eveneens in niet al te gunstigen zin opgenomen, zoodat vele houders tot verkoop van hun bezit overgingen.

	28 Mei.	30 Mei.	2 Juni.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry. . . .	107	107 11/16	110 1/2	+ 3 1/2
Anaconda Copper	154 7/8	155	159 11/16	+ 5 1/16
Un. States Steel Corp.	107 11/16	109 1/4	110 11/16	+ 3
Atchison Topeka	102 7/8	104 3/4	104 7/8	+ 2
Southern Pacific	109	113 11/16	116	+ 7
Union Pacific	145	147 3/8	148	+ 3
Int.Merc.Marine afgest.	48 1/2	46 3/16	45 5/16	- 3 3/16
" " " " prefs.	164 3/8	161	162 1/4	- 2 3/8

De *geldmarkt* bleef ruim; alleen tegen het slot monteerde de prolongatiekoers eenigszins tot 3 1/2 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

3 Juni 1919.

De berichten uit Engeland betreffende de wintertarwe luiden gunstig en doen een gemiddelden oogst verwachten. In Texas zijn hevige regens gevallen, doch in het algemeen is de oogst der wintertarwe in de Vereenigde Staten voortreffelijk; men raamt de opbrengst op ruim 24 miljoen tons. Indien de oogst der zomertarwe uitvalt, zooals verwacht wordt, zouden de V. S. naar schatting ongeveer 17 miljoen tons tarwe voor export over hebben, wat een ongekend hoog cijfer is. De oogst der wintertarwe in het Zuiden van Californië en ook in Texas is reeds begonnen. Het weer in Australië en Argentinië is voor het veldwerk gunstig geweest. Indië steekt bij al deze goede berichten ongunstig af; de raming van den oogst, vergeleken bij dien van het vorige jaar is ongeveer 3 miljoen tons minder, zoodat waarschijnlijk aan import gedacht zal moeten worden. De prijzen in Argentinië zijn nagenoeg onveranderd gebleven ondanks de gestadige vraag van Europa, wat vermoedelijk zijn oorzaak vindt in de steeds groote voorraden in de Argentijnsche havens.

De prijzen van maïs in Argentinië brokkelen langzaam af; de voorraden zijn dan ook buitengewoon groot; de tegenwoordige verschepingen leggen nog geen gewicht in de schaal om een verbetering teweeg te brengen.

Lijnzaad is zeer vast, zoowel in Engeland als op het Continent. Er is tot verschillende prijzen gedaan al naar gelang van den termijn en ook naar gelang de verlading per zeilschip of per stoomboot plaats heeft. Olie is ook in betere stemming en is na een paar dagen van traagheid tot hoogere prijzen gedaan.

Nederland. Men begint zeer over droogte te klagen en indien niet spoedig voldoende regen komt, kan men een goede vraag naar veevoer verwachten. Er bestaat nu reeds eenige meerdere attentie voor lijnkoeken.

Gisteren werden 5000 tons gerst te Amsterdam geveild, waarvan ongeveer 2000 tons tot f 450,— verkocht werden en het overige opgehouden werd. De onzekerheid, wat de Regeering met haar gerst zal doen, doet velen van koopen afhouden.

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Jult	Mals Jult	Haver Jult	Tarwe Junt	Mals Junt	Lijnzaad Jult
31 Mei '19 226	166 1/2	67 1/4		11,10	5,45 1)	27,10
24 „ '19 226	162 7/8	66 7/8		11,25	5,80 1)	26,10 3)
31 Mei '18 220	132 7/8	64 3/4		12,15	5,05	24,20
31 Mei '17 194	136 1/4	56 1/8		18,15	12,90	26,—
31 Mei '16 107 1/2	69 7/8	39 7/8		7,10	4,—	10,95
20 Juli '14 82 3)	56 3/8 3)	36 1/2 3)		9,40 4)	5,38 4)	13,70 4)

1) nieuwe oogst. 2) Noteering van 23 Mei '19. 3) per Dec. 4) per Sept.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	2 Juni 1919	26 Mei 1919	2 Juni 1918
Tarwe	—	—	572,50 1)
Rogge (No. 2 Western)	—	—	—
Maïs (Mixed)	580,—	580,—	—
Gerst (46 lb. feeding)	455,—	455,—	—
Haver (38 lb. white clipped)	27,50	28,50	—
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad)	275,—	285,—	—
Lijnzaad (La Plata)	—	—	—

1) Regeeringsprijs.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	25—31 Mei 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeenk. tijdoak 1918	25—31 Mei 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeenk. tijdoak 1918	1919	1918
Tarwe	—	29.329	—	3.688	17.849	—	47.178	—
Rogge	—	—	—	—	8.690	—	8.690	—
Boekweit	540	1.548	—	—	—	—	1.548	—
Maïs	—	1.500	—	—	1.023	—	2.523	—
Gerst	1.155	21.586	—	7.495	28.509	—	50.095	—
Haver	750	5.806	—	—	—	—	5.806	—
Lijnzaad	1.419	1.419	—	c.a. 5.600	5.600	—	7.019	—
Lijnkoek	5.100	13.377	—	—	—	—	13.377	—
Tarwemeel	—	47.737	—	—	37.435	—	85.172	—
Andere meelsoorten	695	19.393	—	—	4.050	—	23.443	—

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor het Buitenland.

Artikelen.	25—31 Mei 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeenk. tijdoak 1918	25—31 Mei 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeenk. tijdoak 1918	1919	1918
Tarwe	9.215	166.969	110.991	—	—	—	166.969	110.991
Maïs	217	14.072	56.450	—	—	—	14.072	56.450
Rogge	22.376	37.178	5.174	—	—	—	37.178	5.174
Tarwemeel	1.901	113.914	—	—	—	—	113.914	—
Gerst	2.410	60.105	—	—	—	—	60.105	—
Haver	4.958	118.100	—	—	—	—	118.100	—
Lijnkoeken	—	932	—	—	—	—	932	—
Andere meelsoorten	11.397	105.802	—	—	—	—	105.802	—

SUIKER.

Het verlangen naar regen wordt in de verschillende beetworteldistricten van Europa hoe langer hoe dringender. Over de suikermarkten zelfs werden weinig nieuwe berichten ontvangen.

Op Java werd voor Superieur reeds f 24,— f.o.b. betaald en hebben de Vereenigde Producenten de limiet van den restant oogst vastgesteld op f 22¼ voor Superieur, f 21¼ voor Nr. 16 en h. en f. 20¼ voor Muscovados, alles eerste kosten. De vraagprijs voor witte Javasuiker werd in Londen verhoogd tot ongeveer 35 Sh. f.o.b. Java. In April werden van Java verscheept 103.000 tons tegen 38.000 tons verleden jaar, zoodat de totale afscheppingen sedert 1 Jan. bedragen 627.000 tegen 260.000 tons en sedert 1 Mei van het vorig jaar 1.771.560 tons tegen 1.203.834 tons. De specificatie van de Februari-afschepingen is als volgt:

Engeland	66.334 tons
Noorwegen	5.000 "
Frankrijk	6.974 "
Port Said f. o.	2.900 "
Suez	2.800 "
Vancouver	5.000 "
New-York	1.894 "
Singapore	4.653 "
Br. Indië	27.780 "
Hongkong	19.190 "
China	1.178 "
Japan	34.087 "
Australië	18.500 "

Totaal..... 196.290 tons

Amerikaansche Granulated wordt in Londen met 44 Sh. c. i. f. genoteerd.

De aanvoeren op Cuba blijven zeer ruim en overtreffen tot dusver alle verwachtingen. De laatste statistiek aldaar was als volgt:

	1919	1918	1917
Ontv. der week tot 24 Mei	122.125	91.764	71.000 tons
Totaal sedert 1 Dec. 1)	2.860.875	2.589.810	2.395.163 "
Werkende fabrieken	159	129	—
Exp. d. week tot 3 Mei	151.966	80.121	110.000 tons
Totaal 1 Jan.—3 Mei	1.431.155	1.212.443	1.357.140 "
Totale voorraad 5 Mei	1.033.984	1.077.905	782.000 "

1) 1918/17/16.

RUBBER.

De markt voor plantagesoorten bleef in de afgelopen week onveranderd flauw, waarbij de prijzen weder iets terugliepen. Slechts zeer weinig zaken kwamen in de Londensche markt tot stand, zoodat de noteeringen vrijwel nominaal zijn.

Deze luiden:

prima Hevea Crêpe loco	1/10¼	einde voorafg. week	1/10½
smoked Sheets	1/9½		1/10¼
prima Crêpe Juli/Sept.	1/11¼		1/11¼
	Oct./Dec.	2/-	2/-
hard cure fine Para	2/5¼		2/5¼

KATOEN.

Noteeringen voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	2 Juni '19	26 Mei '19	19 Mei '19	3 Juni '18	2 Juni '17
New York voor Middling	32,80 c	34,— c	30,90 c	29,— c	22,70 c
New Orleans voor Middling	32,50 c	33,— c	29,25 c	30,— c ¹⁾	21,75 c
Liverpool Good Middling Texas	20,38 d	19,93 d	18,22 d	22,06 d ²⁾	14,88 d ³⁾

1) 1 Juni 1918.

2) Good Middling Amer.

3) 4 Juni 1917.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '18 tot 30 Mei '19	Overeenkomstige perioden	
		1917-'18	1916-'17
Ontvangsten Gulf-Havens..	5466	5854	6779
" Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Brittannië	4437	1119	2367
" " 't Vasteland.			
" " Japan etc...			

Voorraden in duizendtallen	30 Mei '19	31 Mei '18	1 Juni '17
Amerik. havens.....	1303	1234	868
Binnenland.....	?	934	742
New York	?	152	87
New Orleans	?	382	206
Liverpool	834	307	532

WOL.

Bericht van Gebrs. van der Vies:

Heden vond onder zeer groote belangstelling de eerste veiling van dit jaar plaats; van de aangeboden 149 balen La Plata-wol werden 100 balen verkocht. De koopers boden in het algemeen traag en er viel duidelijk te bemerken, dat fabrikanten bij deze eerste publieke prijsbepaling gaarne eens „de kat uit den boom” wilden zien. Voor het eenige partijtje Merinos (Electa) dat aangeboden werd, was de kooplust flink, het behaalde een prijs van f 8,90 per Kilogram gewasschen. De Crossbreds-partijen brachten minstens de prijzen op van de laatste Londensche veiling, nl.:

voor gewasschen B.A. No. 2 f 6,30 per Kilogram

" " " " 3 „ 6,05 " "

" " " " 4/5 „ 5,15 " "

Punta Arenas..... „ 2 „ 6,30/40 " "

gewasschen zonder waschkosten.

De eerstvolgende veiling werd vastgesteld op 19 Juni a.s. 28 Mei 1919.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Léonard Jacobson & Zonen).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
31 Mei 1919	521.000	12.700	2.653.000	14.900	14 17/32
24 „ 1919	529.000	13.000	2.902.000	14.800	14 5/8
17 „ 1919	497.000	12.450	3.038.000	14.300	14 1/2
31 Mei 1918	746.000	5.050	2.941.000	5.300	13 5/32

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelooen week	Sedert 1 Juli	Afgelooen week	Sedert 1 Juli
31 Mei 1919....	35.000	1.572.000	102.000	7.011.000
31 Mei 1918....	53.000	2.710.000	158.000	11.642.000

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
2 Juni 1919..	nom.	79.12/6	235.-/-	22.15/-	35.10/-
26 Mei 1919..	nom.	78.15/-	235.15/-	23.5/-	36.5/-
3 Juni 1918..	nom.	110.-/-	348.-/-	30.10/-	52.-/-
1 Juni 1917..	nom.	130.-/-	248.-/-	30.10/-	—
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

BANKA-TIN.

In Nederlandsch-Indië zijn in April 1919 verkocht 2253 picols Gouvernements-Bankatin. De opbrengst daarvan bedroeg ongeveer f 350.000,— (St.ct.)

VERKEERSWEZEN.

SCHEEPVAART.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
26/31 Mei 1919	—	—	—	8/6 ²	270/-	62/6 ²
19/24 „ 1919	—	—	f 22.— ¹	8/6 ²	267/6	235.— ²
27 M./1 Juni 1918	—	—	—	50/-	—	225/-
28 M./2 Juni 1917	—	—	„ 7.—	40/-	f 52.25	145/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1/11¼	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
26/31 Mei 1919	25/6 ²	47/6	47/6	50/-	f 10	Kr. 45
19/24 „ 1919	54/- ³	47/6	47/6	50/-	„ 10	„ 45.-
27 M./1 J. 1918	69/-	101/3	200/-	120/-	—	„ 170.-
28 M./2 J. 1917	69/-	101/3	145/-	100/-	—	„ 190.-
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rúst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
	26/31 Mei 1919.....	115/- ²	160/- ²	—
19/24 „ 1919.....	90/- ²	112/6 ²	—	—
27 M./1 Juni 1918.....	275/-	500/-	—	185/-
28 M./2 Juni 1917.....	350/-	425/-	—	165/-
Juli 1914.....	14/6	16/3	25/-	22/3

¹⁾ Voor neutrale schepen. ²⁾ Voor Britsche schepen.
³⁾ Voor neutrale schepen onder geallieerde time charter.

RIJNVAART.

Week van 26 Mei tot 2 Juni 1919.

Het was in de afgelopen week eenigszins drukker dan de voorafgaande. Er zijn veel schepen met levensmiddelen van hier naar Duitsland vertrokken, terwijl ook van Antwerpen verschillende schepen voor den Rijn kwamen. Het sleeploon bedroeg 50-cents-tarief + 80 cents. De aangeboden scheepsruimte werd hier ter beurze vlot opgenomen tegen 3½ cts. tot 3¾ cts. per ton per dag, gedeeltelijk om hier in Rotterdam te liggen, in hoofdzaak echter om in Antwerpen te gaan laden.

De verschepingen in de Ruhrhavens gingen iets beter. Er werden weder meer kolen gedolven dan in de voorafgaande week en ook aan de beurs te Duisburg-Ruhrort was, wat de scheepshuren betreft, een verbetering merkbaar. De vrachten van de Ruhrhavens naar Mannheim bedroegen gemiddeld Mk. 2,50, terwijl het sleeploon Ruhr-Mannheim 20 pf. per Centner bedroeg.

Cauber Pegel wees aan het einde der week 2,54 Meter aan.

INKLARINGEN.

DORDRECHT.

Landen van herkomst	Mei 1919		Mei 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Groot-Brittannië	2	125	—	—
Totaal....	2	125	—	—
Nationaliteit.				
Britsche	2	125	—	—
Totaal....	2	125	—	—

(Gerard Mauritz.)

IJMUIDEN.

Landen van herkomst	Mei 1919.		Mei 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnel. havens.	3	1.055	3	328
Groot-Brittannië	48	27.678	—	—
Duitschland....	5	10.026	—	—
Noorwegen....	1	344	4	550
Zweden.....	4	4.031	—	—
Denemarken....	4	2.486	1	167
Finland.....	4	6.776	—	—
Frankrijk.....	6	2.004	—	—
Spanje.....	4	3.159	—	—
Portugal.....	2	1.482	—	—
O.-Hong., Griek.d	1	628	—	—
Ned. Oost-Indië.	1	5.689	—	—
Vereen. Staten..	9	19.076	—	—
Ned. West-Indië-				
Nederl. Antillen	1	2.787	—	—
Argent., Uruguay	7	20.864	—	—
Totaal....	100	108.085	8	1.045
Periode 1 Jan.—				
31 Mei.....	304	314.730	106	31.080 ¹⁾
Nationaliteit.				
Nederlandsche..	64	70.070	8	1.045
Britsche	18	14.353	—	—
Duitsche	6	8.702	—	—
Noorsche	2	688	—	—
Zweedsche.....	3	1.104	—	—
Deensche	1	215	—	—
Vereen. Staten..	5	12.488	—	—
Andere	1	465	—	—
Totaal....	100	108.085	8	1.045

¹⁾ 1913, 917 schepen met 1.047.695 N. R. T.

(Halverhout & Zwart's Scheepsagentuur.)

DELFIJL.

Landen van herkomst	Mei 1919		Mei 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnel. havens.	5	481	—	—
Duitschland....	19	4.864	30	18.693
Zweden.....	4	3.193	7	5.166
Denemarken....	—	—	1	365
Finland.....	1	675	—	—
Totaal....	29	9.213	38	24.224
Nationaliteit.				
Nederlandsche..	9	1.201	—	—
Britsche	1	344	—	—
Duitsche	19	7.668	38	24.224
Totaal....	29	9.213	38	24.224

(A. van Dijk.)

ADVERTENTIËN

De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM

Telefoon 3600

AMSTERDAM

Telefoon N 5580

's-GRAVENHAGE

Telefoon H 280, 300

LEEUWARDEN

GRONINGEN

Telefoon 1555

ARNHEM

Telefoon 2723

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc., in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.

PROSPECTUS GRATIS.

NEDERLANDSCHE GRONDBRIEFBANK

HEERENGRACHT 495, AMSTERDAM

5 pCt. Obligatiën (Grondbrieven)

Gecertificeerd door de Centrale Trust-Compagnie

Verkrijgbaar in stukken van f 2500,—, f 1000,—, f 500,— en f 100,—
op elk goed effectenkantoor**NEDERLANDSCH - TRANSATLANTISCHE
HYPOTHEEKBANK TE AMSTERDAM**WERKT IN CANADA MET EIGEN KANTOREN
DIRECTIE: J. MEES TE AMSTERDAM. L. DROOGLEEVER FORTUYN TE WINNIPEG**5 en 6% PANDBRIEVEN**
IN STUKKEN VAN f 1000,—, f 500,— EN f 100,—**DE GRONINGER BANK**Groningen, Winschoten, Stadskanaal, Wildervank,
Veendam, Sappemeer, Delfzijl, Emmen, Hooge-
veen en Ter Apel (Firma TIMMERMAN & SASSEN)

Kapitaal f 6.000.000,— Geplaatst en gestort f 4.440.000,—

Reserves f 430.501,04

VERRICHT ALLÉ BANKZAKEN

Belast zich met het incasseeren van wissels op binnen-
en buitenland**WEISE & Co. ROTTERDAM
AMSTERDAM**

Import van en Handel in

OVERZEESCHE PRODUCTEN

speciaal RUBBER, GUTTA-PERCHA en BALATA

Accountantskantoor

James Polak

(Lid Ned. Inst. v. Accountants)

POSTHOORNSTEEG 7^B

ROTTERDAM.

Practisch Effectenboek

ter vereenvoudiging van admini-
stratie en ten gebruike voor de
VERMOGENSBELASTING

Prijis f 1,25

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij
NIJGH & VAN DITMAR'S UITGEVERS-
MAATSCHAPPIJ, Rotterdam.**KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE
LLOYD**

AMSTERDAM

Geregelde Passagiers- en
Vrachtdienst met nieuwe,
moderne post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM

EN

ZUID-AMERIKA

VIA

CORUÑA, VIGO, LISSABON, LAS PALMAS.

VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ

„GELRIA”

ROTTERDAM

Maatschappelijk Kapitaal f 2.500.000,—
waarvan geplaatst f 500.000,—**TRANSPORT- en
BRANDVERZEKERING**

DIREKTIE:

C. TH. DAAMS

H. G. SCHUDEBEURS

Kantoor WIJNHAVEN 103

Telefoon No. 13883 Telegr.-Adres: „VERMAAGEL”

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

Wester-Suikerraffinaderij

AMSTERDAM

**GROOTSTE RAFFINADERIJ
IN NEDERLAND**Levert de mooiste Suiker,
omdat haar zuiveringsver-
mogen het grootst is.Produceert behalve alle soorten *Melis-
suiker* en *Basterds*:*Cristallen, groote en kleine, Klontjes
(Cubes), Theeklontjes, Crushed (brokken),
Tabletten, Brooden, Poedersuiker, fijne
Suikers voor Vruchtengebruik, enz. enz.***NEDERLANDSCHE BANKINSTELLING**VOOR WAARDEN BELAST MET VRUCHTGEbruIK EN PERIODIEKE UITKEERINGEN
's-GRAVENHAGE

Directie: Mr. H. R. van MAASDIJK en Mr. H. van BLOMMESTEIN

Maatschappelijk Kapitaal f 5.000.000,— Reserves ruim f 850.000,— Pandbrievenkapitaal ruim f 23.800.000,—

4½ EN 5 % PANDBRIEVEN

DE FRIESCHE BANK

LEEWARDEN, BOLSWARD, DOKKUM, DRACHTEN, FRANEKER, GORREDIJK, HARLINGEN,
HEERENVEEN, JOURE, LEMMER, SNEEK, STEENWIJK EN WOLVEGA.

GESTORT KAPITAAL f 3.000.000,—

RESERVE f 300.000,—

Billijk incasso-tarief voor geheel Friesland en Noordelijk Overijsel.

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20-22 AMSTERDAM

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4 PCT.

GELDEN OP DEZEN TERMIJN GESTORT ZIJN NA AFLOOP VAN HET
JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.

NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STILZWIJGEND VOOR
GELIJKEN TERMIJN VERLENGD.

DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER HALF JAAR
OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

GEBROEDERS SCHEUER

Assurateurs en Assurantiebezorgers
Expediteurs en Cargadoors

AMSTERDAM EN ROTTERDAM

Verzekering van Koopmansgoederen tegen
transport, molest, brand en diefstal tegen
concurrerende premiën.

Nederlandsche Gist- en Spiritusfabriek DELFT

ARTIKELN:

Gist
Brandspiritus
Zuivere spiritus
Foezelolie
Amyl-alcohol
Aether Sulfuricus
Narcose æther
Kurken en
Gedroogde Spoeling

STANDARD BANK OF SOUTH AFRICA, LTD.

ROTTERDAM - 15 COOLSINGEL

(HOOFDKANTOOR: 10, CLEMENTS LANE, LONDON, E. C., 4)

	f 12,— = £ 1.
MAATSCHAPPELIJK KAPITAAL.	f 74.329.200,—
GESTORT KAPITAAL.	f 18.582.300,—
RESERVEFONDS	„ 26.400.000,—
NIET GESTORT KAPITAAL. . . .	„ 55.746.900,—
	<u>f 100.729.200,—</u>

Meer dan 250 kantoren in Zuid-Afrika en elders

BEHANDELING VAN BANKZAKEN
MET ALLE WERELDDEELEN

HEEMAF

Telefoon Nos. 54, 82 en 119

HENGELO

Telegram-Adres: HEEMAF-HENGELO

**ELECTRISCHE
APPARATEN EN
INSTRUMENTEN**

**ELECTRO-
MOTOREN EN
GENERATOREN**

COMPLETE ELECTRISCHE INSTALLATIES**MAATSCHAPPIJ**

voor

Scheeps- en Werktnigbouw**„FIJENOORD”****ROTTERDAM**

Kruisers — Torpedobooten
Onderzeebooten

Mailstoomschepen
Vrachtstoomschepen
Baggermateriaal

Machine-installaties
tot 65000 P.K.

Scheeps-Zoelley-Turbines

Machines en apparaten voor
Suikerfabrieken, enz.

N.V. VAN DER LELY'S TOUWFABRIEKEN

ROTTERDAM, Boompjes 93. Telefoon: 3277 en 3296. Telegr.-adr.: Vanderlely.	AMSTERDAM, Prins Hendrikkade 16/7. Telefoon: 7415 N. Tel.-adr.: Vanderlely-touw.	GRONINGEN, Der-A-Brug. Telefoon: 1035. Telegr.-adr.: Vanderlely
--	---	--

FABRIEKEN TE MAASSLUIS.

SCHEEPSTROSSEN in alle soorten en afmetingen.
VISSCHERIJTOUWWERK.
Geteerd en ongeteerd Manila-, Sisal-, Nieuw-Zeeland-,
Bombay- en Russisch henneptouw.
Cocostouw.

TRANSMISSIESNAREN met en zonder reguleerbare koppelingen.

STAALDRAADTOUW voor Scheepsgebruik, Liften,
Mijnen- en Hijschwerkhuizen. IJzerwant en Hercules.

ALLE SOORTEN PAK- EN BINDTOUW

Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika

London

AMSTERDAM

Pretoria

389 Keizersgracht - Telef. Noord 85

CORRESPONDENTEN EN AGENTEN IN ALLE BANKPLAATSEN
IN ZUID-, OOST- EN WEST-AFRIKA

OVERMAKEN VAN GELD PER KABEL EN PER BRIEF
FINANCIERING VAN EXPORT EN ALLE ANDERE BANKZAKEN